
3 1761 07991575 7

HEDENDAAGSCHE HISTORIE, OF TEGENWOORDIGE STAAT VAN ALLE VOLKEREN;

XIde DEELS,
Vyfde Stukje;
Vervolgende de Beschryving van den Tegenwoordigen Staat der

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

En vervattende byzonderlyk eene Beschryving van de OOST- EN WESTINDISCHE MAATSCHAPPYEN, de SOCIETEIT VAN SURINAME en de COLONIE of Volkplanting DE BERBICE.

Te AMSTERDAM,
By ISAAK TIRION, Boekverkooper op den Nieuwendyk, by den Dam, in Hugo Grotius, 1739.

Met Privilegie.

LIBRARY
JUL 21 1967
UNIVERSITY OF TORONTO

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Van de OOSTINDISCHE MAATSCHAPPY.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Aloude Handel op Oostindien.

DE Handel op Oostindiën werdt, in overoude tyden, uit de Roode Zee, langs de Aziatische Kusten, gedreeven. De Egiptenaars, als daar toe best gelegen, hebben dien al vroeg zeer behartigd (1). In verscheiden' Afrikaansche Havens, werden Vlooten uitgerust, die den handel op de Indiën, met groot voordeel, dreeven. De Romeinen maakten 'er zig naderhand meester van. Doch na dat het Westersch Keizerryk, door eene menigte van woeste Volkeren, overstroomd geworden was, vergat men deezen handel t'eenemaal. De dolle drift der Europische Volken, om het Heilige Land in te neemen, die, door de staatzugtige inzigten der Roomsche Kerkvoogden, ontsteken, in de twaalf-

(1) De oude Egiptische Koningen, Sesostris en Farao Necho, hadden reeds ondernomen, den Nyl, door eene Graft, met de Roode Zee te vereenigen, om dus te gemakkelyker uit Egipte naar de Indiën te konnen vaaren. Doch vergeefs. 't Werk werdt, lang daar na, door Ptolomeus Filadelf, eerst tot volkomenheid gebragt. Sedert schynt deeze Graft in onbruik geraakt te zyn; alleenlyk wil men, dat de Saraseenen de zelve, in de zevende eeuwe, wederom hebben zoeken vaarbaar te maaken. Ook schryven sommigen, dat 'er tegenwoordig nog eenige overblyfsels van zouden te zien zyn. Men leeze hier over eene *Aant. van den Heere* J. DRIEBERGE, op H. PRIDEAUX *Geschied. der Joden*, II Deel, II Boek, bl. 811. van den Druk *in folio*. De koers, welken men in Plinius tyd hieldt, om den handel uit Alexandrie op de Indiën te dryven, wordt door hem (Libr. VI. Cap. 23.) beschreeven.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

de eeuwe begon te heerſchen, gaf egter gelegenheid, dat men, door den tyd, kennis kreeg, dat de Saraſeenen den handel op de Indiën met veel voordeel vervolgden. Zy ontvingen veele Speceryen van Malabaar en Kambaai, welken te Aden aangebragt en in Vaartuigen naar Chus overgeſcheept werden, van waar men dezelven naar Kairo, en verders naar Alexandrie afvoerde (a). De Soudaan van Egipte trok een derde van deeze Indiſche Koopmanſchappen voor zig; 't welk hem zo veel voordeels aanbragt, dat hy niet gedoogen wilde, dat eenig Europeaan, door zyn Land, naar de Indiën trok, uit vreeze dat zy deezen voordeeligen handel naar hunne Geweſten mogten overbrengen. In dien tyd kwamen de Indiſche Waaren en byzonderlyk de Speceryen over Venetien in de Nederlanden (2).

(a) *Marius Sanutus*, *Secreta fidel. Cruc.* p. 259, 260.

Togten der Portugeezen.

De Portugeezen waren de eerſten, in Europa, die de Vaart op de Indiën, zo lang verwaarloosd, wederom herſtelden. In den aanvang der vyftiende eeuwe, werden 'er al Schepen uitgeruſt, om onbekende Landen te ontdekken. Doch op het einde van die eeuw, ſtevenden ze eerſt de Kaap de Goede Hoop om, naar de Indiën. De Portugee-

(3) REIGERSBERGEN heeft in zyne *Kronyk van Zeeland* (bl 233. by BOXHORN II Deel, bl. 350 aangetekend, dat men, ontrent het einde der vyftiende eeuwe, de Speceryen hier byna de helft beter koop kogt, dan toen ze naderhand, door de Portugeezen, werden aangebragt.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

geezen verbonden zig met de Spanjaards, om de Ooſt- en Weſtindiën onder malkanderen te verdeelen. De eerſten zouden alles behouden wat ze in Amerika ontdekten, terwyl de laatſten, onder de Regeering van Emanuel den eerſten, zig veſtigden op Sumatra, Ceilon en verſcheiden' andere Plaatſen in Ooſtindiën. Zy namen en hernamen Goa en maakten het tot de Hoofdſtad van het Ryk, dat zy voorhadden in het Ooſten op te regten. De Portugeezen dreeven den handel op Ooſtindiën, jaaren agter een, met zo veel voordeel, dat andere Volkeren daar 't oog op begonden te krygen. Eenige Nederlandſche Koopluiden zonden, tegen 't einde der zeſtiende eeuwe, vier Schepen uit, om door 't Noorden, nevens Tartarye heen, eenen nieuwen weg te vinden naar China en de Ooſtindiën; doch deeze togt mislukte. Beter ſlaagde de onderneeming van eenige Amſterdamſche Koopluiden, aangezet door zekeren Kornelis Houtman. Hy was in Portugal geweeſt, en hadt naauwkeurige kennis gekreegen van de gelegenheid der Ooſtindiſche Geweſten. Het onderzoek, dat hy deedt, naar alle de byzonderheden van den Indiſchen handel, maakte dat hy eindelyk by de Portugeezen verdagt werdt, als eenen, die hunnen handel zogt te onderkruipen. Men ſmeet hem in de gevangenis, daar hy niet uitkwam, dan na dat 'er een aanmerkelyk Losgeld voor hem betaald was. Het werdt door eenige Amſterdamſche Koopluiden opgeſchooten, welken hy beloofd hadt, mer-

Onderneemingen der Hollanders.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

kelyke ontdekkingen, wegens den Indischen handel, te zullen doen. In zyn Vaderland te rug gekomen, kweet hy zig getrouwelyk van zyne belofte. Hy gaf zo veel lichts, dat men besloot eene Maatschappy van Koopluiden op te regten, en op gemeene kosten vier Schepen, onder 't bevel van Houtman, naar de Indiën te zenden. De Bewindhebbers van deezen handel waren Henrik Hudde, Reinier Paauw, Pieter Hasselaar, Jan Kaarle Janszoon de Oude, Jan Poppen, Henrik Buik, Dirk van Os, Sieuwert Sem en Arend ten Grootenhuizen. Houtman vertrok, in 't jaar 1595, en hieldt de gewoone streek der Portugeezen, vaarende de Kaap de Goede Hoop voorby, naar die Kusten van Oostindiën, daar de Portugeezen niets te gebieden hadden. Twee jaaren en vier maanden op reis geweest zynde, kwam hy behouden wederom t'huis. Hy bragt zynen Reederen wel geene merkelyke voordeelen toe; doch zy waagden 't egter andermaal, eene Vloot van agt Schepen, onder 't geleide van Jakob van Nek, uit te rusten, die, in 't jaar 1598, uit Texel t'zeil ging, en met goede winst te rug kwam (b). Ondertusschen hadden verscheiden' andere Kooplui-den, door hoop van winst verlokt, ook Schepen naar de Indiën gezonden; 't welk, hadt het voortgang gehad, den Indischen handel t'eenemaal bedorven zou hebben. De Algemeene Staaten, dit voorziende, en te gelyk hoe merkelyke Voordeelen 'er uit den handel op de Indiën te wagten waren, beslooten, alle de byzondere Reederyen tot één

(b) *Begin en Voortg. der Oost-ind. Compagnie*, I Deel Inl. bl. 2 enz.

Lig-

Lighaam te brengen, en aan het zelve de vrye Vaart op de Indiën, nevens verſcheiden' merkwaardige Voorregten, te vergunnen.

OOSTINDISCHE MAATSCHAPPY.

In 't jaar 1602, werdt 'er eene NEDERLANDSCHE OOSTINDISCHE MAATSCHAPPY opgeregt, aan welke alleen de Algemeene Staaten, voor den tyd van een en twintig jaaren, de vrye Vaart op de Indiën toeſtonden (c). De byzondere Maatſchappyen, die nu vereenigd werden, waren te Amſterdam, in Zeeland, aan de Maaze en in 't Noorderkwartier opgeregt geweeſt; en elk deezer Maatſchappyen of Kamers moeſt zyn aandeel in de Koſten der uitruſtingen opbrengen. Men bragt eene Hoofdſom van meer dan vier en zeſtig Tonnen Gouds Bankgeld by een, waar in zes Kamers ieder het volgende aandeel droegen:

Opregting der Ooſtindiſche Maatſchappy.

(c) *Groot Plakaatboek*, I Deel, Kol. 529.

AMSTERDAM —	3686430	Guldens
ZEELAND — —	1275654	——
DELFT — — —	466562	——
ROTTERDAM — —	174562	——
HOORN — — —	268430	——
ENKHUIZEN — —	568562	——
	6440200	Guldens (3).

(3) De eerſte Hoofdſom der Maatſchappye wordt van verſcheiden' op 6459840 Guldens geſteld. Zie JANÇON I Deel, p. 308. Anderen ſtellen ze op zes en zeſtig Tonnen Gouds. Zie *Begin en Voortg der Ooſtind. Comp.* I Deel Inl. bl 12. Doch ons wordt van goeder hand berigt, dat zy niet hooger dan 6440200 Guldens geweeſt is, en zo verdeeld werdt, als wy hier hebben opgegeven.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Deeze Hoofdſom werdt in Aktien, ieder van drie duizend Guldens, verdeeld. Elk kon 'er, naar zyn believen, deel van krygen. En nog tegenwoordig wordt 'er groote handel in deeze Aktien gedreeven. Men betaalt omtrent zes honderd Guldens voor ieder honderd Guldens oud Kapitaal, en dus voor eene Aktie van drie duizend, agttien duizend Guldens. De prys der Aktien is wel veel hooger en laager geweeſt. Hy ryſt en daalt, naar dat de Maatſchappy grooter of kleiner jaarlykſche Uitdeelingen doet.

Eer nog de Hoofdſom der Maatſchappye ten vollen ingetekend was, werdt 'er, door eene byzondere Reedery van Koopluiden, eene Vloot in Zee gezonden, beſtaande uit veertien Schepen, en één Jagt, die onder 't Opperbevel van Wybrand van Warwyk, in Juny van 't jaar 1602, uitliepen (4). Zy deeden eenen gelukkigen togt, die, toen nu de algemeene Maatſchappy in ſtand gebragt was, van verſcheiden' anderen gevolgd werdt. De Maatſchappy deelde jaarlyks merkelyke Winſten uit aan de Deelgenooten, in haaren handel. In 't jaar 1605, werdt 'er 15 ten honderd van de ingelegde Hoofdſom uitgedeeld. In 't jaar 1606, ontving men 75 ten honderd, de grootſte uitdeeling, die immer ſedert geſchied is. In 't jaar

(4) Anderen melden dat deeze Vloot al door de nieuwe Maatſchappy uitgeruſt was. Zie *Begin en Voortg.* I Deel Inl bl. 12. en VALENTYN *Oud en Nieuw Ooſt-Indiën*, I Deel, III Boek, Hoofdſt. I. bl. 191. Doch ons is van goederhand anders onderrigt.

'tjaar 1607, kreeg men 40; in 't jaar 1608, 20; in 't jaar 1609, 25; en in 't jaar 1610, 50 ten honderd (5). Onaangezien zulke zwaare Uitdeelingen, werden 'er van de Winst nog goede Sommen opgelegd. Ondertusschen deeden de Portugeezen alle weer, om den handel der Nederlanderen in de Indiën te stuiten. De Maatschappy besloot hun geweld met geweld te keeren, en benam hun, in 't begin van 't jaar 1605, de Vesting, die zy op het Eiland Amboina hadden gestigt. Deeze overwinning werdt van het vermeesteren der andere Molukkische Eilanden gevolgd, waar door de Maatschappy den Speceryhandel, den voordeeligsten en gewigtigsten, dien zy in de Indiën dryft, alleen in handen kreeg. In 't jaar 1619, wierpen de Nederlanders eene Sterkte op, te Jakatra, in het Eiland Java, aan welken zy den naam van Batavia gaven. De Inwooners des Lands, door de Engelschen opgehitst, stelden alles in 't werk, om de Nederlanders uit hun Eiland te verdryven; doch zy bevestigden zig zo wel, dat zy naderhand op de puinhoopen der verwoeste Stad Jakatra, het grootsch Batavia, de Hoofdstad van Nederlandsch Indiën, gestigt hebben. De Maatschappy hadt al, in 't jaar 1611, een Verbond van Koophandel met den Keizer van Japan gesloten, dat zo wel

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Haare voordeelen en overwinningen in de Indiën.

(5) Men rekent, dat de Oostindische Maatschappy, sedert haare opregting tot nu toe, jaar door jaar genomen, meer dan twintig ten honderd jaarlyks heeft uitgedeeld.

Oost-Indische Maatschappy.

ſtand gegreepen heeft, dat men, ſedert omtrent honderd jaaren, geene Europiſche Volkeren, buiten de Nederlanders, toegelaaten heeft, in Japan handel te dryven. Na dat de Koning van Bisnagar den Nederlanderen toegeſtaan hadt, eene Sterkte op de Kuſt van Koromandel te bouwen, verdreeyen ze de Portugeezen ook van die Kuſt, en breidden hunnen handel langs dezelve uit. In 't jaar 1641, maakten ze zig meeſter van Malakka, eene van de aanzienlykſte Bezittingen der Portugeezen, in de Indiën. Ook namen ze Gale en Kolombo in, twee Portugeeſche Veſtingen, op het Eiland Ceilon, waar door zy alleen meeſter werden van den Kaneelhandel. De Oorlog tuſſchen de twee Volkeren duurde, met groot verlies der Portugeezen, tot in 't jaar 1661, wanneer 'er eene Vrede, in den Haage, tuſſchen Portugal en de Staaten, getroffen werdt. De Staaten bedongen daar by de behoudenis van alle hunne Ooſtindiſche Overwinningen, en ſtonden den Portugeezen Brazil af, dat zy den onzen ontnomen hadden. De Oorlog begon egter wederom niet lang na het ſluiten der Vrede. De Onderkoning van Goa was ongezind zig aan de gemaakte Vrede te houden, waarom de Nederlanders zig insgelyks gedrongen vonden de wapenen op te neemen. Zy ontnamen den Portugeezen Koylang, Kranganoor, Kochyn en Kananoor op de Malabaarſche Kuſt; van welke zy, in minder dan een jaar, wel vyftig mylen Lands vermeeſterden. De Portugeezen behielden niet anders dan Goa, Diu en eenige andere Plaat-

ſen

ſen van klein belang, welken zy nog bezitten. Eenige jaaren te vooren, hadden de Nederlanders zig reeds meeſter gemaakt van de Kaap de Goede Hoop, aan den Zuidhoek van Afrika; daar de Portugeeſche Schepen gewoon waren eenigen tyd te vertoeven, om zig te ververſchen. Ook hadden ze, zo wel als andere Europiſche Volkeren, poogingen gedaan, om in China te mogen handelen. Om deezen handel en die op Japan gemakkelyker te doen, hadden ze zig eerſt op de Piſcadores, en naderhand op het Eiland Formoza geveſtigd, dat van zeer bekwaame Havens voorzien was; doch de Chineezen hadden hen, onder 't beleid van zekeren Oproermaaker, Koxenga genaamd, in 't jaar 1662, uit dit Eiland verdreeven. 't Verlies van Formoza werdt geboet, door het bemagtigen van Makaſſar, daar met den Koning van die Landſtreek, lang en bloedig om geoorlogd werdt. Men ſloot een Verdrag, te Batavia, in den jaare 1669, waar by de Stad en Vesting van Makaſſar aan de Maatſchappy werdt afgeſtaan. Hier door werden de Nederlanders eerſt volkomen meeſter van den handel op de Molukkiſche Eilanden, die de Makasſaaren, eenige jaaren agter een, zeer ontruſt hadden. De Stad S. Thomas, op de Kuſt van Koromandel, welke de Franſchen den Koning van Golkonda ontweldigd hadden, werdt, in 't jaar 1675, door het Krygsvolk der Maatſchappye, ingenomen. In 't jaar 1680, ſtondt zy den Koning van Mataram, die zig Keizer van Java noemde, by, tegen zyne

Oost-indische Maatschappy.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

zyne twee wederspannige Broeders; in vergelding van welken dienst, die Vorst haar de Steden Japara en Cheribon afstondt. Twee jaaren laater, ontstondt 'er een Oorlog, tusschen den Koning van Bantam en zynen Zoon, in welken de Maatschappy deel nam, zig voor de belangens van den jongen Vorst verklaarende. Deeze zegepraalde, en stondt den Nederlanderen sedert alleen den vryen handel in Bantam toe, die te vooren, door de Europische Volkeren, zonder onderscheid, plagt gedreeven te worden. De Engelschen kantten 'er zig sterk tegen; doch de Nederlanders zyn, by plegtige Traktaaten, in het bezit van de Stad en Koophandel van Bantam, gesteld (d).

(d) *Valentyn Oud en Nieuw Oostind.* I Deel, III Boek, V Hoofdst. bl. 298 enz.

Gezag der Maatschappy.

De Maatschappy, dus in de Indiën gevestigd, bezit daar ongelyk veel meer Lands, dan de Vereenigde Nederlanden groot zyn. Men kan haar aanmerken als eene soort van een' Staat in een' Staat. In de Indiën oefent zy een volstrekt gezag. Zy benoemt haaren Gouverneur-Generaal, en de andere Leden der Indische Regeering. Zy maakt Vrede en Oorlog. Zy ontvangt de Afgezanten der Indische Koningen. Zy stigt nieuwe Volkplantingen, bouwt Steden en Sterktens, en onderhoudt eene aanzienlyke Krygsmagt in de Indiën, benevens een groot getal van Schepen, die, in de Indiën, handel dryven, of het gene die wyduitgestrekte Landen uitleveren, naar Europa voeren. Ook heeft zy, sedert weinige jaaren, van hunne Hoogmogenden verlof verkreegen

om

om Dukatons, met haar gewoonlyk merk, op 's Lands Munten te doen ſtempelen (6). On-

Ooſt-indiſche Maatſchappy.

(6) In 't jaar 1726, deedt de Ooſtindiſche Maatſchappy, met goedvinden der Gekommitteerde Raaden van Holland en Zeeland, op de gewoonlyke Munten dier Provincien, eenen koperen Duit en zilveren Ryder of Dukaton ſtempelen, waar op het Merk der Maatſchappye, zynde de Letters V O C, door een gevlogten, betekenende VEREENIGDE OOSTINDISCHE COMPAGNIE, geſteld werdt, behalven dat nog om den rand van den Dukaton deeze woorden ſtonden: IN USUM SOCIETatis INDIæ ORIENTalis, dat is, TEN DIENSTE DER OOSTINDISCHE MAATSCHAPPYE. De Raaden en Generaale Muntmeeſters maakten hier over terſtond veel beweeging by de Algemeene Staaten, beweerende dat men deeze wyze van munten, op eene zwaare Geldboete, aan de byzondere Muntmeeſters verbieden moeſt. Ter Generaliteit werdt ook, op den zeventienden July, met meerderheid van Stemmen, want Holland en Zeeland weigerden, gelyk men denken kan, hunne toeſtemming, een beſluit genomen, om een verbod aan de Muntmeeſters te laaten afgaan, en de Staaten van Holland en Zeeland te verzoeken, den nieuwen Stempel te willen doen intrekken. Hier op volgde, in Auguſtus des jaars 1727, een Verzoekſchrift der Ooſtindiſche Maatſchappye aan de Algemeene Staaten, waar op eerlang gunſtig antwoord kwam, wordende het laaten ſlaan van den zilveren Dukaton der Maatſchappye, onder deeze voorwaarden, toegeſtaan. 1 Dat de gewoonlyke zogenaamde Vaderlandſche Dukatons, in de Indiën, gangbaar zouden moeten blyven, tot zulk eene waarde, als de geſteldheid van ieder Geweſt zou medebrengen. 2. Dat de Muntmeeſters gehouden zouden zyn, by eede, te verklaaren, dat zy de Dukatons der Maatſchappye voor niemant dan voor haar zouden munten. 3. Dat de Maatſchappy de Dukatons altyd zou moeten aanneemen tot den prys, waar toe ze eens gangbaar geweeſt zyn, die op Batavia dertien Schellingen is. Zie *Reſolut. Gener.* 31 *May*, 15 *Juny* en 17 *July* 1726, *en* 25 *en* 29 *Aug.* 1727. Van dien tyd af, zyn

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Ondertusschen is de Maatschappy aan de Algemeene Staaten onderworpen, in welker naam, de Verbonden met de Indische Vorsten moeten gesloten worden. De Maatschappy, onder de bescherming hunner Hoogmogenden staande, is ook gehouden haare afhankelykheid van dezelven, door het geduurig verzoeken der vernieuwing van haar Oktroi, te erkennen. Dikwils gaat het verleenen van deeze Vernieuwing met het bewyzen van eenige byzondere gunst aan de Maatschappy verzeld; 't zy die in 't nader verklaaren, of in 't breeder uitbreiden der voorige Voorregten gelegen zy. Laatstelyk hebben de Algemeene Staaten, in 't jaar 1717, wel uitdrukkelyk verbooden 1. Dat geene byzondere Persoonen eenige Goederen naar Oostindiën, op halve of meerdere of mindere Winst, zullen zenden of van daar ontvangen. 2. Dat geene Onderdaanen van den Staat zig in dienst van buitenlandsche Oostindische Maatschappyen zullen begeeven. 3. Dat niemant eenig deel in buitenlandsche Oostindische Maatschappyen zal hebben; en inzonderheid geene Goederen van dezelven, hier te Lande in Kommissie ontvangen en verkoopen (e). Het vernieuwen van 't Oktroi kost der Maatschappye eene merkelyke somme. In 't jaar 1647, betaalde

(e) *Groot Plakaat-boek*, V Deel, bl. 1534.

zyn deeze Penningen, in groote menigte, gemunt, en naar de Indiën gevoerd, alwaar zy, in den Koophandel, gangbaar zyn. Men vindt van den Duit en Dukaton eene afbeelding in G. VAN LOONS *Hedend. Penningk.* I Deel, IX Hoofdst. bl. 42 en 49.

de zy, voor het verlengen van haar Oktroi, voor den tyd van vyf en twintig jaaren, een millioen en zes maal honderd duizend Guldens. De volgende Vernieuwingen hebben nog merkelyk meer gekoſt. Omtrent het jaar 1696, heeft de Maatſchappy eene ſomme van drie millioenen Guldens, voor het verlengen van haar Oktroi tot het jaar 1740 in de Generaliteits-Kaſſe betaald. Dikwils heeft zy, in dringenden nood, den Staaten geld geſchooten of eenige Staatslaſten op zig genomen (7). Voor inkomende en uitgaande Regten betaalt de Maatſchappy aan de Admiraliteits-Kollegien, gelyk wy boven (f) reeds hebben aangetekend, jaarlyks eene ſomme van drie honderd en vier en zeſtig duizend Guldens.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

(f) Bladz. 382.

Tot naauwkeuriger begrip van den Staat der Ooſtindiſche Maatſchappy, moeten we van haare Regeering in de Nederlanden en in de Indiën afzonderlyk handelen. Het gantſche beſtier van de zaaken der Maatſchappye is, in de Nederlanden, toevertrouwd

Regeering der Maatſchappy in de Nederlanden.

Bewindhebbers en Hoofddeelgenooten.

(7) In 't jaar 1717, werdt 'er, alzo de Staat geld nodig hadt, in overweeging genomen, om de Ooſtindiſche *Aktien* [*Aandeelen* en *Schuldeiſchregten* verduitſcht de Heer HOOFT *Brieven* bl. 277 en 292. van de nieuwe Uitgaave] in plaats van tegen vier tegen vyf Kapitaalen in den honderdſten Penning te laaten betaalen. Doch de Maatſchappy verzogt, in plaats hier van, de betaaling der Intreſten van de *Negotiatie* op het Amptgeld in Holland, welke omtrent twee en twintig Tonnen Gouds beliep, ten haaren laſten te mogen neemen; 't welk haar vergund werdt. Deeze laſt verviel door den tyd, daar de andere altoosduurende zou geweeſt zyn. *Uit medegedeelde Berigten.*

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

trouwd aan vyf en zeftig Bewindhebbers, die in zes Kamers verdeeld zyn, zittende te Amfterdam, te Middelburg, te Delft, te Rotterdam, te Hoorn en te Enkhuizen. By de opregting der Maatfchappye, in den jaare 1602, werdt het beftier aan alle de Hoofddeelgenooten toevertrouwd, die toen met malkanderen een getal van twee en zeventig Perfoonen uitmaakten; onder beding nogtans, dat dat getal, tot op vyf en zeftig Perfoonen, zou uitfterven. Boven dit getal, zendt de Ridderfchap van Holland twee Afgevaardigden in de Ooftindifche Maatfchappy, van welken de één in Noordholland en de ander in Zuidholland zitting neemt. Ook worden 'er negen van de aanzienlykfte Hoofddeelgenooten, in de byzondere Kamers der Maatfchappye, afgevaardigd; vier ter Kamer Amfterdam; twee ter Kamer Zeeland, één te Delft, één te Rotterdam en één te Enkhuizen. Deezen worden beëedigd, en genieten eene jaarlykfche erkentenis van twee honderd Guldens.

De Bewindhebbers worden uit de Hoofddeelgenooten gekooren. Die drie duizend Guldens oud Kapitaal aandeels in de Maatfchappye heeft, in de Kamers van Delft, Rotterdam, Hoorn en Enkhuizen; en zes duizend Guldens, in de Kamers Amfterdam en Zeeland, wordt als een Hoofddeelgenoot aangemerkt. Wanneer 'er een Bewindhebber fterft, of zyn Ampt nederlegt, worden alle de Deelgenooten, door aangeflaagen' Biljetten, famengeroepen; die uit de hunnen zo veel Gemagtigden kiezen, als 'er Bewindheb-

Oost-Indische Maatschappy.

hebbers zyn. Deeze Gemagtigden benoemen, nevens de Bewindhebbers, een drietal van Hoofddeelgenooten, uit welken de regeerende Burgemeesters der Stad eenen nieuwen Bewindhebber kiezen. Men mag niemant tot Bewindhebber verkiezen, die beneden de vyf en twintig jaaren oud is. Die elkanderen in den derden of vierden graad van Bloedverwantschap bestaan, konnen ook te gelyk geene Bewindhebbers zyn. Afgevaardigden van andere Provincien en Steden zyn egter nu en dan in de byzondere Kamers toegelaaten, schoon ze malkanderen na bestonden (8). De Bewindhebbers mogen niets aan de Maatschappy verkoopen, dan met goedvinden van de Staaten der byzondere Provincien, of van de Overheden der Steden, daar de Kamers zyn. Zy moeten voor hunne Kassiers instaan (9), en de Penningen, die elke Kamer onder zig heeft, zyn alleen voor de goede bestieringe van de zaaken dier Kamer verbonden; zynde de ééne Kamer niet gehouden voor het wangedrag der andere in te staan. De Persoonen of Goederen der Bewindhebbers zyn niet aan-

Hh spraa-

(8) Zie een voorbeeld van twee Zwaagers, by *Resol. Holl.* 26 Septemb. 1702, en van eenen Zusterling, by *Resol.* 9 August. 1685. in E. VAN ZURK *Cod Batav.* Tit. *Oostind. Comp.* §. X. N. 1. p. 805.

(9) De Kassier der Kamer Amsterdam moet, voor 't aanvaarden van zyn Ampt, vyftig duizend Guldens, in de Kas der Maatschappy, tellen, van welke Somme hy eene geringe Intrest trekt, en die, geduurende zyne bediening, in borgtogt moet blyven. *Uit medegedeelde Berigten.*

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

ſpraakelyk wegens zaaken, welken der Maatſchappye aangaan. De Maatſchappy moet 'er zelve, voor haaren bevoegden Regter, over aangeſproken worden (10).

Kamer Amſterdam.

De Kamer te Amſterdam overtreft de andere Kamers verre in magt en aanzien. Zy bezit omtrent zeven twaalfde deelen van de Hoofdſom der Maatſchappye, en in 't jaar 1672 werdt, ter Vergaderinge van Holland, gezeid, dat wel drie vierde deelen van de Aktien in de Maatſchappy te Amſterdam t'huis hoorden (g). Zy beſtaat uit vyf en twintig Bewindhebbers, van welken 'er agttien, door de regeerende Burgemeeſters der Stad worden aangeſteld. Vier worden 'er door de Steden Dordrecht, Haarlem, Leiden en Gouda, en drie, door de Provincien Gelderland, Utrecht en Vriesland afgevaardigd. De eerſtgenoemden agttien trekken eene jaarlykſche Wedde van drie duizend en een honderd Guldens Bankgeld. Die van Haarlem en Leiden genieten ook zo veel; doch de anderen vyf niet meer dan twaalf honderd Guldens. Deeze Bewindhebbers hebben het werk onder zig verdeeld. Vier hebben 'er het opzigt over het Pakhuis. Zy draagen zorg voor den inkoop der Goederen, die naar de Indiën gezonden moeten worden; maaken de Verdeeling der te rug ko-

(g) *Uit geſchreeven' Aanteken.*

(10) Men heeft voor deezen getwiſt, wie de bevoegde Regter der Maatſchappye ware; doch verſcheiden' Regtsgeleerden en de Staaten van Holland zelven hebben geoordeeld, dat men de Hollandſche Kamers, in de eerſte plaats, voor het Hof van Holland, moeſt aanſpreeken Zie ED. VAN ZURK ut ſupr. §. XVI. N. 2. p. 806.

komende Waaren, en bezorgen de bewaaring der Goederen, welken onverkogt worden overgehouden. Drie of vier hebben de bestiering der Geldmiddelen en het opzigt over de uitgaave en ontvangst van de Penningen der Maatschappye. Vyf of zes zitten tot het onderzoek der Rekeningen, welken dagelyks aan de Maatschappy worden overgeleverd. Eenigen zyn gelast met de geheime zaaken der Maatschappye. Doch het Kollegie van Equipagie, waar in gemeenlyk zeven Bewindhebbers zitten, is het grootste en van den meesten omslag. Deeze Bewindhebbers bezorgen het laaden en lossen der Schepen, het aanneemen van 't Scheepsvolk, Soldaaten, Ambagtsluiden enz. den inkoop van allerlei Bouwstoffen, Mond- en Oorlogsbehoeftens, en den Scheepsbouw zo hier als in de Indiën. Te Amsterdam onthouden zig ook twee Advokaaten der Algemeene Maatschappye, die derzelver belangens moeten voorstaan. De Kamer Amsterdam heeft daarenboven een groot getal van Boekhouders, Klerken, Opzieners, Pakhuismeesters, Kruidleezers en veelerlei andere Bedienden. OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

De Kamer Zeeland, die te Middelburg vergadert, bezit een weinig meer dan een vyfde gedeelte van de Hoofdsom der Maatschappye. Zy bestaat uit twaalf Bewindhebbers, die van de Zeeuwsche Steden verkooren worden, en één' Afgevaardigden wegens de Provincie Groningen. De Bewindhebbers genieten ieder eene jaarlyksche Wedde van zes en twintig honderd Guldens. Deeze Kamer Zeeland.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Kamer heeft vier Rekenmeesters, verscheiden' Boekhouders en andere Bedienden.

Kamer Delft.

De Kamer Delft bezit omtrent een veertiende gedeelte van de gantsche Hoofdsom der Maatschappye. Zy bestaat uit zeven Bewindhebbers, van welken 'er zes door de Regeerders der Stad verkooren worden, die eene jaarlyksche Wedde van twaalf honderd Guldens genieten. De zevende wordt, van wegen de Provincie Overyssel, afgevaardigd, en geniet evenveel.

Kamer Rotterdam.

De Kamer Rotterdam bezit omtrent een vyf en dertigste gedeelte van de gantsche Hoofdsom der Maatschappye. Zy bestaat uit zeven Bewindhebbers, van welken 'er zes uit de Stad zelve verkooren worden, die ieder twaalf honderd Guldens jaarlyks genieten. De zevende is van de Stad Dordrecht afgevaardigd, en geniet even groote Wedde.

Kamer Hoorn.

De Kamer Hoorn bezit omtrent een vyf en twintigste gedeelte van de gantsche Hoofdsom der Maatschappye, en bestaat uit zes Bewindhebbers, die allen uit de Stad gekooren worden. Zy genieten ieder eene jaarlyksche Wedde van twaalf honderd Guldens.

Kamer Enkhuizen.

De Kamer Enkhuizen bezit omtrent een twaalfde gedeelte van de gantsche Hoofdsom der Maatschappye, en bestaat uit agt Bewindhebbers, van welken 'er zeven uit de Stad, en één uit Alkmaar gekooren worden, die ieder eene jaarlyksche Wedde van twaalf honderd Guldens genieten.

Elke Kamer bestiert haare eigene zaaken, en stelt de laage Krygsbedienden tot Serjanten

ten toe aan, om de zelven naar de Indiën te zenden. De byzondere Kamers maaken ook overslag, wegens de Koopmanschappen, en 't gemunt en ongemunt Goud en Zilver, dat afgescheept moet worden. Zy rusten de Schepen uit en betaalen de Maandgelden, die, in 't algemeen gesproken, zo groot niet zyn, als 't gene, op andere Zeetogten, gegeven wordt. Doch de Oostindischvaarders hebben vryheid om, op de uit- en t'huisreize, eene bepaalde ruimte met Koopmanschappen, voor hunne eigene rekening, te vullen. En dit voordeel maakt dat de Maatschappy overvloed van Scheepsvolk krygen kan, en dat de minste Bedieningen, of *Baantjes*, zo als men ze noemt, zeer begeerd zyn.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Driemaal 's jaars wordt 'er gewoonlyk eene algemeene Vergadering gehouden, bestaande uit zeventien Afgevaardigden der byzondere Kamers, en daarom de VERGADERING VAN ZEVENTIENEN geheeten. Zo de nood zulks vereischte, zou deeze Vergadering meermaalen byeengeroepen konnen worden. De eerste der drie jaarlyksche zittingen, die in 't laatst van February of in 't begin van Maart geschiedt, dient, om den Prys der Speceryen en de uitdeeling, die de Maatschappy doen wil, vast te stellen. In de tweede, die men in Augustus houdt, worden de Brieven, welken in den Haage opgesteld en naar de Indiën geschikt zyn, geleezen. Ook wordt, in dezelve, by voorraad, de Uitrusting der Herfstschepen besloten, en zekere somme daar toe geschikt.

Vergadering van Zeventienen.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

De derde Vergadering, die in Oktober of November gehouden wordt, ſtelt orde op de groote openbaare Verkooping der Ooſtindiſche Koopmanſchappen, die doorgaans, ook in de maanden Oktober en November, geſchiedt. Ook wordt 'er dan bepaald beſluit gemaakt over de Uitruſting der Herfſt- en Kersſchepen van dit, en der Paasſchepen van 't aanſtaande jaar. Alle gewigtige zaaken der Maatſchappye worden daarenboven, in deeze Vergaderingen, afgedaan. De ſtaat der Kantooren, in de Indiën, wordt 'er in opgenomen. De Gouverneur-Generaal, de Direkteur, de Majoor, de Raaden van Indiën en andere hooge Bedienden der Maatſchappye worden 'er door benoemd. De Vergadering van Zeventienen zit zes jaaren agter een te Amſterdam; de twee volgende jaaren te Middelburg in Zeeland, en dan wederom te Amſterdam; alzo 'er in de andere Kamers geene Vergadering van Zeventienen gehouden wordt. Agt Bewindhebbers worden 'er, door de Kamer Amſterdam, ter Kamer van Zeventienen afgevaardigd; vier, door de Kamer Zeeland, en één' door ieder der vier overige Kamers. De Zeventiende, wordt 'er, by beurten, door de Kamers Delft, Rotterdam, Hoorn en Enkhuizen bygevoegd, wanneer de Vergadering te Amſterdam gehouden wordt, en door Zeeland, in de twee jaaren, dat de Vergadering van Zeventienen te Middelburg wordt gehouden.

Vergadering van Tienen.

Jaarlyks, in Juny of July, wordt 'er nog eene andere Vergadering in den Haage gehou-

houden, beſtaande uit tien Bewindhebbers; vier van Amſterdam, twee van Zeeland, en één van ieder der vier overige Kamers. Deeze Vergadering, gemeenlyk de *Haagſche Beſoignes* genoemd, onderzoekt alle de Brieven en Papieren, die uit de Indiën komen, en ſtelt ontwerpen op, van 't gene 'er op moet geantwoord worden; welken naderhand ter Vergadering van Zeventienen worden ingeleverd, die dezelven naarzien en goedkeuren moet. De Bewindhebbers der Ooſtindiſche Maatſchappy voeren den titel van EDELE HEEREN.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Driemaal 's jaars wordt 'er een zeker getal van Schepen naar de Indiën gezonden, die in de maanden Maart of April, September of Oktober, en December of January de reis aanneemen. Het getal deezer Schepen beloopt gewoonlyk omtrent agt en dertig of veertig, die ieder, buiten de Lading, op honderd duizend Guldens in zee geſchat worden. Maar met de Lading en het gemunt geld, of de *Contanten*, moet men de zelven ten minſten op viermaal honderd duizend Guldens rekenen. Onlangs zyn 'er Schepen in Zee gegaan, welken zo veel zilvers in hadden, dat derzelver waarde van ſommigen op zes Tonnen Schats begroot werdt. Voor deezen plagt men ter Vergadering van Zeventienen omtrent zeventig Tonnen Schats tot de jaarlykſche Uitruſting te eiſſchen. Doch nu heeft men daar toe wel tweemaal zo veel nodig. Jaarlyks gaan 'er met de Schepen der Maatſchappye wel agt duizend Menſchen naar de Indiën. De te

Vertrek en aankomſt der Ooſtindiſche Schepen.

Oost-Indische Maatschappy.

rugkomende Schepen vertrekken allen niet op den zelfden tyd van Batavia of Ceilon. De eerste Verzending, gelyk men 't noemt, steekt gewoonlyk in 't begin van Oktober in Zee. De Schepen van de tweede Verzending vertrekken omtrent zes weeken laater, om dat zy de Schepen der Maatschappy, die op Japan enz. handelen, genoodzaakt zyn af te wagten. De Naschepen van de tweede of de derde Verzending worden meest in January afgevaardigd. Deeze Schepen zyn gewoonlyk vyf in getal en wagten doorgaans de Bengaalsche Schepen af. Niet altyd wordt 'er eene derde Verzending afgevaardigd: doch in Maart vertrekt 'er altoos een Naschip, dat de Soldyboeken en andere Papieren herwaards overbrengt. De Maatschappy vindt goed haare t'huiskomende Vloot dus te verdeelen, om zo groot eene Schat niet aan de Stormen van het Najaar, omtrent de Europische Kusten, te waagen, gelyk zy zou doen moeten, indien zy de Vroegschepen naar de Naschepen liet wagten. De Zamelplaats van alle deeze Schepen is de Kaap de Goede Hoop, daar zy twee of drie weeken vertoeven, om zig te ververschen, en daar de Vroegschepen somtyds nog van de Naschepen gevonden worden. De geweldige Stormwinden, die men hier dikwils heeft, hebben menig Schip, op de Reede van de Kaap, doen verongelukken (11). De groote Vloot der Vroegsche-

(11) In 't jaar 1737, heeft de Maatschappy smertelyk gevoel van de Kaapsche Stormbuien gehadt, wanneer

schepen, uit veertien of vyftien bestaande, doet de reis naar de Kaap gewoonlyk in twee maanden, en komt doorgaans in de maand Juny in 't Vaderland aan. In Vredenstyden, gelyk tegenwoordig, laat men de Oostindische Schepen, tot bevordering der Reize, door 't Kanaal, gaan en komen, daar zy, in Oorlogstyden, gewoonlyk agter Hitland om zeilen, waar voor 't Volk twee maanden Gaadje krygt. De Rekeningen der Indische Kantooren en andere Papieren, met het Naschip overgebragt zynde, worden, door de Vergaderingen van Zeventienen en Tienen onderzogt. Terstond na de aankomst der Schepen, wordt derzelver *Carga* of Lading door de Bewindhebbers in openbaaren druk gemeen gemaakt. Het Scheepsvolk wordt ook aanstonds afgedankt en betaald. De Kommandeur der t'huiskomende Vloote wordt jaarlyks den Algemeenen Staaten aangebooden, en ontvangt van de Maatschappy een' gouden Keten en Medailje tot een geschenk. Ter zelfder tyd, doet hy en eenige afgevaardigde Bewindhebbers, ter Generaliteits-Vergadering, verslag van den toestond der zaaken in de Indiën. De Verkooping der Goederen vastgesteld zynde, worden daar van ook gedrukte Lysten

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

 uit-

neer 'er agt rykgelaaden' Schepen door bleeven. My wordt berigt, dat men sedert in ernstige overweeginge genomen heeft, om de Schepen, in 't kwaade *Mousson*, dat, in de maanden Juny en July, komt, in de Saldanha-baai, te laaten leggen, alwaar zy beter voor de Stormwinden bewaard zyn.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

uitgegeven. Gewoonlyk geſchieden 'er twee Verkoopingen in 't jaar, ééne in 't voorjaar en ééne in 't najaar. Amſterdam verkoopt de helft van alles; Zeeland een een vierde, en de vier andere Kamers ieder omtrent een zeſtiende deel. De Nooten en Nagelen, waar van de prys, ſedert veele jaaren, op 75 Stuivers Bankgeld het pond vaſtgeſteld is, worden, het gantſche jaar door, afgeleverd. Ieder Kamer krygt een bepaald getal van Vaten, *Kwarteelen* geheeten. Amſterdam heeft 'er honderd; Zeeland vyftig, Delft en Rotterdam ſamen vyf en twintig, en Hoorn en Enkhuizen ook ſamen vyf en twintig. Wanneer de eene Kamer haar aandeel afgeleverd heeft, wordt daar van terſtond aan de volgende Kamer kennis gegeven, welke daar op eenen aanvang van de aflevering maakt. De Goederen verkogt, en den Staat van den handel in de Indiën naargezien zynde, wordt de uitdeeling vaſtgeſteld, en van de Houders der Aktien by de byzondere Kamers ontvangen. Geweldige Schatten heeft de Maatſchappy, ſedert haare opregting tot heden toe, in 't Vaderland gebragt. Sommigen (h) hebben den inkoop aller Indiſche Waaren, van het jaar 1597 tot het jaar 1722 met veertien honderd een en tagtig Schepen, herwaards gebragt, op omtrent drie honderd twee en vyftig millioenen Guldens begroot: van welke Waaren, hier te Lande, zeer veel meer gelds moet gemaakt zyn. Doch alzo wy hier alleen door eens anders oogen konnen zien, durven wy niets bepaalen. Dit weeten we ze-

(h) Zie *Valentyn Oud en Nieuw Ooſtindiën*, I Deel, bladz. 213.

zeker genoeg, dat de Inkoop, sedert het jaar 1720, zo zeer vermeerderd, dat dezelve meer dan de helft hooger begroot wordt. Aan den voet deezer Bladzyde zal de Lezer zien, wat wy hier en daar nog van de waardye der Oostindische t'huis komende Schepen gevonden hebben (12).

Oost-indische Maatschappy.

Alle

(12) De Heer François Valentyn tekent aan, dat 'er, in 't jaar 1632, zeven Schepen uit de Indiën t'huis gekomen zyn, welker Lading hy op omtrent een en twintig Tonnen Gouds stelt. (*Oud en Nieuw Oostind* I Deel, III Boek, III Hoofdst bl. 211 en IV Hoofdst bl. 222.) Van de aankomst van vyf deezer Schepen, spreekt de Heer Hooft, in zynen 348 Brief, bl. 277, van de nieuwe Uitgaave) zeggende; dat men de waarde van derzelver Lading op zeventig Tonnen Gouds schattede, en dat 'er ten minsten nog twee Schepen, met eene ryke Lading, verwagt werden Indien men nu stelt, dat deeze twee Schepen, naar evenredigheid, zo veel in gehadt hebben, als de anderen vyf; dan moet de gantsche Lading der zeven Schepen, die een en twintig Tonnen Gouds inkoops gekost hadt, agt en negentig Tonnen Gouds hier te Lande waardig zyn geweest De Rekening van den inkoop in Valentyn schynt tamelyk net te zyn. Immers hy stelt den inkoop eener Vloot, die, in 't jaar 1664, binnen kwam, op ruim vyf en twintig Tonnen Gouds, 't gene overeenkomt met de opgaave der Bewindhebbers zelven, zo als die, door Aitzema, (XLIV Boek, bl 364.) te boek gesteld is. De inkoop eener Vloot van negentien Schepen, die, in 't jaar 1701, binnen kwamen, wordt by Lamberti (*Memoir.* Tom XI p. 347. op omtrent zestig Tonnen Gouds gesteld: 't welk na genoeg met de rekening van Valentyn (bl. 264.) overeenkomt. Men moet weeten, dat, onder deeze negentien Schepen, twee Kamfer-schepen waren, welker Lading maar ruim twee en twintig honderd Guldens gekost hadt. Het getal der Schepen, die de Maatschappy, van haare opregting af,

tot

Ooſt-indiſche Maatſchappy.

Alle vier jaaren, moeten de Bewindhebbers der Ooſtindiſche Maatſchappy rekening doen

tot op deezen tyd toe, uit Ooſtindiën, gekreegen heeft, mag op agttien honderd of twee duizend begroot worden. Indien men nu de Lading van ieder de zelven door één op twee Tonnen Gouds inkoops rekent, dat zeker niet te veel is, en men neemt het minſte getal der Schepen, naamlyk agttien honderd, zo zal de gantſche inkoop der Maatſchappye zes en dertig honderd Tonnen Gouds of drie honderd en zeſtig millioenen beloopen. En als men, het geleide van den Heere Hooft en van de Maatſchappye zelve (by Aitzema XLIV Boek, bl. 364, 378 en 379.) eenigzins volgende, ſtelt, dat 'er van twintig Tonnen Gouds Inkoops negentig Tonnen Gouds hier te Lande gekomen zy, zo zal 'er van den geheelen inkoop der Maatſchappye zeſtien duizend en twee honderd Tonnen Gouds of zeſtien honderd en twintig Millioenen zyn gekomen Eene geweldige Schat, voorwaar! die wy egter, waarſchynlyk, nog verre beneden de waarheid begroot hebben. Al in 't jaar 1672, werdt, ter Vergadering van Holland, gezeid, dat de Maatſchappy, die toen veel minder in 't Land bragt, dan tegenwoordig, jaarlyks tien of elf millioenen inkomen hadt. *Uit geſchreeven' Aantekeningen.* Men moet ondertuſſchen aanmerken, dat de Maatſchappy twee honderd en twintig of twee honderd en dertig Schepen door ſtorm enz. verlooren heeft, die niet in 't Vaderland gekomen zyn. In 't jaar 1664, vertoonde de Maatſchappy aan de Algemeene Staaten, dat de onkoſten hier te Lande, in dat jaar, zes en zeventig Tonnen Gouds beloopen hadden. Zie Aitzema XLIV Boek, bl. 378. Stel eens, dat ze, nu meer dan minder, jaar door jaar, tagtig Tonnen beloopen hebben: dan zullen ze, in honderd zes en dertig jaaren, zo oud is de Maatſchappy omtrent, tien duizend negen honderd Tonnen hebben uitgemaakt. Hier uit, en uit het reeds gezeide is ligtelyk op te maaken, dat de Maatſchappy zeer wel twintig ten honderd, jaar door jaar, van de oude Hoofdſom heeft konnen uitdeelen, gelyk wy boven bl. 431.) hebben aangetekend. Ook zien we hier, waar uit de aanzienlyke Giften, ter gelegenheid der vernieu-

doen van hunne beſtieringe aan de Algemeene Staaten, welken, ten dien einde, hunne Afgevaardigden naar Amſterdam plagten te zenden; doch alzo deeze Bezending der Maatſchappye zeer koſtbaar viel; hebben de Bewindhebbers, in 't jaar 1728, verzogt, zelven eenigen uit hun naar den Haage te mogen zenden, om hunne Rekeningen met de Afgevaardigden der Algemeene Staaten te ſluiten, 't welk ſedert geſchied is.

Oost-indische Maatschappy.

Wy komen nu tot de Regeering in de Indiën. Het Hoofd der Indiſche Regering voert den titel van GOUVERNEUR GENERAAL VAN NEDERLANDSCH INDIË, en houdt zyn Hof, in het Kaſteel van BATAVIA, eene aanzienlyke Stad, op het Eiland Java (13). Hy wordt van de Maatſchappy benoemd, en moet haar, zo wel als den Algemeenen Staaten, den eed van getrouwheid doen. Hy mag van niemant geſchenken ontvangen, en

Regeering in de Indiën. Gouverneur Generaal.

nieuwinge van 't Oktroi, en de groote Leeningen aan den Staat hebben konnen worden goedgemaakt. De Laſten, in de Indiën, waren, in 't jaar 1663, omtrent zes en dertig Tonnen Gouds op de voornaamſte Plaatſen Deezen werden toen goedgemaakt uit de Voordeelen van den Koophandel van de eene Indiſche plaats op de andere. (AITZEMA ubi ſupra. Of het nog zo geſchiede, zal anderen beter dan my bekend zyn. 't Wordt tyd, dat wy van deeze lange Aantekening, hier enkelyk ten dienſte der Liefhebbers van Gisrekeningen geſteld, een einde maaken.

(13) Men kan eene Beſchryving van Batavia vinden, in het II Deel der *Hedendaagſche Hiſtorie*, bladz. 115 enz en van het gantſche Eiland Java, in dat zelfde Deel, bl. 109—218.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

en geenen byzonderen handel dryven. Men kan hem als Kapitein- en Admiraal-Generaal van de Legers der Maatſchappye in de Indiën aanmerken, en dikwils heeft men hem aan het hoofd van haare Land- en Zeemagt in het Ooſten gezien. Hy zit altyd voor in den Raad van Indiën, en heeft 'er twee Stemmen. In geval van Verraad alleen, kan hy voor den Raad van Juſtitie te regt geſteld worden. De Maatſchappy behoudt ook het Regt aan zig, om hem, ten allen tyde, op te ontbieden, en zyn Ampt te beneemen. De vrees hier voor houdt de Gouverneurs in toom, die anderzins ligtelyk het groot gezag, dat zy in de Indiën hebben, misbruiken zouden. De Gouverneur mag zig ook van zyn Ampt ontſlaan, mids dat hy 'er voor af verlof van de Bewindhebberen toe verzoeke.

Moejelykheid van dat Ampt.

Het Ampt van Gouverneur Generaal der Indiën is een van de voordeeligſten; maar te gelyk een van de laſtigſten van den gantſchen Staat. Van 's morgens tot 's avonds, is hy overkropt van bezigheden; nu met het ontvangen, dan met het afvaardigen van Brieven. 's Voordemiddags verleent hy gehoôr aan een groot getal van Menſchen, die hem dagelyks opwagten. De twee eerſte Koopluiden, de Bevelhebber der Bezetting, de Scheepsbouwmeeſter en andere Bedienden der Maatſchappye komen hem, alle morgen, verſlag van hunne Verrigtingen doen, en haalen zyne bevelen. De Licentmeeſter doet hem, tegen half elf uuren, berigt van de Schepen, Koopmanſchappen en

Per-

Perſoonen, die op Batavia aangekomen zyn. Onder de maaltyd, die doorgaans niet lang duurt, vaardigt hy nog verſcheiden' zaaken af, die geen uitſtel lyden konnen. En na het opneemen van een Middagſlaapje, zet hy zig op nieuws aan den arbeid, die tot 's avonds toe duurt.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Gehoorverleening aan Indiſche Gezanten.

Wanneer 'er een Gezant of Bode, met een' Brief van eenen der Indiſche Koningen, aan den Gouverneur gezonden wordt, moet de *Sabandaar* of Ceremoniemeeſter der Maatſchappy, nevens zeven of agt voornaame Bedienden, den Bode gaan ontmoeten, die voor af zyne aankomſt bekend gemaakt heeft. Hy levert zynen Brief den Sabandaar over, die denzelven, door eenen Helbardier, in eene zilveren Schotel, met een geel gebloemd damaſt kleedje bedekt, voor zig draagen doet. Van de Poort van 't Kaſteel af, tot aan 't Huis van den Gouverneur, ſtaat de Bezetting van 't Kaſteel in twee reien geſchaard. De Gezant, van den Sabandaar en andere Bedienden verzeld, treedt 'er midden door, terwyl men het Vaandel zwaait en de Trommel roert, daar de Trompetten en Schalmeyen onder ſpeelen. De Gezant, in 't Vertrek van den Raad van Indië gekomen zynde, levert zynen Brief aan den Gouverneur over. Terſtond daar op, wordt het Kanon van 't Kaſteel geloſt, en daar geſchieden drie *Salvo's* uit de Musketten. Men leidt den Gezant ter Tafel, die van allerlei keurlyke Gereggten voorzien is, Hy, de Gouverneur en de Bevelhebber van 't Krygsvolk zitten aan; alle

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

alle de anderen houden zig overeinde. De Geheimſchryver des Gouverneurs ſtaat agter den zelven, en de Tafel is van Helbaardiers omringd. Al deeze omſlag dient, om ontzag in de Indiaanen te verwekken, en de Maatſchappy onder hen gevreeſt te maaken. Tot dit zelfde einde, ſtaat de Maatſchappy den Gouverneur ook eene Koninklyke Hofhouding toe. Als hy ter Stad uit naar een zyner Luſthuizen rydt, wordt hy van zeſtien Ruiters en eenen Trompetter verzeld, die eenen Hofmeeſter aan hun Hoofd hebben, en voor zyne Koets ryden. Na deezen volgen twee Helbaardiers te paarde, en terſtond daar op de Koets des Gouverneurs, van twee Paarden getrokken. Zyn Stalmeeſter rydt ter regter zyde van de Koets, die van zes Helbaardiers te paarde, en doorgaans van twee andere Koetſen, daar eenig Gezelſchap van den Gouverneur in zit, gevolgd wordt. De trein wordt geſlooten, door agt en veertig Ruiters, onder 't bevel van één' Kapitein en drie Hofmeeſters, daar een Trompetter voor rydt. Wanneer de Gouverneur in de Stad komt, wordt hy van even zo veel Soldaaten als te vooren van Ruiters verzeld. Doch de Stalmeeſter en Helbaardiers zyn altyd te paarde, behalven wanneer de Gouverneur ter Bruiloft of ter Begraafenis gaat; wanneer de Stalmeeſter alleen te paard zit, terwyl de Helbaardiers de koets te voet verzellen. Des Zondags, na de agtermiddags-Predikaatſie, is men gewoon nog eene andere pragtige vertooning te doen. Men noemt die de *Parade*. Zie hier, waar zy in be-

Stoet van den Gouverneur Generaal.

besta. Een Handpaard, zwierig uitgedoſt, wordt door eenen Europeaan, by den toom geleid; hier op volgen twee Kompagnien te paard, daar een Trompetter voor rydt. De trein wordt geſlooten door zes Schalmeiſpeelers, daar een Bataljon Voetvolk op volgt.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandſch Indië voert den titel van ZYNE HOOGEDELHEID. De Maatſchappy heeft hem eene maandelykſche Wedde van veertien honderd Guldens toegelegd. Hy geniet daarenboven omtrent vier honderd Guldens ter maand voor zyne Tafel, behalven het onderhoud van zynen Stoet, die ook door de Maatſchappy betaald wordt. Buiten deeze inkomſten, heeft hy geene voordeelen, of dezelven worden, op eene ongeoorlofde wyze, verkreegen. En 't ontbreekt niet aan Gouverneurs, die van deeze onbekende voordeelen zo veel hebben opgelegd, dat zy, binnen weinige jaaren, ſchatryk geworden zyn.

Zyn Titel en Inkomſten.

Wy laaten hier eene Lyſt volgen van alle de Gouverneurs van Indië, ſedert het jaar 1610, tot heden toe.

Namen der Indiſche Gouverneurs.

1610. I. PIETER BOTH van Amersvoort, naar 't Vaderland te rug gekeerd — — — — 1614.

1613. II. GERRIT REINST van Amſterdam, in Jakatra overleeden, den 7 December — — 1615.

1616. III. LAURENS REAAL van Amſterdam, naar 't Vaderland te rug gekeerd — — 1619.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

1618. IV. JAN PIETERSZOON KOEN van Hoorn, naar 't Vaderland te rug gekeerd — — — — — — 1623.

1623. V. PIETER KARPENTIER, naar 't Vaderland te rug gekeerd 1627.

1627. VI. JAN PIETERSZOON KOEN voor de tweedemaal, overleeden den 20 September — 1629.

1629. VII. JAKOB SPECX, naar 't Vaderland te rug gekeerd 1632.

1632. VIII. HENRIK BROUWER, te rug gekeerd — — — 1636.

1635. IX. ANTONI VAN DIEMEN van Kuilenburg, overleeden den 19 April — — 1645.

1645. X. KORNELIS VAN DER LYN van Alkmaar, te rug gekeerd 1651.

1650. XI. KAREL REINIERSZ van Amſterdam, geſtorven den 18 May — — — 1653.

1653. XII. JOAN MAATSUIKER van Amſterdam, overleeden den 4 January — — — 1678.

1678. XIII. RYKLOF VAN GOENS, naar 't Vaderland te rug gekeerd — — — — 1681.

1681. XIV. KORNELIS JANSZOON SPEELMAN van Rotterdam, overleeden den 11 January — 1684.

1684. XV. JOANNES KAMPHUIS van Haarlem, heeft zyn Ampt neêrgelegd, den 24 September — — — 1691.

1691. XVI. WILLEM VAN OUDHOORN van Amboina, heeft zyn

Ampt

Ampt neêrgelegd, den 15 Augustus — — — — 1704.

1704. XVII. Joan van Hoorn van Amsterdam, te rug gekeerd — — — 1709.

1709. XVIII. Abraham van Riebeek van de Kaap de Goede Hoop, overleeden den 17 November — — 1713.

1713. XIX. Kristoffel van Zwol van Amsterdam, gestorven den 12 November 1718.

1718. XX. Henrik Zwaardekroon van Rotterdam, heeft zig van zyn Ampt ontslaagen den 8 July — — — 1725.

1725. XXI. Matheus de Haan van Dordrecht, overleeden 1 Juny — — — 1729.

1729. XXII. Diderik Durven van Delft, is van zynen Dienst ontslaagen, den 28 May — — — 1732.

1731. XXIII. Dirk van Kloon van Batavia, overleeden den 10 Maart — — — 1735.

1735. XXIV. Abraham Patras van Grenoble, overleeden den 3 May — — — 1737.

1737. XXV. Adriaan Valkenier.

Oost-indische Maatschappy.

De Direkteur Generaal heeft, na den Gouverneur, het hoogste gezag in de Indiën. Hy voert den titel van eersten Raad. Hy heeft het opzigt over den inkoop en verkoop van de Goederen der Maatschappye.

Direkteur Generaal.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Hy bepaalt de ſoort en hoeveelheid der Koopmanſchappen, die naar 't Vaderland of elders gezonden moeten worden. De Sleutels van de Pakhuizen der Maatſchappye op Batavia zyn in zyne bewaaringe, en hy moet alles, tot eenen Stuiver toe, verantwoorden of doen verantwoorden. De Opper- en Onderkoopluiden, en elk die eenig beſtier over den Koophandel heeft, moeten aan den Direkteur Generaal dagelyks verſlag van hunne verrigtingen doen.

Raad van Indië,

De RAAD VAN INDIE, van welken de Gouverneur en Direkteur-Generaal de voornaamſte Leden zyn, beſtaat doorgaans uit omtrent agttien Perſoonen, onder welken twee Geheimſchryvers zyn. Deeze Raad beſtiert de burgerlyke zaaken, en komt gewoonlyk tweemaal ter weeke by een. De Gouverneur kan den Raad egter, over buitengewoone zaaken, meermaalen doen byeenkomen. Hy zit 'er altyd in voor. In den Raad van Indië worden de Brieven van de Bewindhebberen der Maatſchappye geleezen en overwoogen. Men ontwerpt 'er de Antwoorden, die 'er op gegeven moeten worden, en beraadſlaagt 'er wyders alles, wat het belang der Maatſchappye in de Indiën betreft.

Raad van Juſtitie.

De Regtsoefening in de Indiën is den RAAD VAN JUSTITIE toevertrouwd, die zyn verblyf ook op Batavia heeft. Deeze Raad beſtaat uit eenen Preſident en agt gewoonlyke Raadsheeren; daar dikwils nog eenige buitengewoonen bygevoegd worden. De Advokaat Fiskaal en de Waterfiskaal hebben

ook

ook zitting in deezen Raad, welken daarenboven een Geheimſchryver toegevoegd is. Alle de Regtsgedingen over burgerlyke en lyfſtraffelyke Zaaken, worden, in de laatſte plaats, voor den Raad van Juſtitie geoordeeld; en daar valt geen hooger beroep van deszelfs Vonniſſen. De Gouverneur-Generaal kan 'er zelfs voor te regt geſteld, en zo hy van Verraad overtuigd wordt, ter dood veroordeeld worden. De Raad van Juſtitie komt tweemaal ter weeke, op het Stadhuis, by een, en ſomtyds meermaalen, zo de zaaken zulks vereiſchen. Elk kan 'er zyne zaak in perſoon, zonder behulp van Prokureur of Advokaat, voor bepleiten. De Preſident des Raads van Juſtitie is ook Bewaarder van het Groot Zegel; op het welke een Kaſteel verbeeld is, in welks midden men de Geregtigheid ziet, die eene Weegſchaal in de éene, en een Zwaard in de andere hand houdt. Om den rand leeſt men *Zegel van den Raad van Juſtitie des Kaſteels van Batavia* De Advokaat Fiskaal moet zorg draagen, dat 'er niets tegen 't gezag, de eer en de Wetten der Regeeringe verrigt worde; en hy is gehouden zulken, die 'er tegen misdoen, in Regten te vervolgen. In burgerlyke zaaken heeft hy zyne Stem, zo wel als de andere Raadsheeren. Hy geniet een derde van de boetens, die onder de honderd Guldens beloopen, en een zesde van zulken, die meer dan die ſomme bedraagen. De Waterfiskaal draagt zorg, dat 'er van het Scheepsvolk niets ten nadeele der Maatſchappye gedaan worde. In 't byzonder bezoekt

Oost-Indische Maatschappy.

Advokaat Fiskaal.

Waterfiskaal en andere Amptenaars.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

zoekt hy de Schepen, die uit het Vaderland komen, op dat 'er geen verbooden handel gepleegd worde. Ook is hy by 't monsteren der vertrekkende Schepen tegenwoordig. De Geheimschryver des Raads van Justitie bewaart deszelfs Papieren, en houdt aantekening van alles, wat 'er in verhandeld wordt. De Raad van Justitie heeft ook eenen Deurwaarder en Prevoost tot zynen dienst. De Deurwaarder draagt eenen Staf, en heeft eene zilveren Plaat op de borst, op welke het Wapen van den Raad gesneeden is. De Prevoost bewaart de Gevangenen, van welken hy dagelyks eene halve Reaal van agten voor 't regt der Gevangenis trekt. Hy houdt 'er drie verscheiden' Tafels voor. Aan de éene betaalen de Gevangenen ieder een agtste, aan de andere een vierde, en aan de derde een halve Reaal 's daags.

Krygsmagt in Indiën.

De Krygsmagt van de Maatschappy, op en omtrent *Batavia*, staat tegenwoordig onder 't bevel van eenen Serjant-Majoor. In Oorlogstyden wordt 'er een Majoor-Generaal over aangesteld, die de Legers, onder 't opzigt van den Gouverneur-Generaal, bestiert. Het getal der geregelde Troepen van de Maatschappy in de Indiën is niet wel te begrooten. Zy heeft ook eenige Inlandsche Manschap in dienst. In 't jaar 1664, werdt het getal der Officieren, Soldaaten en Matroozen, die onder soldy der Maatschappye stonden, op vyf en twintig duizend gerekend (i). De Maatschappy heeft omtrent honderd en vyftig Schepen in haaren dienst, die van twintig tot zestig stukken Geschuts voe-

Scheepsmagt.

(i) *Aitzema*, XLIV Boek, bl. 378.

voeren, behalven nog veertig of vyftig mindere Vaartuigen. De Timmerluiden der Maatſchappye beſteeden doorgaans niet meer dan vyf of zes maanden, om Schepen van rang te voltimmeren, dat wat byzonders is.

Oost-Indische Maatschappy.

De Vergadering van Zeventienen heeft nu en dan de gewoonte gehad, van eenen Opper-Direkteur-Generaal naar de Indiën te zenden, die, zonder daar iemant boven zig te kennen, alles opnam en naarzag, 't welk niet weinig toebragt, tot het ontdekken van verſcheiden' Schelmeryen en verkortingen der Maatſchappye; doch men heeft ſomtyds gezien, dat deeze Opper-Direkteurs, door Vergif of anderzins, onverhoeds aan hun einde kwamen.

Regeering van Batavia.

Uitgenomen dat men, in de Indiën, veel ſtrenger Regt oefent, dan hier te Lande, is 'er de burgerlyke Regeering meeſtal op de Nederlandſche wyze geſchikt. Men zal 'er van oordeelen konnen, uit eene korte Schets der Regeering van Batavia, welke wy hier nevens voegen.

Schepensbank.

't Kollegie der Heeren Schepenen beſtaat uit negen Perſoonen, daar de Preſident en Vicepreſident onder begreepen zyn. De Baljuw van de Stad en de Landdroſt der Bataviſche Ommelanden zyn ook Leden van dit Kollegie, dat daarenboven een Geheimſchryver toegevoegd is. Alle zaaken, die tuſſchen Bataviſche *Vryluiden*, zo als ze genoemd worden, onderling, of die tuſſchen hen en Dienaars der Maatſchappye voorvallen, moeten voor dit Geregtshof van Schepenen bepleit worden. De Dienaars der

Oost-Indische Maatschappy.

Maatſchappye konnen egter van de Vryluiden voor geen ander Geregtshof, dan den Raad van Juſtitie, gedagvaard worden; maar wanneer zy eenen Vryman dagvaarden willen, moet zulks, in de eerſte plaats, voor het Kollegie van Schepenen geſchieden, van welker Vonniſſen men zig op den Raad van Juſtitie beroepen kan.

Weeskamer.

De Weeskamer of het Kollegie der Heeren Weesmeeſteren beſtaat uit één' Preſident, die altyd een Raad van Indië is, één' Vicepreſident, vyf Weesmeeſteren en één' Geheimſchryver. Dit Kollegie draagt zorg, dat niemant zyne Kinderen verlaat, zonder hun van onderhoud te verzorgen; het beſtiert de Goederen der Weezen, en bewaart de Erfeniſſen, die den zelven te beurt vallen.

Kamer van Huwelykſche en kleine Zaaken.

De Kamer van Huwelykſche en kleine Zaaken beſtaat uit één' Preſident, één Vicepreſident, drie Kommiſſariſſen, en één' Geheimſchryver. Die trouwen willen, moeten voor deeze Kamer verſchynen, daar aantekening van hunne Huwelyks verbintenis gehouden wordt. Deeze Kamer laat eenen Ongeloovigen niet toe, met eene Nederlandſche Vrouwe te trouwen. Ook mogen de Nederlanders geene inlandſche Vrouwen ten Huwelyk neemen, ten zy dezelven de Nederlandſche taal ſpreken. Deeze zelfde Kamer doet ook de geringe geſchillen af.

Kollegie van Boedelmeeſteren der vreemde Sterfhuizen.

Het Kollegie van Boedelmeeſteren der Chineeſſe en andere vreemde Sterfhuizen beſtaat uit één' Preſident, één' Vice-preſident, drie Boedelmeeſters, daar men gewoon-

woonlyk Chineezen toe kieſt, en één' Geheimſchryver. De naam van dit Kollegie toont genoeg, wat deszelfs werk zy.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Kollegie der Heemraaden.

Het Kollegie der Heemraden beſtaat uit één' Preſident, één' Vice-preſident, zeven Raaden en één' Geheimſchryver. Het opzigt over de Landeryen, Dyken, Wateren en Wegen buiten Batavia is dit Kollegie toevertrouwd. Wyders heeft men, op Batavia, twee Burger-Kompagnien Voetvolk, waar van de eene de Ooſt- en de andere de Weſt-Kompagnie genoemd wordt, benevens eene Kompagnie Ruitery. Tot Hoofd deezer drie Kompagnien is een Kolonel aangeſteld, die nevens de voornaame Officieren de geſchillen onder de Schutterye afdoet.

Kerkelyke Regeering.

De Kerkelyke Regeering van Batavia beſtaat uit éénen Kommiſſaris Politik, die te gelyk Raad van Indië is, twaalf Predikanten, agt Ouderlingen en twaalf Diakenen. Vyf Predikanten prediken in de Nederduitſche, vier in de Portugeeſche, en drie in de Maleitſche taal. Men heeft daar en boven nog een' Nederduitſch' Predikant op het Eiland Onruſt. De Maatſchappy onderhoudt, in verſcheiden' andere deelen van de Indiën en aan de Kaap de Goede Hoop, behalven deezen, nog drie en dertig andere Predikanten, naamlyk zes op Amboina, drie op Banda, drie op Ternate, één' te Makaſſar, één' te Malakka, één' te Kochin op Malabaar, één' op Koromandel, vyf op Kolombo en de onderhoorige Kantooren, drie op Punte Gale, drie op Jafnapatnam enz. één' op Negom-

 bo,

Oost-indische Maatschappy.

bo, en vier aan de Kaap de Goede Hoop (14). Op Batavia heeft men ook twee Kerkmeesters, één' van de Hollandsche, en één' van de Portugeesche Kerken. De Onkosten der Maatschappye, op Batavia, beliepen in 't jaar 1663, een millioen, negen honderd drie en dertig duizend Guldens, waar onder de Soldyen, Uitrustingen van Schepen enz. mede begreepen waren (k).

(k) *Aitzema*, XLIV Boek, bl. 378.

De Regeering der Indiën en de bestiering van de Zaaken der Maatschappye buiten Batavia wordt wyders waargenomen door agt Gouverneurs, drie Direkteurs, vier Kommandeurs en eenige Opperhoofden en Residenten, of hoe zy anders mogen genaamd worden. De Gouverneurs gebieden in die Gewesten, over welken de Maatschappy het oppergezag heeft. De overige Gezaghebbers bestieren de zaaken der Maatschappye op de Kantooren van Koophandel en Sterktens, welken zy, op verscheiden' plaatsen, heeft opgeregt.

De

(14) De Heer Valentyn (*Oud en Nieuw Oostindiën*, I Deel bl. 428.) begroot de Inkomsten van eenen Predikant, in eene van de drie Oostersche Landvoogdyen, Amboina, Banda en Ternate, in 't geheel, op 2234 Guldens en 12 Stuivers 's jaars. Als ze Maleits prediken, genieten ze daarenboven twee Lasten Ryst jaarlyks, die 144 Guldens waardig zyn. De maandelyksche Wedde van eenen Predikant om de Oost is, by zyn eerste Verband 100; by zyn tweede Verband 110; en by zyn laatste Verband 120 Guldens, zonder meer. Het overige zyner inkomsten trekt hy aan Kostgeld, Huishuur, Vuur en Licht, Wyn enz. Onlangs is 'er overweeging geweest, om de Wedden der Predikanten, in Oostindiën, te verhoogen. Zie *Maand. Boekzaal*, Augustus 1738. bl. 237. Doch of zulks reeds vastgesteld zy, is ons onbekend.

De agt Gouvernementen zyn Ceilon, Amboina, Banda, Ternate, Makaſſar, Malakka, Koromandel en de Kaap de Goede Hoop. Wy zullen ze allen kortelyk beſchouwen.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

CEILON, dat ſommigen *Ceilan* noemen, is een groot Eiland, gelegen ten Zuidooſten van de Kuſt van Koromandel (1). Men begroot deszelfs lengte op omtrent zeſtig, en den omtrek op meer dan twee honderd uuren gaans. De Maatſchappy bezit de Zeekuſten van het Eiland, en omtrent elf of twaalf uuren gaans landwaards in. Het Regt, dat de Maatſchappy op dit Eiland heeft, ſteunt op een Verbond met den Koning van Kandi (15); dat, in 't jaar 1638, geſlooten, en, in 't jaar 1619, vernieuwd werdt. De Oorlog heeft haar daarenboven in 't bezit geſteld van alle de Plaatſen, die de Portugeezen, in dit Eiland, overmeeſterd hadden. De voornaamſte Plaatſen der Maatſchappye op Ceilon zyn Kolombo, daar de Gouverneur zyn verblyf houdt, Negombo, daar de beſte Kaneel waſt, Matura, Punte Gale, Jafnapatnam, Trinkenemale en de Sterkte Hammenhiel. De voornaamſte handel der Maatſchappye op dit Eiland is die van de Kaneel, welke zy van de Cingaleezen, Inwooners van het Eiland, laat inkoopen. Men wil, dat zy voor het Kwintaal van honderd agt en twintig Ponden de waarde van om-

Gouverneur van Ceilon,

(1) Zie *Hedend. Hiſt.* III Deel, bl. 571-679.

(15) Kandi is een Koninkryk, in het weſtelyk gedeelte van Ceilon. De Koning van Kandi en de Maatſchappy hebben het gantſch Eiland onder zig verdeeld.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

omtrent agt en veertig Stuivers betaalt. Jaarlyks wordt 'er, door de Maatſchappy, tuſſchen de vier en vyf maal honderd duizend ponden Kaneel in 't Vaderland gebragt. De Kaneellanden, die geheel onder de magt der Maatſchappye zyn, beſlaan een gedeelte van de Weſt en Zuidkuſt van het Eiland, van Negombo af tot aan Matura toe. Wy hebben reeds gezeid, dat de beſte Kaneel omtrent Negombo waſt. Te Kolombo en Punte Gale, valt ze ook zeer goed. Op de overige plaatſen, is ze middelmaatig. Ceilon brengt ook Kardamom en verſcheiden' andere dingen voort, daar egter minder handel in gedreeven wordt. Daar vallen veelerlei Drogeryen en Ryſt, die van de Maatſchappy naar de Koromandelſche Kuſt gevoerd wordt. Ook brengt ze 'er Tin van daan naar 't Vaderland. Men heeft 'er ook andere Metaalen, en zelfs Goud en Zilver, daar nogtans geen handel in mag gedreeven worden, zynde zulks van den Koning van Kandi, op lyfſtraffe, verbooden. Op Ceilon vindt men ook Olifanten, die de Maatſchappy, in groote menigte, naar andere Plaatſen van de Indiën, laat brengen. De kleinſten worden voor vyf honderd, en de grootſten voor agt honderd Guldens verkogt. De Maatſchappy heeft te Kolombo eene Kweekſchool opgeregt, in welke jonge Luiden tot den School- en Predikdienſt bekwaam gemaakt worden. Eén der Predikanten heeft 'er de beſtiering over. Daar zyn daarenboven agt en dertig gemeene Schoolen. Te Jafnapatnam heeft men ook een groot getal

van

van Schoolen en eene Kweekschool. Te Punte Gale zyn agttien, en te Matura negentien Schoolen. In 't jaar 1720, werden 'er, zo men wil, op Ceilon omtrent drie honderd negen en tagtig duizend Kristenen geteld (m). De jaarlyksche Onkosten der Maatschappye op dit Eiland beliepen voor 't jaar 1663 agt honderd zes en negentig duizend Guldens. Zy hieldt 'er toen vyf en twintig honderd Man in bezetting, die in de verscheiden' Sterktens verdeeld waren (n).

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

(m) *Janiçon, Etat present des Prov. Unies*, Tom. I. p. 372.

AMBOINA is een Eiland, gelegen tusschen de derde en vierde graad Zuider breedte, en op honderd vyf en veertig graaden lengte, gerekend van de Kanarische Eilanden. Sommigen tellen Amboina onder de groote Moluksche Eilanden, hoewel het niet meer dan vier en twintig uuren in den omtrek haalen kan. De Maatschappy maakte zig, in den aanvang der zeventiende eeuwe, meester van dit Eiland. In 't jaar 1620, werdt het haar van de Portugeezen benomen; doch eenige jaaren daar na, stelde zy zig wederom in bezit van het zelve, daar zy zig, tot heden toe, in gehandhaafd heeft. Ook is haar het Eiland, by een plegtig Traktaat, van den Koning van Ternate, in den jaare 1638, afgestaan. De Maatschappy bezit nog verscheiden' kleine Eilandjes omtrent Amboina, die onder een en het zelfde Gouvernement behooren. Op Amboina heeft zy eene Stad van den zelfden naam en drie Sterktens gestigt. In éene van die Sterktens, *Viktoria* geheeten, houdt zig de Gouverneur van Amboina op. De voornaamste han-

Amboina,

(n) *Aitzema*, XLIV Boek bl. 374 en 378.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

handel, die de Maatſchappy op dit en de onderhoorige Eilanden dryft, is in de Kruidnagelen. Men wil, dat Amboina alleen meer Kruidnagelen kan voortbrengen, dan de gantſche bekende weereld nodig heeft. Toen de Maatſchappy Amboina bemagtigde, waren 'er de Nagelboomen in zulk eenen overvloed niet; doch zy heeft die ſedert merkelyk doen aankweeken. De Muskaatnooten groejen 'er ook: doch men vertelt, dat de Eilanders die voor deezen niet wilden voortplanten, om dat zy voorgaven bedugt te zyn, dat God hen ſtraffen mogt, wanneer zy zig met eenen handel bemoeiden, die niet voor hun, maar voor hunne Nabuuren geſchikt was. De Maatſchappy heeft zig verbonden, om alle de Nagelen, die deeze Eilanden uitleveren, van de Inwooners, tot eenen vaſtgeſtelden prys (16), te ontvangen; die daarentegen gehouden zyn jaarlyks eenige jonge Boomen te planten; 't welk het Eiland Amboina, door den tyd, met Nagelboomen vervuld heeft. De Maatſchappy krygt dikwils zo veel Nagelen, dat zy genoodzaakt

(16) Deeze prys is, volgens de oude en meermaalen vernieuwde overeenkomſten, 60 Ryksdaalers van agt en veertig Stuivers ieder Bahar. Een Bahar is ruim 480 Ponden Amſterdamſch Gewigt; zo dat, volgens deeze Rekening, het Pond Nagelen der Maatſchappye op omtrent zes Stuivers zou komen te ſtaan. Men weet, dat de prys der Nagelen en Nooten hier ſedert veele jaaren op 75 Stuivers Bankgeld het Pond vaſtgeſteld is geweeſt. De Portugeezen en andere Volkeren plagten voor deezen 100 en 120 Stukken van Agten voor de Bahar Nagelen te betaalen.

zaakt is, een goed gedeelte daar van te doen verbranden, of in Zee werpen. Nademaal zy den handel in Nagelen en Nooten alleen dryven wil, is het allen haaren Bedienden, op doodstraffe, verbooden, iets meer uit de Speceryeilanden mede te neemen, dan 't gene zy tot hunne behoefte nodig hebben. Men getuigt egter, dat dit streng verbod van de Scheepsofficieren dikwils overtreeden wordt, en dat 'er verscheiden' Schepen met Speceryen op Batavia komen, die onderweg eene merkelyke hoeveelheid Nagelen en Nooten aan Land gezet, of verkogt hebben. 't Is zelfs, volgens het verhaal van sommigen, gebeurd, dat men, Nagelen aan Schepen van vreemde Natien onder weg verkogt hebbende, om het zelfde gewigt op Batavia uit te leveren, de overige Lading braaf vogtig maakte, en op deeze wyze de Maatschappy tien of vyftien ten honderd te kort deedt. Van de Nagelen en Nooten, wordt, zo men wil, wel voor twee millioenen jaarlyks hier te Lande genieeten. De Maatschappy heeft eenen Klederwinkel aan 't Kasteel Viktoria, op Amboina, daar veelerlei Vaderlandsche en Indische Waaren verkogt worden, die merkelyke voordeelen geeven. In 't jaar 1692 werdt 'er, op eenige Indische Katoenen Lywaaten meer dan 100 ten honderd gewonnen. De Hollandsche Wollen Stoffen gaven 111. 't Zwart Laken 79. De Muskovische Jugten 216. 't Hollandsch Papier groot formaat 160. 't Klein formaat 224. 't Hollandsch Gaaren 161. De Kaudebeksche Hoeden 100⅐, en de Zyden Napelsche

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

fche Koufen 64¼ ten honderd winft (o). In 't jaar 1706 werdt, te Amboina, de Mom met 104, de Bengaalfche Tarwe met 259, het Roozewater met 183, het Luiksbier met 90, het Serbfter bier met 179, en het Haantjes bier met 101 ten honderd winft verkogt (o). Men heeft te Amboina eenen Raad van Juftitie en eenen Raad van Regeeringe. De Leden deezer twee Raaden zyn de Gouverneur, de Opperkoopman, de Bevelhebber van het Krygsvolk, de Opperhoofden der Eilandjes Honimoa en Hitoe, wanneer zy zig in de Stad Amboina bevinden, de Fiskaal en de Boekhouder van de Bezetting. Als de Raad van Juftitie byeen komt, worden 'er, behalven de gemelde Perfoonen, de Opperheelmeefter, een Burgerhopman en een ander Burger bygeroepen. De Raad van Regeering begeeft alle kleine Ampten, tot die van Serjant en Boekhouder toe; maar de voornaame Ampten worden, door den Raad van Indië, op Batavia, vervuld. Men heeft te Amboina nog eene derde Raadvergadering, den kleinen Landraad geheeten. Deeze beftaat uit vyftien Indifche Koninkjes en uit de Leden van den Raad van Juftitie. In burgerlyke zaaken, kan men zig van de Vonniffen der Raaden van Regeeringe en Juftitie op den Raad van Indië te Batavia beroepen; doch niet in lyfftraffelyke zaaken. De onkoften op Amboina beliepen, in 't jaar 1663, honderd zes en negentig duizend Guldens. Het Nagelgewafch was toen zo flegt geweeft, dat 'er niet meer dan negen en veertig Ponden van op Batavia

(o) Zie *Valentyn, Oud en Nieuw Ooftind.* II Deel, 1. Onderd. bl. 336.

(p) Ibid. II Deel, 2 Onderd. bl. 263.

kwa-

kwamen; doch in 't volgende jaar wederom zo voordeelig, dat 'er meer dan vier honderd en veertig duizend Ponden van in 't Vaderland werden gebragt (q).

Oost-indische Maatschappy.

Banda.

Banda is een klein Eilandje, dat omtrent drie uuren gaans lang en één breed is. Het legt vier en twintig uuren ten Zuidweften van Amboina. Onder de Landvoogdye van Banda behooren verfcheiden' andere kleine Eilandjes, als Lontor, Nera, Pulloway, Pullaron, Rozagein en Guntapi. De Gouverneur van Banda houdt zyn verblyf op Nera, daar de Maatfchappy haare eerfte Vesting in deeze Eilanden, het Fort Naffau geheeten, geftigt heeft. De Nootmuskaat en de Foelie, die 'er om zit, is de voornaamfte Vrugt van de Bandafche Eilanden. In 't jaar 1609, floot de Maatfchappy een Verdrag met de Orangkais of Heeren van deeze Eilanden, waar by deezen zig verbonden, om alle hunne Nooten aan het Fort Naffau, tot eenen zekeren prys, te leveren, verpligtende de Maatfchappy zig daarentegen, om de Orangkais tegen der zelver Vyanden, en in 't byzonder tegen de Portugeezen, te befchermen. Dit Verdrag werdt van de Indiaanen flegt naargekomen. Zy leverden de Speceryen onder de hand aan andere Volkeren. 't Welk de Maatfchappy bewoog, om Banda met de Wapenen te dwingen. Dit gefchiedde, in 't jaar 1621. De Indiaanen werden genoodzaakt, om lyfsgenade te fmeeken, en hunne Steden en Eilanden aan de Algemeene Staaten en de Maatfchappye af te ftaan, welke zig federt, in 't bezit van

(q) *Aitzema*, XLIV Boek, bl. 365 en 378 en XLV Boek, bl. 1000.

Oost-Indische Maatschappy.

dezelven, gehandhaafd heeft. Zy verdeelt de Landeryen in Perken, die aan de Vryluiden, welken zig hier metter woon neder gezet hebben, uitgedeeld worden. Deezen doen de Landen, door hunne Slaaven, bearbeiden, en leveren alle hunne Nooten en Foelie aan de Bedienden der Maatſchappy. De Foelie komt der Maatſchappye een weinig minder te ſtaan dan de Nagelen. Zy brengt 'er jaarlyks omtrent tagtig duizend Ponden van in 't Vaderland. De Nooten koſten haar omtrent een Stuiver het Pond. Men heeft jaarlyks drie Gewaſſen van Nooten, één in April, één in Auguſtus en één in December. De Vrouwen maaken haar werk van de Nooten te bolſteren, en te droogen. De Onkoſten van Banda beliepen, in 't jaar 1663, honderd vier en tagtig duizend Guldens (r). Veele Levensmiddelen worden op de Bandaſche Eilanden met Schepen der Maatſchappye van Batavia gebragt.

(r) *Aitzema*, XLIV Boek, bl. 378.

Ternate.

Ternate is één van de Eilanden, die men eigentlyk Molukkiſche, of ook wel kleine Molukkiſche Eilanden noemt. Zy zyn in 't geheel vyf in getal; Ternate, Tidor, Motir, Makjan en Batsjan, en allen zeer klein. Zy leggen omtrent den Evenaar, daar Batsjan vlak onder legt. De Koning van Ternate heerſchte eertyds niet alleen over deeze vyf Eilandjes; maar daarenboven over de gantſche Molukkiſche Archipel; het groote Eiland Celebes niet uitgeſlooten. De Portugeezen maakten zig, niet lang na hunne aankomſt in de Indiën, meeſter van verſcheiden' van deeze Eilanden en van Ternate

zelf.

zelf. In 't jaar 1605, werden de Portugeezen, door de Maatschappy, uit Ternate en de andere Molukkische Eilanden verdreeven, en sedert heeft zy zig, door verscheiden' Traktaaten met de Ternataanen, alleen van den Nagelhandel verzekerd. De Maatschappy heeft op alle deeze Eilanden Sterktens gestigt; en den Koning van Ternate, zo wel als de andere Vorsten der Molukken, bewoogen, om alle de Nagel- en Nooteboomen, op hunne Eilanden, uit te roejen; zo dat ze 'er tegenwoordig niet dan hier en daar in 't wild groejen. De Koning van Ternate geniet hier voor een jaarlyksch geschenk van zes duizend vier honderd Ryksdaalders. De Ternataansche Ryksraaden trekken zes honderd; de Makjanders twee duizend; en die van Motir honderd en vyftig Ryksdaalders. Amboina en Banda konnen der Maatschappye meer Nagelen, Nooten en Foelie verschaffen, dan zy nodig heeft. Men kan dan de kleine Molukkische Eilanden aanmerken, als Grensvestingen der Maatschappye in deeze Gewesten (17). Anders brengen ze weinig voordeel aan. De Koopmanschappen, die men 'er heenen brengt, en het Schildpad en de andere kleinigheden, die men 'er van daan voert, geeven zo weinig winst, dat 'er de onkosten der Landvoogdye

Oost-Indische Maatschappy.

(17) De onderhouding der Steden en Sterktens in deeze Gewesten, komt der Maatschappye op zeven honderd vyftig duizend Guldens jaarlyks te staan. Zie A Westerveen *Dissert. II. de Jure Societ. fœderatæ Belgii ad Navig. Indiar. Oriental.* Cap. III. §. 3.

Oost-indische Maatschappy.

dye op verre na niet van konnen goedgemaakt worden. De Gouverneur van Ternate houdt zyn verblyf op dat Eiland, in het Nederlandsch Kasteel Oranje. Men heeft, in 't jaar 1710, de Kristenen van deeze Gewesten opgenomen, en derzelver getal op een en twintig duizend vier honderd twee en twintig begroot. Hier onder waren twee honderd en tien Ledemaaten der Hervormde Kerke, en dertien honderd twee en twintig Schoolkinderen begreepen.

Makassar.

Makassar is eene Stad en Koninkryk, op het groot Eiland Celebes, dat omtrent honderd en zestig mylen Noordoost van Batavia, tusschen Borneo en de Molukkische Eilanden in, gelegen is. De Nederlanders hadden de Portugeezen uit dit Koninkryk verdreeven, en zig, in het zelve, met goedvinden van den Koning van Makassar, gevestigd. Doch omtrent den jaare 1660, begonden de Portugeezen wederom voet in Makassar te krygen. De Maatschappy zondt 'er eene Vloot van drie en dertig Zeilen naar toe, die de Portugeezen t'eenemaal te onderbragt. De Nederlanders overmeesterden twee Sterktens, na by de Stad, en maakten een Verdrag met den Koning van Makassar, waar by bedongen werdt, dat den Portugeezen alle handel in het Koninkryk zou verbooden worden. De Makassaaren, een stout en onderneemziek Volk, ontrustten ondertusschen den Speceryhandel der Maatschappye niet weinig. Zy voeren met kleine Vaartuigen op de Bandasche en Molukkische Eilanden, en haalden 'er Nagelen en Nooten van daan,

die

die zy aan de Engelſchen verkogten. Men beſchuldigde hen ook, dat zy met de Vyanden der Maatſchappye verſtand hielden, om haar Amboina af handig te maaken. In 't jaar 1662, werdt dit onruſtig Volk eerſt t'eenemaal te ondergebragt, en gedwongen de Wet van de Maatſchappy te ontvangen; die egter den handel van andere Europiſche Volkeren in dit Koninkryk niet geheel heeft konnen beletten. De handel in Ryſt is de voornaamſte, die de Maatſchappy in dit Koninkryk dryft. Zy voert ze in de Bandaſche en Molukkiſche Eilanden. Ook wordt 'er Goud, Olifantstanden, Sapanhout, Katoen, Kamfer, Gengber enz. van daan gehaald. Langs de ſtranden van het Eiland Celebes, heeft men hier en daar Parelviſſcheryen. De voornaamſte Koopwaaren, die men 'er naar toe voert, zyn Scharlaken, Gouden en Zilveren Stoffen, Kambaaiſche Lywaaten, Koper, Tin enz. De Gouverneur houdt zyn verblyf in het Kaſteel van Makaſſar, daar altyd eene goede Bezetting in legt.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Malakka.

MALAKKA is de Hoofdſtad van een Koninkryk van den zelfden naam, dat in het zuidelykſte gedeelte van het groot Halfeiland van Indië over de Ganges gelegen is. De Inwooners van dit Koninkryk heeten *Maleiers*. De Nederlanders verdreeven de Portugeezen uit Malakka, in den jaare 1641, en zyn 'er, van dien tyd af, meeſter gebleeven. De Haven van Malakka is eene van de beſten van Indië, alzo men 'er, op alle tyden van 't jaar, binnen komen kan. De Maatſchappy verhandelt 'er veel Bengaalſche, Suratſche

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

en andere Lywaaten; voor welken zy meerendeels Goud en Tin in betaalinge ontvangt. De schoone gelegenheid, die 'er te Malakka is, om van daar op China en Japan te handelen, beweegt de Maatschappy, om 'er Bezetting te houden; behalven dat zy dus ook meester blyft van de Zee-engte, die Malakka van het Eiland Sumatra scheidt. De Schepen der Maatschappye, welken van Japan komen, zyn gehouden te Malakka aan te leggen, alwaar de verdeeling der aangebragte Goederen gemaakt wordt, die ten deele voor Europa, en ten deele voor de verscheiden' Kantooren der Maatschappye in de Indiën geschikt worden. In 't jaar 1663, beliepen de onkosten der Maatschappye op Malakka honderd en negentig duizend Guldens (s).

(s) *Aitzema*, XLIV Boek, bl. 378.

Koromandel.

KOROMANDEL is een gedeelte der Oostkust van het Groot Halfeiland van Indië aan deeze zyde de Ganges. De Maatschappy bezit verscheiden' Plaatsen, langs deeze Kust, als Nagapatnam, Nizipatnam of Petapoeli, Tegepatnam, Sadraspatnam, Mazulipatnam, Datchiron, Bimilipatnam, Nagernantze, Konjumelle en Paleakatte. Verscheiden' andere Europische Volkeren hebben ook Kantooren en Sterktens, langs de Kust van Koromandel. De Franschen hebben 'er Pondichery, de Engelschen Madraspatnam, de Deenen Tranquebar en de Portugeezen S. Thomas. De Maatschappy dryft grooten handel langs deeze Kust. Zy zendt 'er Speceryen, Japans Koper, Tin, Goud, Sandelhout, Siams Sapanhout en verscheiden' an-

dere Koopmanschappen naar toe, en haalt 'er eene groote menigte Neteldoeken, Soesjes, Chitsen, geschilderde en ongeschilderde Kleedjes, en eene onnoemelyke verscheidenheid van andere Lywaaten van daan, die voor een gedeelte in de Indiën verkogt, en voor een gedeelte naar 't Vaderland gevoerd worden. In 't Koninkryk Golkonda, van 't welke Mazulipatnam 't voornaamste Kantoor is, hebben de Nederlanders verscheiden' Voorregten voor andere Volkeren. Geen Koopman, daar de Maatschappy mede handelt, mag in zynen Persoon of in zyne Goederen bezwaard worden, voor dat de Maatschappy van hem voldaan is. De Wevers, Schilders en andere Werkluiden, in dienst der Maatschappye, mogen tot geen ander werk, zelfs niet van den Koning, gebruikt worden, voor dat zy hunne Verbintenis aan de Maatschappy voldaan hebben. De Maatschappy mag zulke Makelaars gebruiken, als zy goedvindt, zonder dat zy zig van die des Konings behoeft te bedienen. Eén Voorregt heeft de Maatschappy met de andere Europische Volkeren gemeen. Zy behoeft het Regt van *Chappa-delalla* of van het merk der Lywaaten niet te betaalen, dat voor de Ingezetenen omtrent twaalf ten honderd bedraagt. Onaangezien alle deeze voordeelen, is de handel der Maatschappy langs de Kust van Koromandel egter aan verscheiden' ongemakken onderhevig. Zy moet groote Geschenken doen aan de Bedienden der Indische Vorsten, om hen te beweegen, tot het naarkomen der gemaakte Verbintenissen, die dikwils verbro-

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

ken worden. De Gouverneur van Koromandel houdt zyn verblyf te Paleakatte, op het Kasteel Geldria. Op Koromandel, beliepen de Onkosten der Maatschappy, in 't jaar 1663, twee honderd twee en zestig duizend Guldens (t).

Kaap de Goede Hoop.

DE KAAP DE GOEDE HOOP is het laatste Gouvernement der Maatschappye, niet in de Indiën; maar aan den uitersten Hoek van het Zuidelyk deel van Afrika gelegen. Vasko da Gamma ontdekte deezen Uithoek, in 't jaar 1498. De Portugeezen bleeven 'er meester van, tot in 't jaar 1653; wanneer deeze gewigtige post hun, door de Maatschappy, afhandig werdt gemaakt. De Nederlanders dryven weinig of geen' handel met 's Lands Inboorlingen, die meer Dieren dan Menschen gelyken; doch beschaafder zyn, naar maate dat ze nader by onze Volkplantingen woonen. De Maatschappy houdt de Kaap tot eene plaats van ververstching voor haare uitgaande en t'huiskomende Schepen, die 'er doorgaans eenigen tyd vertoeven. Ten dien einde, wordt 'er overvloed van allerlei tam Vee aangefokt. Ook is 'er een algemeene Tuin der Maatschappye, dien men getuigt wel vyftien Morgen Lands te beslaan. In denzelven worden Moeskruiden en Boomvrugten uit alle de vier deelen des Aardbodems voortgekweekt. 't Scheepsvolk zou merkelyke verkwikking, na zynen langen en moejelyken togt, uit deezen, en eenen nog veel grooter' Tuin der Maatschappye aan de Kaap trekken konnen, wierden de Moeskruiden behoorlyk uitgedeeld; doch men klaagt, dat Ma-

(t) *Aitzema*, XLIV Boek, bl. 378.

Oost-Indische Maatschappy.

Matroos en Soldaat dikwils weinig meer dan groene Koolsbladeren bekomen. 't Kajuits Volk krygt wat fyner groente, mids het den Tuinman de handen vulle. Men heeft drie hooge Bergen aan de Kaap. Aan den Voet van eenen der zelven, den Tafelberg geheeten, ſtaat het Kaſteel de Goede Hoop, dat door vier Bolwerken beſchermd wordt. Binnen het zelve, heeft de Gouverneur eene pragtige Wooning. Dit Kaſteel dekt de Baai, daar de Schepen in ankeren. Zy zyn 'er voor alle Winden veilig, behalven voor den Noordweſten, die de Zee nu en dan, met een ſchrikkelyk geweld, ten monde der Baai, welke omtrent twee mylen wyd is, injaagt; waar door de Schepen van hunne Ankers gedreeven, en tegen de Klippen aan ſpaanderen geſtooten worden; ongelukken, die der Maatſchappye hier dikwils getroffen hebben. Een Musketſchoot van het Kaſteel, ontmoet men het Vlek, dat, door de Maatſchappy, in 't jaar 1653, aangelegd werdt, en ſedert in getal van Huizen zeer veel toegenomen is. Tien mylen landwaards in, heeft men, in den jaare 1681, eene andere Volkplanting geſtigt, die, naar den Kaapſchen Gouverneur Adriaan van der Stel, den naam van Stellenboſch draagt. Verſcheiden' Huisgezinnen van Franſche Vlugtelingen hebben 'er zig nedergezet. Jaarlyks wordt 'er een groote overvloed van Graanen en Wynen geteeld. De Engelſchen trekken veel Kaapſche Wynen, en ſchatten die boven de Franſchen. Ook begint men ze, ſe-

Oost-indische Maatschappy. dert eenigen tyd, meer dan te vooren, naar 't Vaderland te brengen.

De Gewesten, in welken de Maatschappy alleenlyk Direkteurs of Bestierders aangesteld heeft, zyn Bengale, Suratte en Persie.

Direkteurs van Bengale, BENGALE, eertyds een byzonder Koninkryk, en nu een Wingewest van den grooten Mogol, legt aan de vaste Kust van Indië, ter wederzyde van de Rivier de Ganges. De Maatschappy heeft geen eigendom in dit Koninkryk. Alleenlyk heeft zy 'er, op verscheiden' plaatsen, Kantooren van Koophandel opgeregt. Het voornaamste Kantoor is te *Ougly*, eene Stad aan de Rivier de Ganges, alwaar de Direkteur der Maatschappye zyn verblyf houdt. Men verzekert my, dat de voordeelen van dit Ampt jaarlyks wel op honderd duizend Guldens worden begroot. De Logie te Ougly is van steen opgetrokken, en van eenige stukken metaal Kanon voorzien. De Engelschen, Franschen en andere Europische Volkeren hebben, hier en elders in Bengale, ook hunne Kantooren. De voornaamste Waaren, die de Maatschappy uit Bengale trekt, zyn ruwe Zyde, Katoenen Gaaren, Armozynen, Katoenen Lywaaten, Chitsen, Spreyen, Behangsels, Klederen enz. Bengale levert daarenboven overvloed van Suiker en Salpeter uit. Ook valt 'er Indigo, Boraks, Opium, Gomlak enz. 't Land brengt veelerlei Eetwaaren voort, daar de Maatschappy ook in handelt. Daar wast Ryst, Tarwe, Katsjang en een smaakelyk geel zaadje, Kitsery geheeten, dat sommigen ten

on-

onregte voor het waare Manna houden. De Goederen, die de Maatschappy herwaards voert, zyn Goud, Zilver, Koper, Spiauter, Tin, Lood, Kwikzilver, Vermilioen, Verlakte Schryfkantooren, Spiegels, Lakens en andere Nederlandsche Waaren. 't Meeste voordeel geeven haar de Peper, Kaneel, Nagelen, Nooten, Foelie, Arak en een zeker soort van Hoorentjes, Sjanken genaamd, die in de Madureesche Zee, niet verre van Tutekoryn gevist worden, en waar van de Bengaalsche Vrouwen sierlyke Armbanden laaten maaken. Om den handel in dit Koninkryk te onderhouden, is de Maatschappy genoodzaakt, jaarlyks groote Geschenken aan verscheiden' Moorsche Prinsjes en aan den Grooten Mogol te doen, waar door haare Winsten merkelyk besnoeid worden. Voor eenige jaaren is 'er een Gezantschap aan den Grooten Mogol gezonden, om de gemaakte Verbonden van Koophandel te vernieuwen; 't welk der Maatschappye omtrent twaalf maal honderd duizend Guldens gekost heeft (u).

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

(u) Zie *A. Westerveen, Dissert. II. de Jure Societ. fœderati Belgii ad Navigat. Ind. Orient.* Cap. III. §. 3.

Suratte.

SURATTE is eene voornaame Stad van het Koninkryk Guzuratte, dat een gedeelte van het Ryk van den Grooten Mogol uitmaakt. Verscheiden' Europische Volkeren hebben 'er, zo wel als onze Maatschappy, hunne Kantooren. De Nederlandsche Logie is een deftig en sterk Gebouw. De Pakhuizen, die 'er bygevoegd zyn, worden altoos van allerlei Koopmanschappen voorzien gehouden. Men wil, dat 'er nergens in de Indiën grooter handel, dan te Suratte, gedreeven worde.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

worde. De Maatſchappy haalt 'er Katoenen Gaaren, Zyden Stoffen, Katoenen Lywaaten, Indigo, Salpeter, Gomlak, Opium, Gengber en andere Drogeryen van daan. Zy voorziet 'er zig ook van eene goede menigte van zilveren Roupyen, om daar mede in Bengale te handelen. De Koopmanſchappen, die 'er, door de Nederlanders, vertierd worden, zyn Speceryen, Koper, Tin, Schildpad, Kamfer, Vermilioen, Benjuin, Lakens van allerlei kleuren en verſcheiden' andere Waaren. De Suratſche handel is dezelfde ongemakken onderhevig, die den handel in andere Geweſten der Indiën drukken. Men heeft veel moeite, om den hebluſt des Landvoogds en der andere Indiaanen te verzadigen.

Perſie.

PERSIE, een magtig Koninkryk, dat ten Ooſten aan 't Ryk van den Grooten Mogol, en ten Weſten aan Turkyen grenſt, is zo rykelyk van veelerlei Koopwaaren voorzien, dat de meeſte Zeehavens en Koopſteden, van verſcheiden' Europiſche en andere handeldryvende Volkeren, bezogt worden. De Maatſchappy heeft een aanzienlyk Kantoor te *Gamron* of *Bender-abaſſi* opgeregt, welks Bedienden in gemeenſchap arbeiden met de Bedienden der Maatſchappye, te Ispahan, Hoofdſtad des Koninkryks. De Nederlanders brengen veel gemunt Geld in Perſie, zo wel Dukatons als Stukken van Agten. Ook worden 'er veele Vaderlandſche Lakenen geſleeten. De andere Koopwaaren, die de Maatſchappy herwaards brengt, zyn Speceryen, van welken zy gantſch Perſie voorziet,

ziet, Suiker, Gengber, Indigo, Sapanhout, Vermilioen, Wierook, Benjuin, Kwikzilver, Koper, Lood, Suratſche en Koromandelſche Neteldoeken en Lywaaten enz. De Maatſchappy betaalt geene inkomende nog uitgaande Regten in Perſie; doch zy is genoodzaakt, jaarlyks omtrent drie honderd Baalen ruwe Zyde, tot zekeren vaſtgeſtelden hoogen Prys, te ontvangen, 't welk haar zeer ſchadelyk uitkomt. Ook rekent zy, dat de winſt op de Goederen, die zy aanbrengt, den Perſiſchen handel moet goedmaaken. Behalven de Zyde, haalt de Maatſchappy ook Wynen, Tapyten en Zyden Stoffen, uit Perſie, die ten deele in de Indiën geſleeten, ten deele naar 't Vaderland gezonden worden. De Perſiſche Bevelhebber in Gamron ontvangt niet alleen jaarlyks een vrywillig Geſchenk van de Maatſchappy; maar zy geeft hem ook eene ſoort van eene jaarlykſche Schatting, beſtaande in tien Ponden Nagelen, dertig ponden Nooten, vyftig ponden Peper, vyftig ponden Kandyſuiker, honderd en twintig ponden Poejerſuiker en vyf Lappen Laken van verſcheiden' kleuren, die ieder twee en een half Ellen lang zyn.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Op de Kuſt van Malabaar, te Jafnapatnam, te Punte Gale en te Samarang zyn van wegen der Maatſchappy Beſtierders des Handels met den titel van Kommandeur aangeſteld.

Kommandeurs van

MALABAAR is een gedeelte van de Weſtkuſt van het Groot Halfeiland van Indië aan deeze zyde de Ganges. Het wordt door het hoog Gebergte Gate van de Kuſt van Ko-

Malabaar,

Oost-Indische Maatschappy.

Koromandel afgescheiden. De Maatschappy heeft verscheiden' Kantooren langs deeze Kust, byzonderlyk te Kochyn, te Kalichut, te Kananoor, te Kranganoor en te Koulang. Op alle deeze plaatsen heeft de Maatschappy ook Sterktens, die zy den Portugeezen, voor veele jaaren, afhandig heeft gemaakt. Het Opperhoofd of de Kommandeur van Malabaar houdt zyn verblyf te Koulang. Het voornaamste, dat de Maatschappy van deeze Kust haalt, is de Peper, die wel op verscheiden' Plaatsen in de Indiën; maar hier in den grootsten overvloed wast. Men kweekt de Peper meest van Viziapour, tot aan de Kaap Komoryn. De grofste komt van Viziapour. Op de andere Plaatsen valt zy fyner. De fynste Peper is in de Indiën meest gezogt, om dat men ze daar heel gebruikt. De Maatschappy heeft zig, al in de voorgaande eeuw, verbonden, om de Peper tot eenen vastgestelden prys te ontvangen. Men zegt, dat het Koninkryk Kananoor de eenigste Plaats in de Weereld was, daar de Kardamom viel; doch nu groeit ze ook op Ceilon, op Java, en mogelyk op meer andere Plaatsen in de Indiën. De Maatschappy brengt 'er een gedeelte van in Europa, en slyt het overige in de Indiën.

Jafnapatnam, Gale, Samarang.

Jafnapatnam en Gale zyn Vestingen van het Eiland Ceilon, van 't welke wy reeds gesproken hebben. Samarang is eene Zeestad, aan de Noordkust van het Eiland Java, omtrent zeven mylen bewesten Japara, gelegen. 't Land daaromtrent is zeer vrugtbaar. De Akkers brengen 'er overvloed van

Graa-

Graanen voort, en de Bosschen leveren eene groote menigte Timmerhout uit.

Oost-Indische Maatschappy.

Opperhoofden, Residenten, Tweeden enz. op Java,

Op veelvuldige plaatsen in de Indiën, heeft de Maatschappy Bedienden haares handels aangesteld, die den titel van Opperhoofden, Residenten, Tweeden enz. voeren. Zulke Bedienden heeft men, onder anderen, te Bantam, te Cheribon, te Karta Zoera, te Soerabaja, te Passourouang, te Japara, te Tagal en te Rembang; alle Steden en Vestingen op het Eiland Java. De Maatschappy zig, in 't bezit van dit Eiland, volstrektelyk willende handhaaven, heeft het alomme van Sterktens en behoorlyke Bezetting voorzien. Het Eiland Java brengt Ryst, Peper, Kaneel, Gengber, Indigo, Katoenen Gaaren en andere Vrugten voort. Sedert eenige jaaren, heeft men 'er Koffy beginnen te planten, die weelig voortkomt. Omtrent Cheribon wast de beste. De Maatschappy houdt diergelyke Bedienden te Padang, te Sillida, te Palembang en te Jamby, op het Eiland Sumatra; te Ligoor, op Malakka; op het Eiland Timor; in de Koninkryken Siam en Japan, en te Mokka aan de Roode Zee. Van den Malakschen handel hebben we reeds gesproken; zo dat we hier nog van den handel in de overige Gewesten gewaagen moeten.

Sumatra.

Sumatra is een groot Eiland, ten Noordwesten van Java, aan de Straat van Sunda gelegen. De verscheiden' Vestingen en Kantooren, die de Maatschappy op dit Eiland heeft, maaken haar aldaar van den voornaamsten handel meester. Andere Europische Volkeren dryven eenigen handel te Achem,

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Achem, eene Stad en Koninkryk, in het Noordelykſte van het Eiland. Sumatra levert der Maatſchappye veel Peper, die in grooten overvloed in dit Eiland waſt. Men wil, dat het Koninkryk Jamby alleen by de duizend Laſten Peper leveren kan. De Maatſchappy moet de Peper van Sumatra tot zekeren prys ontvangen; en betaalt die, voor een gedeelte, in Neteldoeken en Katoenen Lywaaten. Men wil, dat de prys van de Peper op Sumatra ſomtyds niet boven de twee Guldens Hollandſch de honderd en twintig Ponden beloopen zou. De Maatſchappy brengt jaarlyks wel drie millioenen ponden Peper in 't Vaderland. De andere Waaren, die de Maatſchappy van Sumatra haalt, zyn Goud, Zilver, Koper, Tin, Kamfer, Benjuin, Was, Honig en Edelgeſteentens. Groote partyen Yzer worden 'er, in 't byzonder langs de Weſtkuſt van Sumatra, met merkelyk voordeel, vertierd. Men brengt 'er veel Katoenen Lywaaten, Zout, Ryſt, Lakens, Gouden Stoffen en andere Europiſche Waaren.

Timor.

TIMOR is een Eiland, Zuid Zuid-Ooſt van het Eiland Java gelegen. De Maatſchappy heeft 'er een klein Kaſteel. Zy dryft 'er handel in Slaaven. Doch het wit en geel Sandelhout is het voornaamſte, dat dit Eiland der Maatſchappye uitlevert. Men heeft 'er geheele Boſſchen van op Timor. De Maatſchappy voert het onder anderen naar China, daar het zeer begeert is.

Siam.

SIAM is een van de magtigſte Koninkryken der Indiën. Het grenſt ten Ooſten aan Kambodia, en ten Weſten aan Ava en Pegu.

In

In de Hoofdſtad Joudia, die van de Portugeezen Siam genoemd wordt, hebben de Engelſchen en Portugeezen, benevens de Nederlandſche Maatſchappy, hunne Handelplaatſen opgeregt. De Koopmanſchappen, die de Maatſchappy uit Siam trekt, zyn Hartevellen, die voornaamlyk in Japan vertierd worden, Sapanhout, Zwarte Suiker, Lak, Gutta Gamba, Ryſt, Zout, Tin en Lood. De Lywaaten van de Kuſt van Koromandel zyn in Siam wel getrokken; doch de Mooren van de Kuſt leveren 'er hunne Lywaaten tot minder prys dan de Bedienden der Maatſchappy die geeven konnen. De Maatſchappy brengt 'er, met meer voordeel, Speceryen, Peper, Bloedkoraal, Kwikzilver, Sandelhout en Lakens. Het Koninkryk Pegu, dat omtrent dezelfde Waaren trekt en levert als Siam, wordt ook van de Maatſchappy bevaaren.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Japan.

JAPAN is een magtig Keizerryk, beſtaande uit verſcheiden' Eilanden, die allen ten Ooſten van China gelegen zyn. Geene Europiſche Volkeren mogen in dit Koninkryk handel dryven, behalven de Nederlanders, en nog is hun handel met veel ongemakken verzeld. Het Kantoor der Maatſchappye is op een klein Eilandje, Deſima genoemd (18), opgeregt, dat door eene Brug gemeenſchap met Nangazaki, Hoofdſtad van het Eiland

(18) Men vindt, behalven eene uitvoerige Beſchryving van Japan in de *Hedendaagſche Hiſtorie*, I Deel, bl. 203——441; ook aldaar bl. 393. eene Aftekening van dit Eilandje, de eenigſte, die, onzes weetens, tot nog toe het Licht gezien heeft.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Bongo heeft. Geen Nederlander mag over deeze Brug komen. Ook is het hun niet toegelaaten, met de Japanneezen anders dan door byzondere daar toe aangestelde Makelaars te handelen. Deeze stellen den prys op de Waaren, die de Maatschappy aanbrengt en afhaalt, in welken de Bedienden der Maatschappye altyd genoegen moeten neemen. De Somme, die zy 'er verhandelen mogen, is ook bepaald. Evenwel is de Japansche handel zeer voordeelig voor de Maatschappy. Men wil, dat zy wel 150 ten honderd wint op de Goederen, die zy derwaards brengt, en nog veel meer op het gene zy wederom te rug voert. De Koopmanschappen, die de Maatschappy naar Japan brengt, zyn ongewerkte Zyde, Chineese zyden Stoffen, Lakens, bereide en onbereide Hartevellen, waar van zy 'er somtyds wel driemaal honderd duizend vertiert, Hennip, Wolle, Katoenen, Speceryen, Suiker, Kamfer, Boraks, Sapan- en Brazilienhout, Olifantstanden, Bloedkoraal enz. Japan levert daarentegen Zilver, Koper, Porceleinen, allerlei verlakt Houtwerk en verscheiden' Drogeryen. Goud valt 'er ook in dit Keizerryk, doch de uitvoer daar van is, op zwaare straffe, verbooden. De Maatschappy is vry van het betaalen van inkomende en uitgaande Regten.

Handel op China.

De handel op CHINA, één der magtigste Ryken van Azia, plagt voor alle Europische Volkeren vry te zyn. De Nederlanders alleen werden, na 't verlies van Formoza, van dit Voorregt, tot op 't laatst der voorgaande

de eeuw, uitgeslooten. Toen verkreegen zy eerst gelyke vryheid als de andere Europeaanen. Sedert dien tyd, hebben zy den handel op China sterk voortgezet. Dat Ryk levert der Maatschappye en anderen Europische Volkeren overvloed van ruwe Zyde, geweeven' Zyden Stoffen, effen, geblomd en met Goud en Zilver doorwerkt; verlakt Houtwerk, Goud, Koper, Tin, Staal, Yzer, Kwikzilver, Lywaaten, Katoenen Gaarens, Edelgesteentens, Lazuursteen, Marmer, Gekonfyte Gengber, Radix China, Rhabarber, Ambergrys en eene groote menigte van Thee en Porceleinen. De Nederlandsche Schepen brengen 'er daarentegen gemunt en ongemunt Zilver, Speceryen en Peper, die 'er zeer gewild is, Lakens, Estaminen, Sergies en andere Wollen Stoffen. De roode, witte en zwarte Estaminen zyn 'er meest getrokken. Zy voeren 'er ook Sandelhout en Bloedkoraal, dat bleek van kleur moet zyn, naar toe. Sedert eenige jaaren, heeft men verscheiden' Schepen uit het Vaderland regelregt naar China gezonden, die met ryke Ladingen van Thee en Porceleinen te rug gekomen zyn. De Maatschappy dryft nog eenigen handel in Tonkyn, een Koninkryk ten Zuidwesten van China gelegen. Zy brengt 'er meest al dezelfde Goederen naar toe, die in China getrokken worden, en haalt 'er Zyde, Zyden Stoffen, Muskus en Aloë wederom van daan.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Mokka.

MOKKA is eene Arabische Zeestad, aan den Mond der Roode Zee, omtrent twee mylen van de Straat van Babel-mandel, ge-

Oost-indische Maatschappy.

legen. 't Is eene der beste Havens van Arabie, waarom zy van verscheiden' Europische Volkeren, byzonderlyk van de Engelschen en Franschen, dikwils bezogt wordt. De Maatschappy heeft 'er ook eene handelplaats opgeregt; en deeze is de eenigste, die zy in Arabie heeft; schoon haare Schepen de andere Arabische Steden als Aden, Zebit, Maskate en Bassora ook somtyds aandoen. Arabie verschaft der Maatschappye Wierook, Mirrhe en veelerlei andere Gommen; Manna, Kassia, Aloë, Draakenbloed en Koffy. De Koffy, die omtrent Mecha wast, wordt voor de beste van Arabie gehouden. Men scheept ze van daar, door de Haven van Ziden, naar Mokka af, alwaar ze door de Europeaanen gelaaden wordt. De Maatschappy brengt, sedert het overvloediglyk aankweeken van Koffy op het Eiland Java, veel minder Mokkasche Koffy in 't Vaderland, dan te vooren. De Koopmanschappen, die de Maatschappy van Mokka brengt, worden den Arabieren meest in Speceryen betaald. Om het weinig voordeel, heeft de Maatschappy, in de voorgaande eeuw, den Mokkaschen handel eens laaten vaaren; doch naderhand wederom aangevangen. De Bestierders van den Koophandel der Maatschappye in het Oosten zyn allen gehouden rekening van hunne bestieringe aan den Gouverneur-Generaal en Raad van Indië op Batavia te doen, en deezen moeten jaarlyks de bekomen' Rekeningen herwaards aan de Vergadering van Zeventienen zenden.

Op

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Op dat de Leezer te beter begrip hebben zou van de algemeene beſtiering der Maatſchappye, zullen wy dit Hoofddeel beſluiten met een' korten inhoud van den Artikelbrief of Ordonnantie der Algemeene Staaten van den derden September des jaars 1672 (19), op welke alle Dienaars der Maatſchappy aangenomen en beëedigd worden. Zy beſtaat uit zeſtien deelen of Titels, die hier op uitkomen:

Inhoud des Artikelbriefs, op welken de Dienaars der Maatſchappye beëedigd worden.

I. Gezag der Overheid en Gehoorzaamheid aan dezelve.

De Koopluiden, Schippers, de mindere Zee- en Krygsofficieren, Soldaaten en Matroozen moeten den Gouverneur-Generaal van Indië getrouwheid zweeren. De Scheepsofficieren en Matroozen moeten den Schipper; de Soldaaten hunnen Bevelhebberen; de Onderkoopluiden en Adſiſtenten hunnen Opperkoopman onderdaanig zyn. De Schipper heeft het gebied over 't Scheepsvolk, bepaalt en verandert de Koerſen, en geeft bevel van zeil maaken, vermeerderen of verminderen. Doch in geval hy deswegen met zyne Stuurluiden verſchilt, moet het verſchil, by meerderheid van Stemmen, of door den Scheepsraad, ten overſtaan van den Bevelhebber der Vloote, beſlegt worden. Tyd en plaats van ankeren, om te handelen of zig te ververſchen, ſtaat ook aan den Bevelhebber der Vloote en den breeden Raad. De breede Raad beſtaat uit alle de Koopluiden, Schippers, Onderkoopluiden,

(19) Men vindt die Ordonnantie, in het Derde Deel van *het Groot Plakaatboek*, bladz. 1311 enz.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

den, Opperſtuurluiden en Serjanten of hooger Officieren over 't Krygsvolk, die op de Vloot zyn. De Bevelhebber der Vloote zit voor in deezen Raad, en heeft 'er twee Stemmen, indien het getal der Stemmen even is. By afſterven van den Bevelhebber, voeren de byzondere Koopluiden, beurt om beurt, de Vlagge. Op ieder Schip is een Regtbank van vyf Regters, den Opperkoopman, als Preſident; den Schipper, den Onderkoopman, den Opperſtuurman en den Hoogbootsman. Deeze Regtbank doet uitſpraak over alle burgerlyke en kleine geſchillen en misbruiken, die te ſchepe voorvallen. Halszaaken moeten voor den Raad van Juſtitie op Batavia gebragt worden. In gevallen van kennelyke Samenzweering en Verradery alleen, mag men te Schepe ook halsſtraffen oefenen. Men mag geene Vergaderingen van 't één Schip op 't ander beleggen; noch zelfs van 't één op 't ander Schip overgaan, zonder uitdrukkelyken laſt van den Bevelhebber der Vloote. De Schipper mag, zonder verlof van den Opperkoopman, geen Volk met de Boot van boord zenden. De Koopman, Schipper en Kommandeur over de Soldaaten moeten zorg draagen, dat 'er, alle nagten, drie of viermaal de Ronde op de Schepen gedaan worde, om alle wanorde en ſamenrottingen te voorkomen. Die eenige Samenzweering of Muitery, in Zee, of aan Land in de Indiën, ontdekt, geniet, zo hy 'er zelf aan ſchuldig is, behalven ſtrafvryheid, eene belooning van twintig Stukken van Agten. Zo hy onſchul-

schuldig is, trekt hy vyftig Stukken van Agten, en wordt tot de eerste openvallende bediening gevorderd.

Oost-Indische Maatschappy.

II. Godsdienst, Predikanten en Krankbezoekers.

Niemant mag te Schepe Godslasterlyke redenen voeren, op de verbeurte van tien Stuivers en verdere goeddunkelyke Straffe. De Predikanten en Krankbezoekers mogen, in 't waarneemen van hun Ampt, niet beschimpt of gestoord worden. Elk moet zig, des morgens en des avonds, eerbiediglyk schikken tot het aanhooren der openbaare Gebeden en van het voorleezen der Heilige Schriftuure. Die zonder verlof agterblyven, verbeuren voor de eerste reize 't Wynrantsoen en een Gulden daarenboven, voor de tweedemaal tweemaal zo veel, en voor de derdemaal bekeurd zynde, worden ze van 't Kwartier voor de Mast gelaarsd. Men mag geene twistredenen over den Godsdienst voeren, op verbeurte van eene maand huur, en bedreiging van goeddunkelyke straffe, indien 'er eenige verdeeldheid of haat uit ontstaan ware.

III. Verscheiden Scheepsorders, Tyd van Verbintenis der Dienaaren van de Maatschappy, Verbeurdverklaaringen enz.

Men mag geen nieuw en buitengewoon Timmerwerk binnen scheepsboord laaten maaken, dan met goedvinden van den Opperkoopman en Schipper. De Koopluiden en Onderkoopluiden moeten goede rekening, de Schippers en Stuurluiden naauwkeurige Dagregisters houden, die zy, by hunne aankomst op Batavia, aan den Gouverneur-Generaal en Raaden van Indiën, en by hunne wederkomst in 't Vaderland, aan de Bewindhebberen der Maatschappye moeten overleveren, op verbeurte van zes maanden

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Wedde voor de Koopluiden, en van twee Maanden voor de Schippers. Niemant mag meer Vaten, Kisten enz scheep brengen, dan hem by de Maatschappy uitdrukkelyk is toegestaan, op verbeurte van de zelven, met al wat 'er in bevonden wordt. Men mag uit de Indiën, geduurende zyn verblyf aldaar, geene Waaren herwaards overzenden. Niemant mag eenige Vaartuigen, behalven die der Lootsluiden, en zulken, die last van de Bewindhebbers hebben, aan boord van de t'huiskomende Schepen laaten komen; ook geene Goederen of Persoonen, zonder verlof der Bewindhebberen, laaten vertrekken, op verbeurte van alle de verdiende Maandgelden. Ook mag men, op het uitvaaren, zonder verlof, geene Goederen of Persoonen, buiten gaats, overneemen, op verbeurte van zyne bediening en duizend Guldens. De Schepen mogen, op de t'huisreize, geene vreemde Havens inloopen, anders dan in den uitersten nood. De Schippers moeten, voor hun vertrek van Batavia, al het gene zy te veel hebben, overleveren, op verbeurte van drie maanden Wedde. Die in dienst der Maatschappye vaaren, zyn gehouden, vyf jaaren, te water en te lande, in de Indiën, dienst te doen. De Schippers, Stuurluiden, Matroozen en andere Zeeluiden zyn alleen voor drie jaaren; de Jongens voor tien jaaren verbonden. Die met hunne Huishouding naar de Indiën gaan, en de Vrouwen en jonge Dogters moeten zig onderwerpen aan de Wetten der Maatschappye, gemaakt of nog te maaken. Die voor zynen

tyd, of anderzins zonder verlof van den Gouverneur en Raaden, uit de Indiën vertrekt, verbeurt alle zyne te goed hebbende Maandgelden. Die zig, zonder verlof, op de Schepen versteeken, verbeuren 't gene zy te goed hebben, en verdienen niets op de t'huisreize. Die de Maatschappy gediend hebben, mogen niet in dienst van vreemde Mogendheden overgaan, op verbeurte van 't gene zy te goed hebben, en onder bedreiging van goeddunkelyke Straffe, wanneer zy agterhaald worden. Zonder uitdrukkelyk verlof van de Vergadering van Zeventienen, mag niemant, zelfs na dat hy zynen tyd uitgediend heeft, te land naar Nederland keeren, op verbeurte als vooren. De Bewindhebbers en Gouverneur-Generaal zyn egter ongehouden, iemant den bepaalden tyd uit te laaten dienen; maar mogen elk, zonder reden te geeven, t'huis ontbieden of opzenden. Die by den Vyand overloopt, wordt aan den Lyve gestraft en verbeurt zyn Maandgeld. Die met het geld, op hand ontvangen, doorgaat, verbeurt tweemaal zo veel, en wordt aan den Lyve gestraft.

Oost-Indische Maatschappy.

IV. Maandgelden. Vergoeding aan Verminkten. Orde op de gemaakte Buiten.

De Maandgelden beginnen te loopen van dat de Schepen buiten gaats zyn, en eindigen met het afdanken der aangenomen' Persoonen. Dezelven worden ter Kamer, voor welke iemant uitgevaaren is, geduurende zyne reize, aan ieder betaalt, die zyne Volmagt toont, al ware 't schoon, dat hy op Schip of Schepen van andere Kamers ware overgegaan. In Oostindiën worden geene

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Maandgelden afbetaald, zonder verlof van de Kamers, voor welken de byzondere Perſoonen zyn uitgevaaren. Aan niemant wordt in Ooſtindiën op zyne verdiende Maandgelden meer verſtrekt, dan zes maanden Wedde, op dat de beloofde onderſtand van twee of drie maanden 's jaars, den Vrouwen, Kinderen en anderen in 't Vaderland, buiten ſchade der Maatſchappye, zou konnen worden betaald. Zo iemant, voor het eindigen van den bepaalden tyd, overlydt, wordt zyn verdiend Maandgeld, onder behoorlyke borgſtelling, aan zyne Erfgenaamen in 't Vaderland betaald, zo dra de Kamer, voor welke hy uitgevaaren is, kennis van het ſterfgeval bekomen heeft. Zo dikwils iemant van Schip verandert, of van een Schip aan Land, of van Land op een Schip geplaatſt wordt, moet hy een Uittrekſel van zyne Rekening vorderen, en die daar hy komt laaten overboeken. Op 't ſteeken der Trompet en 't ſlaan der Trom, in tyden van nood, moet elk zig, op lyfſtraf, terſtond op zynen poſt in ſtaat van tegenweer ſtellen. De Gekwetſten worden, naar behooren, door Heelmeeſters, ter hunner geneezing, behandeld. Die, in daadelyken dienſt der Maatſchappye, eenig Lid of zyne gezondheid verlieſt, geniet, hier te Lande te rug gekomen zynde, en behoorlyk bewys van 't voorgevallene brengende, dat te Lande, voor het Opperhoofd der plaatſe en deszelfs Raad, en te ſcheep voor den Scheepsraad verleeden moet worden;

Voor

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Voor 't verlies van den regter' Arm — — — — — — 800 Guldens.
Voor den linker' Arm — 500 ——
Voor 't verlies van een Been 600 ——
Voor beide de Beenen — 1200 ——
Voor 't verlies van een Oog 400 ——
Voor beide de Oogen — 1200 ——
Voor 't verlies van de regter Hand — — — — 600 ——
Voor de linker Hand — 400 ——
Voor beide de Handen — 1200 ——

Voor andere Verlemdheden, daar de Lyder van genezen is, zonder zyne voorige gezondheid bekomen te hebben, trekt hy zo veel, als hem, door goede Mannen, zig des verſtaande, wordt toegelegd: blyvende het Schip, daar de Gekwetſten op gevaaren hebben, voor deeze vergoedinge verbonden. Voor Lidtekenen, 't zy onder of buiten de Klederen, wordt geene vergoeding gedaan. In geval van nood van den Vyand, moeten de Schepen malkanderen, op lyfſtraffe, byſtaan. Die op eenige Schepen der Maatſchappye vaaren, verliezen hunne Maandgelden, en wat zy verders, wegens ſcheepsdienſten, te goed hebben, indien die Schepen, door brand of zeenood, verongelukken; behoudende zy geen ander Regt, dan op het gene 'er van de geborgen' Goederen, boven het bergloon en andere nodige Onkoſten, gemaakt wordt. In 't bergen der Goederen van verongelukte Schepen, moet al het Scheepsvolk, naar vermogen, de hand leenen. Het zelfde heeft ook plaats, om-

trent

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

trent de Kantooren en andere Verblyfplaatſen, die de Maatſchappy in de Indiën heeft. Van de Schepen en Goederen, die, door Schepen der Maatſchappye, op den Vyand veroverd worden, geniet het Scheepsvolk den zeſtienden Penning van 't gene dezelven, na aftrek van gedaane Onkoſten en van een vyfde deel voor 't Land, en een dertigſte voor den Admiraal Generaal, bevonden zullen worden waardig te zyn. Ieder wordt zyn aandeel in den buit op zyne Rekening goedgedaan, en niemant mag zig iets daarenboven toeeigenen, dan alleen de plondering; daar men niets anders dan de Kleederen van 't veroverde Volk door verſtaat; wordende alle gemunt en ongemunt Goud, Zilver, Paarlen, Edelgeſteentens en andere Goederen daar van wel uitdrukkelyk uitgeſlooten.

V. Bevordering tot hooger Ampten. Verbetering van Maandgelden. Leening aan Gevangenen in dienſt der Maatſchappye.

By 't afſterven van eenigen Dienaar der Maatſchappye, wordt'er, door den Gouverneur en Raaden van Indië, of door de Opperhoofden, ter plaatſe, daar het Sterfgeval voorvalt, een ander in zyne plaats geſteld. 't Zelfde geſchiedt, als iemant onbekwaam is of wordt: in welk geval hy, zonder Maandgeld te trekken, herwaards wordt opgezonden. Die in de Indiën, binnen zynen verbonden tyd, in hooger bedieninge geſteld wordt, geniet de helft van zyne eigene Wedde; en de helft der Wedde van hem, in wiens Ampt hy treedt. De Krygsofficieren, Koopluiden en Adſiſtenten zyn hier van uitgezonderd. De eerſten treeden in de volle Wedde van hem, dien zy opvolgen,

gen, en de Opper- en Onderkoopluiden en Adſiſtenten krygen geene verbetering van Wedde altoos. Die van hun Ampt afgezet zyn, mogen niet wederom in dienſt der Maatſchappye gebruikt worden, dan op uitdrukkelyk goedvinden der Lands- of Scheepsoverheid, door welke zy afgezet zyn. Niemant mag, na dat hy aangenomen is, verbetering van Wedde eiſchen. Die voor buitengewoone dienſten iets van de Maatſchappy te vorderen hebben, moeten zulks, voor hun vertrek uit de Indiën, den Gouverneur en Raaden bekend maaken; zonder daar mede te mogen wagten, om zulks in 't Vaderland ter Vergadering van Zeventienen te doen, onder bedreiging van voor altoos van hunne eiſchen verſteken te blyven. Na verloop van den tyd der Verbintenis, mag elk die verbetering van Wedde genieten, die hy van den Gouverneur en Raaden bedingen kan. Die, in dienſt der Maatſchappy zynde, eenige Geſchenken van uitheemſche Mogendheden ontvangt, is gehouden, die aan den Gouverneur en Raaden van Indiën te overhandigen, om ten voordeele der Maatſchappye verantwoord te worden. Die, in 't beſchermen van eenige Schepen, Sterktens of Goederen der Maatſchappye, gevangen worden, zullen, uit de Kaſſe der Maatſchappye, terſtond; doch in afkortinge hunner verdiende Maandgelden, tot losgeld genieten, als volgt:

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

De

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

De Gouverneur Generaal — —	2000	Stukken van Agten.
Alle byzondere Gouverneurs of andere hooger Bedienden en Raaden van Indië — — —	1000	——— ———
Een Koopman, Schipper of Kapitein —	500	——— ———
Een Onderkoopman, Luitenant, Vaandrig, of Stuurman — —	200	——— ———

Alle minder' Officiers, Adſiſtenten, Soldaaten en Matroozen den beloop van drie maanden Wedde zonder meer. De Maandgelden der Gevangenen houden op van den tyd hunner Gevangenis af, tot hun ontſlag toe: en genieten zy, geduurende hunne Gevangenis niet meer dan eenige Penningen, tot hun onderhoud, die hun op Rekening hunner verdiende Maandgelden geleend worden.

VI. Byzondere Koophandel, Leening in geval van Ziekte enz.

Niemant mag, geduurende zynen dienſt, in de Indiën, byzonderen Koophandel dryven, noch meer naar 't Vaderland voeren, dan de waarde van drie maanden Wedde (20). Elk zal moeten gedoogen, dat zyne Kiſten en andere Bagagie, zo in de Indiën als hier te Lande, onderzogt worden. Men mag geene Juweelen, noch gemunt of ongemunt Goud of Zilver uit de Indiën herwaards brengen;

(20) Men weet, dat de Maatſchappy de ſtrengheid deezer Wet ſedert vry wat verzagt heeft.

gen; maar elk is gehouden 't gene hy deugdelyk bezit aan 't Kantoor Generaal te Batavia over te leveren, alwaar men 'er hem Assignatien of Wisselbrieven op de Maatschappy voor geeft, die aan hem of zynen Erfgenaamen hier betaald worden. Niemant mag de verdiende Maandgelden van eenen anderen, die nog in Oostindiën is, koopen. Die, by ziekte of andere toevallen, iets tot zyn onderhoud nodig heeft, kan zulks ter leen, op zyne verdiende Maandgelden, by den Koopman of Raad, ter plaatse daar hy zig bevindt, opneemen.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

VII. Rantsoen van Spys en Drank enz.

Elk moet met het gestelde Rantsoen van eeten en drinken te vrede zyn; op verbeurte van twee maanden huur. Het Rantsoen van Wyn mag niet verkogt of bewaard; maar moet terstond gedronken worden. Zo iemant het niet begeert moet het in 't Vat blyven, zonder dat hy het naderhand eischen mag. Men mag heimelyk geenen Wyn haalen, op verbeurte van twee maanden Wedde. De Drank en Spys moet alleen uitgedeeld worden, by die 'er van de Koopluiden en Schippers toe aangesteld zyn. Koopman en Schipper moeten zorg draagen, dat de Kaazen, die de Maatschappy medegeeft, terstond onder 't Scheepsvolk verdeeld, en by elk zuiver en schoon bewaard worden. Men mag, buiten verlof van Koopman en Schipper, geene Eetwaaren overboord werpen, onder voorwendsel dat dezelven niet goed zyn, op verbeurte van eene maand Wedde.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

VIII. Wapenen en Scheepsgereedschap.

De Officieren, Soldaaten en Matroozen moeten zorg draagen, dat hun Geweer en Gereedschap altyd schoon en gereed zy. Niemant mag eenig Scheeps-Gereedschap verleggen of versteeken; onder bedreiging van voor de Mast gelaarsd te worden.

IX. Grof Geschut, Eerschooten.

Niemant mag eenig grof Geschut, aan boord of aan Land, afschieten, dan op bevel van den Kommandeur, Koopman en Schipper, op verbeurte van eene maand Wedde. De Officieren mogen geene onnodige Eerschooten laaten doen, op gelyke verbeurte, voor ieder Schoot.

X. Zieken, Heelmeesters, Reinigheid op de Schepen.

De Opper- en Onderheelmeesters moeten zig, ten dienst der Vloote, goedwilliglyk laaten gebruiken, zonder daar voor iets meer dan hunne bedongen' Maandgelden te mogen genieten. Elk Kwartier moet de Zieken, onder het zelve vallende, oppassen en onderstand doen, waar toe de Scheepsraad eenige Persoonen by beurten benoemt. Elk Kwartier moet 's morgens het Schip, van binnen en van buiten, reinigen en wasschen. Niemant mag binnen Scheepsboord zyn gevoeg doen of zyn water maaken, anders dan op de plaatsen daar toe geschikt. Ook mag niemant zyne natte Klederen, zonder die uit te trappen, in 't Schip laaten leggen, op de verbeurte van tien Stuivers.

XI. Scheeps Uiterste Willen en Zorg voor de Goederen der Overledenen.

Koopluiden en Schippers moeten zorg draagen, dat de Scheeps Uiterste Willen behoorlyk geboekt, en ten minsten door twee Getuigen, behalven den Schryver, ondertekend worden, onder bedreiging, dat de Erfgenaamen der overledenen de schade,

die

die zy door derzelver verzuim geleeden hebben, aan derzelver Maandgelden zullen mogen verhaalen. De Goederen der Overleedenen moeten behoorlyk geboekt, en de Boeken in de Indiën overgeleverd worden, om van daar jaarlyks herwaards te worden overgezonden. 't Gene iemant, op de t'huisreize, aan eenigen zyner Vrienden in 't byzonder bespreekt, moet door den Scheepsraad bewaard; en hier aan Bewindhebberen overgeleverd worden, die het, na voorgaande onderzoek, aan den Regthebbenden volgen laaten. Geene Goederen van Overleedenen mogen binnen Scheepsboord verkogt worden, dan die tot zyn Lyf behoord hebben, van welken de Verkooping aan den meestbiedenden, voor de Mast, geschieden moet. Voor den beloop van 't verkogte worden de Koopers, op hunne Rekening, belast, wordende dezelve aan den Overleedenen, op zyne Rekening, goedgedaan. De Erfgenaamen mogen hunne Erfenis niet eischen, voor dat de Bewindhebbers de Boeken en bescheiden deswegen ontvangen hebben. De Koopluiden en Boekhouders mogen niemant eenige Goederen laaten mynen, die niet ten minsten zo veel by de Maatschappy te goed heeft. De Koopluiden, Adsistenten en allen, die Scheeps Boeken houden, moeten naauwkeurige Aantekening doen van de Persoonen, die op andere Schepen overgaan, om ten allen tyde te konnen zien, waar hunne Rekening vervolgt. Ook moeten zy boek houden van de Legaaten, die van den eenen aan den anderen of aan den

Oost-Indische Maatschappy.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

XII. Straffen over Misdaaden en Wanordens, op de Reize en in de Indien voorvallende.

Armen gemaakt worden; op verbeurte van twee maanden Wedde van den nalaatigen.

Men mag geene Speelkaarten, Dobbelsteenen enz. binnen scheepsboord brengen of maaken, onder bedreiging van agt dagen te water en te brood in de Yzers te zitten. Die 'er mede speelt, verbeurt telkens twintig Stuivers, en wordt het Spel over boord geworpen. Die geduurende de reize iets met speelen of wedden verliest, is niet gehouden zulks den Winner te betaalen, en zo hy 't reeds betaald heeft, moet het hem de Winner te rug geeven, of van zyn Maandgeld laaten korten. Die zig tot dronkenschap begeeft, wordt met de verbeurte van eene maand Wedde, en verders naar bevindinge van zaaken gestraft. Die tweedragt verwekken, worden voor de Mast gelaarsd. Die plokhairen of met vuisten slaan, worden drie dagen te water en te brood gezet. Die een Mes trekt, om iemant te kwetsen, wordt met een Mes door de hand aan de Mast genageld, en staat 'er zo lang, tot hy het Mes door zyn Vleesch trekke. Die iemant kwetst, wordt gekield, en verbeurt zes maanden Wedde. Die iemant doodt, wordt met den dooden levendig overboord gezet en verbeurt al zyn Maandgeld. Buiten verlof van Koopman en Schipper, mag niemant met Vuur of Licht in 't Ruim, in de Bottelerye of Kruidkamer komen, op verbeurte van eene maand Wedde, en verdere goeddunkelyke Straffe. Men mag te scheep geen Tabak koopen of inruilen. Niemant mag Tabak rooken dan by dage, en op het

Boe-

Oost-indische Maatschappy.

Boevenet of voor de groote Mast. Brandende Lonten, Kaarsen of ander Vuur mag niemant by zig draagen, ten ware zulks tot zyn Ampt of scheepsdienst vereischt wierdt, onder bedreiging van agt dagen in de Yzers te zitten, en eene maand Wedde te verbeuren. De Koopluiden en Prevoost moeten van de boetens nette aantekening doen houden, of vervallen, by verzuim, in gelyke boete, waar van de Prevoost den zesden Penning geniet. Niemant mag van boord vaaren, om eenig Land aan te doen, noch aan Land of op andere Schepen vernagten, dan in geval van nood of met byzonder verlof. Na bezette wagt, mag men geen geraas maaken; maar elk moet zig stillekens op zyn' post houden. De Wagters mogen, op lyfstraffe, niemant, buiten verlof van Kommandeur, Koopman en Schipper, aan boord laaten komen. Buiten verlof van Koopman of Schipper, mag niemant eenige Kooi of Slaapplaats inneemen, noch in dezelve hooi of stroo hebben, op verbeurte van eene maand Wedde. De Officieren moeten zorg draagen, dat geene onbevaaren' Persoonen voortaan, op de hoogte van Zorles, in Zee gedoopt worden, op verbeurte van eene maand Wedde, ten laste van de Officieren voor ieder gedoopt Persoon, en onder bedreiging van Lyf- of Geldstraffe aan elk, die zulks gedaan heeft of poogt te doen. Ter gewoonlyker Doopplaatse, zal aan ieder Bak een Flapkan Wyns worden uitgedeeld. Alle Dagregisters, Kaarten, Aantekeningen van Havens, Stroomen enz. moeten aan

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

den Gouverneur in de Indiën of aan de Bewindhebberen alhier getrouwelyk overgeleverd worden, op de verbeurte van drie maanden Wedde. Niemant mag aan eenigen zyner Vrienden of Bekenden, den Staat van den handel of Oorlog, het gedrag van eenige Dienaars der Maatſchappye, of iets de Maatſchappy betreffende overbrieven; maar alleenlyk aan de Bewindhebberen in 't algemeen, of aan de byzondere Kamer, voor welke hy uitgevaaren is, op de verbeurte van drie maanden Wedde. De byzondere Brieven, die uit Ooſtindiën herwaards overgebragt worden, moeten, gezegeld zynde, door de Indiſche Overheid, in eene Doos gelegd, en aan de Maatſchappy alhier gezonden worden, die de magt aan zig behoudt, om de Brieven te openen, te leezen en op te houden of over te geeven, naar dat zy 't zal goedvinden.

XIII. Regtsoefening, Uitvoering der Vonnisſen, Prevooſt.

Allen, dien de oefening des Regts aanbevolen is, moeten zorg draagen, dat de Artikelen deezer Ordonnantie behoorlyk naargekomen, en de Straffen, daar by geſteld, den Schuldigen opgelegd worden. De Scheeps- en Breede Raad mogen geene zaaken, burgerlyken of lyfſtraffelyken, onafgedaan laaten, op verbeurte van twee maanden Wedde voor elk, die Amptshalven over eene zaak zou hebben mogen of moeten zitten. Het Vonnis moet terſtond door den Prevooſt uitgevoerd worden. Die hem of iemant daar in verhinderd, verbeurt vier maanden Wedde en wordt aan den Lyve geſtraft. Die in de Yzers geſlooten wordt, be-

betaalt aan den Prevooſt voor ſluitgeld, een Bootsgezel en Soldaat zes Stuivers, en een Officier tien Stuivers, verbeurende zy daarenboven zo veel dagen van hun Maandgeld, als zy vaſtgezeten hebben. De Kommandeur en Breede Raad mogen niemant de opgelegde Geldboeten kwytſchelden, onder bedreiging, dat de Maatſchappy de ſchade verhaalen zal op hem, die de kwytſchelding gedaan heeft. Die den Gevangenen Spys, Drank of anderen onderſtand verſchaft, verbeurt eene maand Wedde, en wordt agt dagen te water en te brood gezet. Alle de Scheepsofficieren zyn gehouden den Prevooſt, in 't waarneemen van zyn Ampt, by te ſtaan.

Oost-indische Maatschappy.

XIV. Soldaaten en Krygsofficieren.

De zaaken, die den Soldaaten aangaan, moeten, door den Krygsraad, beſtaande uit den Koopman, Schipper, Serjant of hooger' Krygsofficier, Korporaal en Lanspaſſaat, afgedaan worden. De gewigtigen worden door den Breeden Raad, zo 'er twee of meer Schepen in gezelſchap zeilen, beſliſt. Het Krygsvolk wordt op de Schepen van ſpys en drank behoorlyk verzorgd; doch moet zig, te Lande dienende, met zulke eene Leening, op Rekening zyner Maandgelden, vergenoegen, als de Gouverneur Generaal en Raaden van Indië goedvinden zullen hun toe te leggen. Die, in 't Vaderland Vrouw noch Kinderen hebbende, met verlof van den Gouverneur, buiten dienſt, in Indië blyven, ontvangen hunne overige Maandgelden, op zes maanden na; daar afgetrokken zynde de verſtrekte Leeningen hier te Lande. Van

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

den dag af, dat de Krygsluiden aangenomen zyn, tot dat zy aan boord van de Ligters zullen gekomen weezen, genieten ze het gewoone loopgeld; te weeten de Soldaaten zes, en de Officiers tien Stuivers daags. Op hun vertrek, krygen ze eerst twee maanden Wedde op hand. Zo 'er een Krygsofficier op de Uitreize overlydt, of afgezet wordt, moet zyn Ampt, door den Raad, met een bekwaam Persoon vervuld worden, die dezelfde Wedde trekt. Het Krygsvolk moet, zo wel als het Bootsvolk, te Roer staan, de Wagten waarneemen, en niet alleen in tyden van nood, maar ook somtyds op gewoone tyden allerlei Scheepswerk doen. Het Krygsvolk, en des noods zynde, ook alle andere Dienaars der Maatschappye moeten, op bevel van die genen, welken over hen gesteld zyn, arbeiden aan het maaken en verbeteren van Sterktens, Schansen, Loopgraaven enz. zonder daar voor meer dan de vrye kost, boven hunne bedongen' Wedde, te genieten. De Krygsluiden veranderen niet van Geweer dan op bevel van den Gouverneur en Raaden van Indië, of van hunnen Kapitein. De Maatschappy neemt het Geweer van zulken, die sterven of naar Huis keeren, wederom naar zig. Geene Krygsluiden of andere Persoonen mogen, buiten uitdrukkelyk bevel van de genen, die over hen gesteld zyn, den Indiaanen, in derzelver Persoonen, Vrouwen, Kinderen of Goederen, eenigen overlast aandoen.

XV. Vryluiden in de Indiën.

De Vryluiden in de Indiën moeten, geduurende den tyd van twee jaaren, zes maanden

den van hunne verdiende Wedde by de Maatſchappy laaten ſtaan, die, binnen dien tyd, niet dan op uitdrukkelyken laſt van de Kamer, voor welke zy uitgevaaren zyn, mogen betaald worden. Na verloop van die twee jaaren, wordt hun hunne volle Wedde betaald. Zulken, die hier te Lande Vrouw en Kinderen hebben, wordt geen Vrydom toegeſtaan. De Vryluiden, die naar 't Vaderland keeren, zonder hunne volle Wedde in de Indiën ontvangen te hebben, konnen dezelve hier, op hunne overkomſt, vorderen (21).

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

XVI. Beëediging van den Artikelbrief.

De Artikelen deezer Ordonnantie moeten van ieder' Dienaar der Maatſchappye, ten dage van de Monſteringe, of kort daar na, beëedigd worden. In welken Eed, de afwezigen zo wel als de tegenwoordigen, en die

 niet

(21) Wanneer de Vryluiden naar Huis willen keeren, moeten ze, voor hun Vertrek, aan 't Komptoir Generaal te Batavia, betaalen, voor Vragt van alle Mans- en Vrouwsperſoonen, die twaalf jaaren en daar boven oud zyn, drie honderd Guldens, en die beneden de twaalf jaaren zyn, honderd en vyftig Guldens. In de Kajuit, betaalen de Mansperſoonen daarenboven voor koſtgeld dertig Stuivers, in de Hut, agttien Stuivers, en onder 't gemeene Volk negen Stuivers 's daags. De Vrouwsperſoonen geeven, in de Kajuit, twintig Stuivers, in de Hut twaalf Stuivers, en by 't gemeene Volk negen Stuivers 's daags. Van Kinderen onder de twaalf jaaren wordt negen Stuivers 's daags voor Koſtgeld betaald. Voor Vragt van 't Huisraad moet twee duizend Guldens van 't Laſt, gerekend naar 't gewigt of naar de plaats, die het beſlaat, gegeven worden. Zie *Politike Gronden en Maximen van Holland*, I Deel, Cap. XXVI. bladz. 155, 156.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

niet gesproken of de handen opgeheeven hebben, zo wel als die 't een en 't ander hebben gedaan, gehouden zullen zyn. De Koopluiden en Schippers moeten zorg draagen, dat de Artikelbrief, of ten minsten eene verkorting en eenige voornaame Punten van den zelven, het Scheepsvolk, by de eerste goede gelegenheid, na dat de Schepen in Zee gestoken zullen zyn, en vervolgens om de vier of zes weeken, worde voorgelezen. Ook moeten ze maaken, dat de byzondere uitgetrokken' Artikelen uit den zelven, aan de Mast en op andere bekwaame Plaatsen aangeslaagen en van tyd tot tyd vernieuwd worden. De Koopluiden of Schippers moeten, na de eerste Leezing van den Artikelbrief, de Scheepsraaden byeen roepen, en hen, door ondertekeninge van het Formulier van hunnen Eed, de naarkominge van den zelven doen belooven. 't Zelfde zal plaats hebben omtrent den Breeden Raad, wanneer de Schepen vlootswyze zeilen, alsmede omtrent den Gouverneur Generaal en Raaden van Indië. Alle Vergaderingen van den Breeden en Scheeps-Raad moeten met een opentlyk Gebed tot God aangevangen worden. De Artikelbrief wordt beslooten met de Formulieren van den Eed voor den Gouverneur Generaal, de Raaden van Indië, de Onder-Gouverneurs, Bestierders, over Sterktens, Plaatsen en Kantooren, Kommandeurs, Koopluiden, Schippers en andere Scheeps-Officieren, den Breeden en gewoonen Raad en de byzondere Raaden in de Indiën, de Matroozen en de Soldaaten.

De beschryving, die wy van de Oostindische Maatschappy gegeven hebben, zal de magt en het aanzien der zelve duidelyk genoeg hebben doen kennen. Het voordeel, dat 'er ons Vaderland door ontvangt, is 'er ook ligtelyk uit op te maaken. Ondertusschen hebben sommigen (22) beweerd, niet dat de Maatschappy nadeelig voor den Staat is; gelyk men hen verkeerdelyk schynt begreepen te hebben (23); maar dat het den Lande meer voordeels zou aanbrengen, indien de Vaart op de Indiën voor elk wierdt opengesteld. Men houdt staande, dat byzondere Koopluiden deezen handel zuiniger zouden konnen dryven, en dus grooter' Winsten doen. Men voegt 'er by, dat besloten' Maatschappyen van Koophandel altoos schadelyk voor 't Gemeen bevonden zyn, en dat dit de oorzaak van het vernietigen der Groenlandsche Maatschappye geweest is, welker handel nu met meer voordeel door byzondere Koopluiden gedreeven wordt. Doch zonder ons in het berugt geschil, of besloten' Gildens en Maatschappyen in 't algemeen nadeelig zyn, te willen inlaaten, konnen wy niet voorby, met opzigt op de

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Onderzoek, of het voordeeliger voor den Lande zou zyn, dat de Vaart op de Indiën voor elk wierdt opengesteld.

(22) De Schryver van de *Aanwyzing der heilzaame Politike Gronden en Maximen van Holland*, I Deel, Cap. XVI. bl. 71.

23 JANIÇON (*Etat present des Provinc. Unies*, Tom. I. p. 387.) roert daarom de zwaarigheid niet eens aan, als hy, na BASNAGE (*Descr. Hist. du Gouvernem. des Prov Unies*, Cap. XXXVI. pag. 123.) met verscheiden', schoon nog zo goede, redenen bewyst, dat de Oostindische Maatschappy den Lande merkelyke voordeelen toebrengt.

OOST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Ooſtindiſche Maatſchappy in 't byzonder, aan te merken; dat byzondere Koopluiden den Indiſchen handel zuiniger mogten, maar buiten tegenſpraak, zo zeker niet zouden konnen dryven. Wanneer zouden byzondere Koopluiden in ſtaat zyn, om, door magt van Geld en Volk, hun aanzien by de Indiſche Vorſten te doen gelden? Wanneer zouden ze hunnen Koophandel, tegen den nydigen Europiſchen Landaard, door het bouwen van Sterktens en het houden van zwaare Bezettingen in dezelven, konnen verzekeren? En hoe dra zou hun, miſten ze dit alles, de handel op de Indiën belet worden? Voorwaar, een magtig ſamengevoegd Lighaam is alleen bekwaam, om zo groote zaaken uit te voeren. Miſſchien zal men eiſchen, dat de Staat zelf den Koophandel zyner Onderdaanen in de Indiën, door Sterktens, Bezettingen enz. beveilige: maar dit zou den Koopman geld koſten, en het voordeel van den handel doen minderen. Indien de Vaart op de Indiën open geſteld wierdt, zou men dat Land en het onze ook haaſt met Koopmanſchappen overvoeren, en daar door de beoogde Winſten miſſen. Men zou de Schepen uit de Ooſtindiën, gelyk nu ſomtyds uit de Weſtindiën geſchiedt, met het grootſte deel der Ladinge onverkogt zien te rug keeren, tot onherſtelbaare ſchade van den Reeder en Inlaader. Dat de Groenlandſche Walvisvangſt voor elk open geſteld is, heeft zyne reden. Die handel kan, in der daad, voordeeliger door byzondere Koopluiden gedreeven worden. Men heeft

heeft, in 't yskoude Noorden, geene Sterktens nodig, om de Visschery te beveiligen. De Inwooners der gemaatigde Lugtstreeken zullen zig niet ligt derwaards begeeven, om malkanderen den handel te beletten, daar men in de Indiën altyd gevaar van loopt. In Groenland doet de beste of gelukkigste Visscher 't meeste voordeel: in de Indiën zyn de winsten voor de magtigsten. Om te besluiten, wat 'er ook voor of tegen de bepaalde Vaart op de Indiën mag ingebragt worden; wy zullen ons wel wagten te stellen, dat ons Vaderland veel aan het openzetten des Indischen handels gelegen zy.

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Van de WESTINDISCHE MAATSCHAPPY.

DE Oostindische Maatschappy was nog in haaren eersten bloei, als men, hier te lande, om het voortzetten van den handel in de Westindiën begon te denken. Joan van Oldenbarneveld, Advokaat van Holland, arbeidde meer dan iemant aan een Ontwerp, om zyn Vaderland de Westersche Schatten, by die van het Oosten, in den schoot te storten. Van tyd tot tyd, werden 'er, in den Haage, byeenkomsten, tusschen hem en de Pensionarissen van verscheiden' Steden, gehouden. En schoon 't hem niet gelukte, voor zynen jammerlyken dood, de Westindische Maatschappy opgeregt te

Beginsels van de Vaart op de Westindiën.

zien,

West-indische Maatschappy.

zien, liet 's Lands Overheid, zelfs al by zyn Leven, niet na, den Overzeeſchen handel merkelyk te begunſtigen. In 't jaar 1615, kreeg elk, die eenige nieuwe Landen ontdekte, vryheid, om dezelven, vier jaaren lang, alleen, met uitſluiting van alle anderen, te mogen bevaaren. Le Maire en Schouten ſtaken daar op, in 't jaar 1617, uit Texel in Zee, zeilden voorby Kaap Verd en de Kaapverdſche Eilanden, door de Evennagtslyn, en ontdekten, bezuiden de Straat van Magellaan, eenen nieuwen doortogt, die ſedert, de Straat van le Maire genoemd werdt. Door deeze Straat, kwamen ze in de Zuidzee, en deeden, in 't Vaderland te rug gekeerd, by veelen den luſt tot de Vaart op de Weſtindiën dermaaten opwakkeren, dat men, ſterker dan te vooren, van eene Weſtindiſche Maatſchappy begon te ſpreeken. Willem Uſſelinks, een Antwerps Koopman, die zig te Amſterdam metter woon hadt nedergezet, bediende zig van de kennis, die hy, onder de Spanjaards verkeerende, van hunne togten naar de Weſtindiën verkreegen hadt, en maakte, met behulp van den Predikant Petrus Plancius, een' ſchrander' Wiskundigen, een Opſtel van Streeken en Vaarten door de Zuidzee, zo volkomen, dat veele Steden en byzondere Koopluiden lugt op den Weſtindiſchen handel kreegen.

Opregting der Weſtindiſche Maatſchappy.

Even na het eindigen van het twaalfjaarig Beſtand, in 't jaar 1621, werden de zaaken eerſt op eenen vaſten voet gebragt. Hunne Hoogmogenden gaven verlof tot het Op-

reg-

regten eener Algemeene Westindische Maatschappy (a); aan welke alleen vryheid verleend werdt, om op de Afrikaansche Kusten, van den Kreefts-keerkring af, tot aan de Kaap de Goede Hoop, en in Amerika, van 't Zuideinde van Terraneuf, tot door de Straaten van Magellaan of Le Maire, in de Zuidzee en op de Eilanden, tusschen beiden gelegen, te handelen. De Maatschappy kreeg ook verlof, om, met de Westindische Koningen Verbonden te sluiten, Schansen en Sterktens te stigten, Volkplantingen op te regten, Krygsvolk, onder 't Opperbeleid van de Algemeene Staaten en den Prins van Oranje, aan te neemen, Regt te oefenen, tot halsstraffen toe; en verders alles te doen, wat tot bevordering van haaren handel, in de Landen van haar Oktroi, strekken kon. De inlaag der nieuwe Maatschappy werdt op twee en zeventig honderd duizend Guldens bepaald. Elk, die 'er twaalf honderd Guldens aandeel in hadt, kreeg regt, om tot de verkiezing van eenen Bewindhebber te stemmen. De bestiering der Maatschappye werdt byna op gelyken voet als die der Oostindische gebragt. Men verdeelde het bewind in vyf Kamers, zynde die van Amsterdam, van Zeeland, van de Maaze, van Noordholland, en van Stad en Lande. In de Kamer Amsterdam werden vooreerst twintig Bewindhebbers, met den naam van Direkteurs of Bestierders, aangesteld. De andere Kamers verkooren ook een tamelyk getal van Bestierders. Men regtte daarenboven eene Kamer van Negentie-

Westindische Maatschappy.

(a) *Groot Plakaatboek*, I Deel, Kol. 565.

West-indische Maatschappy.

tienen op, in welke altyd één of meer Leden uit de Vergadering van hunne Hoogmogenden afgevaardigd werden.

Voortgang der Krygstogten van de Maatschappy.

De Algemeene Staaten vereerden der Maatschappye drie kloeke Oorlogschepen, welken, nevens de Schepen die zy zelve hadt uitgeruſt, gevoegd zynde, onder L'Hermite en Willekens, naar de Weſtindiën gezonden werden. L'Hermite hadt het op Peru; Willekens op Brazil gemunt. Beide ſtaken ze, in 't jaar 1623, in Zee. L'Hermite hieldt de Streek van le Maire, en Kaap Hoorn voorby gezeild hebbende, wierp hy 't Anker in eene Baai, aan welke men ſedert den naam van Naſſaus Baai gegeven heeft. Hier voorzag hy zig van eenige ververſching, en kwam, met een gedeelte van zyne Vloot, in de Zuidzee. Hy hadt laſt, om de Spaanſche Vloot in Peru aan te tasten. Doch verneemende, dat die, weinige dagen te vooren, reeds vertrokken was, beſloot hy een Galjoen en eenige Vaartuigen aan te vallen, die, in de Haven van Lima, gebleeven waren. De aanval was hevig; doch liep niet naar wenſch af. Al wat l'Hermite op deezen togt verrigtte, beſtondt in 't verbranden van eenige Spaanſche Schepen en het berooven van Guajaquil in Peru. Zyne Vloot, haaren weg voorby de Dieven Eilanden neemende, kwam, in 't jaar 1625, in 't Vaderland te rug. Willekens was gelukkiger. In * de Allerheiligen Baai, voet aan Land gezet hebbende, overmeeſterde hy Sant Salvador, Hoofdſtad van eene Landvoogdye in Brazil, en eenige naaſtgelegene Sterk-

* *Bahia de todos los Sanctos.*

Sterktens. Van Dort bleef Gouverneur van Sant Salvador, en nam agt Spaansche Schepen, die, onbewust van 't overgaan der Stad, van hem, door 't laaten waajen der Spaansche Vlagge, verbysterd waren. In 't jaar 1625, werdt Sant Salvador wederom verlooren; doch deeze schade, na drie jaaren, rykelyk geboet, door het veroveren der Zilvervloot, van welke de Zeevoogd Pieter Pieterszoon Hein zig, op de Kust van Florida, meester maakte. Hy kwam 'er, in 't begin van 't jaar 1628, behouden mede in Holland. De buit bestondt uit zeven millioenen en twee honderd duizend Guldens aan Zilver, drie millioenen en zes honderd duizend Guldens aan Koopmanschappen, en vier millioenen aan Oorlogs en Scheepsbehoeftens. De voordeelen, te vooren door de Maatschappy in de Westindiën behaald, hadden haar bewoogen, om zwaare Uitdeelingen te doen. Hier door zouden, dagt men, de Aktien in waarde ryzen. Ook wilde men voor de Oostindische Maatschappy niet wyken. Men hadt al tot twintig en vyf en twintig ten honderd uitgedeeld. Doch nu de Zilvervloot der Maatschappye in handen viel, deelde zy vyftig ten honderd uit. Na het verlies van Sant Salvador, hadt men zig der zwaare uitdeelingen al beginnen te beklaagen, en men was genoodzaakt geweest, eenen nieuwen inlaag van de Deelgenooten te verzoeken. Schepen, Huizen, Sterktens, Krygsvolk sleepten onnoemelyke Schatten weg. De Hoofdsom der Maatschappye wies aan tot honderd en

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

tagtig Tonnen Gouds, en de Bewindhebbers beslooten, van den nieuwen inlaag niet meer dan 't Land toen gaf, te weeten zes ten honderd Rente in 't jaar te betaalen. In 't jaar 1630, werdt 'er wederom eene aanzienlyke Vloot, onder den Admiraal Lonk, naar Brazil gezonden. Zy maakten zig meester van verscheiden' Landvoogdyen in dat Gewest, 't gene het aanzien der Maatschappye sterk deedt toeneemen. Daarenboven viel haar het welgelegen Eiland Curaçao in handen. Ondertusschen rustten de Spanjaards eene nieuwe Vloot uit, die, onder 't beleid van den Admiraal Toledo, in Zee gezonden werdt, en vry wat schade aan de Eilanden, Sterktens en Schepen der Maatschappye deedt. Zy vondt midlerwyl goed de Landvoogdy van Brazil, en het bestier over haare Legers in Westindiën op te draagen aan Graaf Jan Maurits van Nassau, Bloedverwant van Prins Fredrik Henrik (1). Hy trok met omtrent drie duizend Man, uitgelezen Volk, naar Brazil. Hy oorlogde voorspoediglyk. Artischofsky, een Edelman, die om Sociniaa-nery

(1) Zie hier hoe na hy hem bestondt. Willem, Graaf van Nassau, hadt, onder andere Kinderen, twee Zoonen by Juliana van Stolberg, Weduwe van den Graave van Hanau, Willem en Jan. Willem, die Prins van Oranje en de I gebynaamd werdt, was Vader van Fredrik Henrik. Jan kreeg, onder andere Kinderen, ook eenen Zoon, mede Jan geheeten, en deeze verwekte, in een tweede Huwelyk, onzen Graaf Jan Maurits. Zie *de Geslagtlyst van het Huis van Nassau*, by VAN LEEUWEN *Batav. Illustr.* bl. 815. en anderen.

nery uit Poolen geweeken was, overmeesterde, aan 't hoofd van een gedeelte van Maurits Leger, verscheiden' Steden, en werdt van de Maatschappy met eenen Gedenkpenning beschonken. Maurits zelf nam Openeda in, en stigtte, zes mylen van die Stad, op eene Rots in Zee, eene Sterkte, die naar hem genoemd werdt. Vervolgens zondt hy, in 't jaar 1638, eenige Schepen naar de Noordwestkust van Afrika, om het Kasteel S. George Del Mina, in Guinee, te bemagtigen; dat naar wensch gelukte. De Portugeezen, Spanje afgezwooren, en den Hertog van Bragance, wiens Nazaaten nog op den Troon zitten, tot hunnen Koning gekooren hebbende, slooten, in 't jaar 1641, een tienjaarig Bestand met den Staat, en leefden eenigen tyd in Brazil met de Nederlanders in grooten eendragt. Maurits, die toen minder werk hadt, en de Westindische lugt moede was, besloot naar huis te keeren. Hy kwam, in 't jaar 1644, met eene rykgelaaden' Vloot in Holland, en werdt door de Maatschappy, met duure betuigingen van dankbaarheid, van zyn gewigtig Ampt ontslaagen. De Portugeezen, bespeurende, dat een groot deel van 't Neerlandsch Krygsvolk met Maurits naar 't Vaderland gekeerd was, begonden de ooren op te steeken, en op 't herneemen van Brazil te denken. Voor 't schenden van 't Bestand was hun, van 's Pausen wegen, door de Jezuiten, aflaat beloofd. Verraad en Geweld dienden hun beiden; en eenige Hollanders waren schelmsch genoeg, om verscheiden'

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Steden der Maatſchappye aan de Portugeezen te verkoopen. Die ſnoode handel en eenige Krygsverrigtingen van weinig belang, werden, in 't jaar 1646, van eenen openbaaren Oorlog gevolgd. Men zondt eene Vloot van twee en vyftig Schepen naar Brazil; doch de Portugeezen en anderen wiſten, door ſlinkſche Konſtenaaryen, te weeg te brengen, dat 'er niets mede werdt uitgeregt. 't Leedt, met één woord, pas tien jaaren, of de Maatſchappy was gantſch Brazil kwyt. Nieuw Nederland, dat, in 't jaar 1657, ontdekt werdt, bragt al te weinig toe, om het verlies van Brazil te boeten. Eenige jaaren daar na (2), namen de Engelſchen de Sterktens der Maatſchappye op het Eiland Goederede in; en vervolgens den ſteven naar Guinee wendende, dreigden ze 't Kaſteel Del Mina en de gantſche Goudkuſt te bemagtigen. Dit zou een doodſteek in 't hart der Maatſchappye geweeſt zyn; doch de Algemeene Staaten voorzagen 'er in en zonden de Ruiter terſtond met twaalf Schepen naar de Weſtindiën. Hy overmeeſterde, in 't jaar 1665, de Sterkte Amſterdam aan het Dorp Klein-Kormantyn, en bragt de Engelſchen met de Wapenen tot reden. Evenwel overmeeſterden zy ſedert Nieuw Nederland, dat zy Nieuw Engeland noemden. De Franſchen behaalden ook eenige voordeelen in Zuid-Amerika, en benamen, in 't jaar 1676, der Maatſchappye het Eiland Tabago.

Zo

(2) In 't jaar 1664.

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Vernietiging der oude en opregting eener nieuwe Maatschappy.

Zo zwaare verliezen hadden de Maatschappy reeds jaaren agter een doen sukkelen. De Uitdeelingen waren agtergebleeven, en 't gereed geld aan Sterktens, Krygsvolk enz. gespild. De Deelgenooten verlooren den lust, om den handel te vervolgen. Het Oktroi der Maatschappye was met het jaar 1671 ten einde geloopen; en de Algemeene Staaten, ziende hoe alles agter uit liep, vonden niet goed het zelve te vernieuwen; maar vernietigden de oude Maatschappy, en regtten eene nieuwe op. De oude Maatschappy bevondt zig belast met eene schuld van omtrent zes millioenen aan geleende Penningen, van welke zy, t'eenemaal buiten staat zynde om dezelve af te doen, in zo verre ontheeven werdt, dat de Schuld op dertig ten honderd werdt gewaardeerd, waar van de oude Maatschappy vier ten honderd in 't jaar Intrest zou betaalen. De Hoofdsommen der Deelgenooten werden op vyftien ten honderd gebragt. Tot het voldoen der Intresten werden de Penningen geschikt, die gemaakt zouden worden van 't gene de nieuwe Maatschappy van de oude overnam; alsmede 't gene de oude Maatschappy nog van den Koning van Portugal te vorderen hadt, en zo dit nog niet toe mogt ryken, zouden de Rekognitie-gelden, die de nieuwe Maatschappy van tyd tot tyd invorderde, daar voor verbonden zyn. Verders was de nieuwe Maatschappy in geenen deele voor de schulden der oude aanspraakelyk. Zy kreeg regt, om alleen te mogen handelen, langs de Kusten van Afrika van den Kreefts-

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

keerkring af, tot op dertig graaden bezuiden de Evennagtslyn, en op alle de tusſchen beide gelegen' Eilanden, alsmede op Iſequebo en andere Plaatſen, aan de Kuſt van Amerika gelegen, en byzonderlyk op het Eiland Curaçao. De Vaart op alle andere Plaatſen, by het voorig Oktroi aan de oude Maatſchappy alleen vergund, werdt nu voor alle Ingezetenen van den Staat opengeſteld: onder beding nogtans, dat, indien de Ooſtindiſche of nieuwe Weſtindiſche Maatſchappy, zig, voor anderen, in 't bezit van eenige Plaatſen, buiten 't Oktroi, ſtelden, zy de Vaart daar op alleen behouden zouden, zo lang zy in 't bezit bleeven. De Hoofdſom der nieuwe Maatſchappy beſtondt uit de verminderde Hoofdſommen der oude Deelgenooten en Schuldeiſchers. Ieder Deelgenoot moeſt 'er nog vier. en ieder Schuldeiſcher agt ten honderd byvoegen (b): door welke ſchikking de Maatſchappy, in de jaaren 1674, 1675 en 1676, honderd en twintig duizend Guldens in gereeden gelde ontving, die met het gene de Schuldeiſchers hebben moeſten, eene Hoofdſom van omtrent zesmaalhonderd en dertig duizend Guldens uitmaakten. De Weſtindiſche Maatſchappy, dus wederom in ſtaat geſteld, is tot heden toe in ſtaat gebleeven, ſchoon haar handel en voordeelen, by die der Ooſtindiſche Maatſchappy, op verre na, niet te vergelyken zyn. Haar Oktroi, dat met het jaar 1700 ten einde liep, werdt toen, voor dertig jaaren, en in 't jaar 1730 voor nog dertig jaaren verlengd, die met het einde

(b) Zie *Groot Plakaatboek*, III Deel, bl. 1331, 1333 enz.

van

van 't jaar 1760 zullen verstreeken zyn. By deeze laatste Vernieuwing, werdt de Vaart en Slaavenhandel op de Afrikaansche Kusten, onder zekere voorwaarden, voor elk opengesteld. Alleenlyk werdt hier eene Streek van zestig mylen, van de Kaap Apollonia tot aan Rio de la Volta, van uitgezonderd. Doch in den jaare 1734, werdt aan de Onderdaanen van den Staat ook vryheid gegeven, om op deeze Streek van zestig mylen, geduurende den tyd van twintig jaaren, te handelen. De Schepen, die van byzondere Handelaars naar de Afrikaansche Kusten gezonden worden, mogen niet langer dan honderd en twintig voeten zyn. Men mag 'er met geene Fluitschepen op vaaren. De Schepen betaalen voor Rekognitie aan de Maatschappy, naar dat ze groot zyn. Een Schip van 70 Voet over steven en daar onder, dat op 45 Lasten gesteld wordt, betaalt 3000 Guldens. Grooter' Schepen betaalen van de eerste 45 Lasten ook 3000 Guldens, en van de overigen, 60 Guldens ieder Last. Met het betaalen van deeze Rekognitie zyn de Schepen vry van alle inkomende en uitgaande Regten. Zy mogen de in Afrika gekogte Slaaven vry op Curaçao en verdere Plaatsen in Amerika verkoopen, uitgezonderd in Suriname, Isequebo en Berbice, alwaar de Maatschappy alleen den Slaavenhandel dryft.

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Vaart op Afrika voor elk opengesteld.

De Westindische Maatschappy is in vyf Kamers verdeeld; Amsterdam, Zeeland, de Maas, het Noorderkwartier en Groningen en Ommelanden. Amsterdam bestiert vier

Verdeeling der Maatschappye in vyf Kamers.

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

negende deelen der Maatſchappye, Zeeland twee negende, en de andere drie Kamers ieder één negende deel. By het opregten der nieuwe Maatſchappye, behielden de Provinciën en Steden, daar geene Kamers zyn, het Regt, om zo veele Bewindhebbers aan te ſtellen, als zy in de oude Maatſchappy gehad hadden: en ieder Provincie, die honderd duizend Guldens inlag, kreeg insgelyks het Regt, om eenen Bewindhebber aan te ſtellen. De Bewindhebbers behouden hun Ampt al hun Leven. Zo 'er een Bewindhebbers plaats openvalt, worden 'er, door de overige Bewindhebbers en Hoofddeelgenooten, drie Hoofddeelgenooten benoemd, uit welken, de Overheden der Steden of de Afgevaardigden der Staaten eenen, tot Bewindhebber kiezen. Niemant mag te gelyk Bewindhebber der Ooſt- en Weſtindiſche Maatſchappyen zyn. Een Hoofddeelgenoot ter Kamer Amſterdam moet ten minſten vier duizend twee honderd Guldens aandeel in de Maatſchappy hebben. In de drie volgende Kamers, kan men met agt en twintig honderd Guldens beſtaan. Het aandeel, dat men ter Kamer van Stad en Lande hebben moet, om een Hoofddeelgenoot te zyn, is aan de bepaalingen van de Staaten dier Provincie overgelaaten. De Hoofddeelgenooten hebben regt om, in ieder Kamer, eenen Bewindhebber, op eigen gezag, aan te ſtellen, dien zy ook wederom afzetten konnen. Zy benoemen daarenboven, in de drie voornaamſte Kamers, eenen Preſident, Vice-Preſident en eenige andere Leden van hun Kollegie.

De

De Kamer Amſterdam beſtaat tegenwoordig uit zeſtien Bewindhebbers; tien van wegens die Stad; drie uit de Steden Haarlem, Leiden en Gouda, en drie uit de Provincien Gelderland, Vriesland en Overyſſel. De Bewindhebbers, uit de byzondere Provincien en Steden, worden, naar 't goedvinden van hunne Meeſters, verwiſſeld. De Hoofddeelgenooten hebben by deeze Kamer eenen Preſident, eenen Vice Preſident; twee Rekenmeeſters en één' Scriba of Schryver. Ook onthoudt zig te Amſterdam een Advokaat der algemeene Maatſchappy.

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Kamer Amſterdam.

De Kamer Zeeland wordt door elf Bewindhebbers beſtierd, onder welken 'er één is, van wegen de Hoofddeelgenooten. Deezen hebben 'er ook één' Preſident, één' Vice-Preſident, vier Rekenmeeſters, onder welken 'er twee wegens Vliſſingen en Veere zyn, en één' Scriba.

Kamer Zeeland.

De Kamer op de Maaze beſtaat uit zeven Bewindhebbers, één' der Hoofddeelgenooten daar onder begreepen. 't Kollegie der Hoofddeelgenooten heeft hier ook zynen Preſident, Vice-Preſident, twee Rekenmeeſters en één' Scriba.

Kamer op de Maaze.

De Kamer van 't Noorderkwartier wordt tegenwoordig door negen Bewindhebbers beſtierd; twee wegens Hoorn, twee wegens Enkhuizen, twee wegens Alkmaar, één' wegens Edam, één' wegens Monnikendam en één' wegens Medenblik.

Kamer van 't Noorder Kwartier.

De Kamer van Stad en Lande heeft nu zeven Bewindhebbers, die alleenlyk om de veer-

Kamer van Stad en Lande.

West-Indische Maatschappy.

veertien dagen des Donderdags 's middags ten één uur, te Groningen, byeen komen.

Wedde der Bewindhebbers.

De Wedde der Bewindhebberen met malkanderen is op tien ten honderd, van de Uitdeeling, die zy doen, bepaald, mids dat die tien ten honderd niet boven de zestig duizend Guldens beloope. De Rekenmeesters en Hoofddeelgenooten genieten twee derden deelen van 't gene een Bewindhebber geniet. De Kamer van Stad en Lande trekt een negende deel van de gemelde tien ten honderd, dat, volgens het goedvinden van de Staaten dier Provincie, verdeeld wordt.

Vergadering van Tienen.

De gewigtigste zaaken der Maatschappye worden door de Vergadering van Tienen afgedaan. Zy besluit, hoe veele Schepen men afzenden zal en werwaards. Deeze Vergadering bestaat uit vier Bewindhebbers van Amsterdam, twee van Zeeland, één' van de Maaze, één' uit het Noorderkwartier, één' van Stad en Lande en één Lid uit de Vergadering der Algemeene Staaten. Zo 'er verschil in de Kamer van Tienen valt, en het zelve niet by overstemming afgedaan wordt; moet het aan de uitspraak van hunne Hoogmogenden verbleeven worden. De Hoofddeelgenooten mogen hunnen Bewindhebber ter Kamer Amsterdam, onder de vier Amsterdamschen, en hunnen Bewindhebber ter Kamer Zeeland, onder de twee Zeeuwsche Bewindhebbers in de Vergadering van Tienen zenden, en elk eenen Rekenmeester toevoegen, om hun met zynen

raad

raad te dienen. De Bewindhebber en Rekenmeester der Hoofddeelgenooten van Amsterdam zyn gehouden den Hoofddeelgenooten van het Noorderkwartier en van Stad en Lande; en de Bewindhebber en Rekenmeester der Hoofddeelgenooten van Zeeland den Hoofddeelgenooten van de Maaze kennis te geeven van het gene ter Vergadering van Tienen verhandeld is; zo verre het hun medegedeeld mag worden. De Vergadering van Tienen wordt, beurt om beurt, nu zes jaaren te Amsterdam, en dan twee jaaren te Middelburg in Zeeland gehouden (3). De Bewindhebbers der Westindische, voeren zo wel als die der Oostindische Maatschappy den titel van EDELE HEEREN.

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Bezittingen der Maatschappye.

De Westindische Maatschappy bezit tegenwoordig eenige Plaatsen van aangelegenheid, in Afrika en Amerika. In Afrika heeft zy twee voornaame Sterktens op de Guineesche Goudkust, Del Mina of S. George del Mina en Nassau, nevens eenige anderen van minder aangelegenheid. In Amerika bezit zy Curaçao, S. Eustatius en eenige andere kleine Eilandjes, benevens de Volkplanting Isequebo. Van de Volkplanting Suriname bezit de Maatschappy niet meer dan een derde gedeelte, gelyk in 't volgende Hoofdstuk nader zal aangeweezen worden. Op alle deeze plaatsen heeft de Maat-

(3) 't Is een misslag van ROMEIN DE HOOGE, (*Spiegel van Staat der Vereen. Nederl.* II Deel, 5 Verd. bl. 76.) dien JANIÇON (*Etat present des Prov. Unies*, T. I. p 400) nageschreeven heeft, dat de Vergadering van Tienen ook twee jaaren in de andere Kamers, by beurten, gehouden wordt.

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Maatſchappy Gouverneurs, Bevelhebbers en Beſtierders van haaren Handel aangeſteld, en de Regeering is 'er byna op gelyke wyze als in Ooſtindiën, geſchikt.

GUINEE is een groot Landſchap, in 't Noordweſten van Afrika; dat ten Noorden aan Nigritie, ten Ooſten aan Abiſſinie, en ten Zuiden aan het Land der Kaffers grenſt. Men verdeelt het in Opper- en Neder-Guinee. Neder-Guinee is by den naam van Kongo bekend. In Opper-Guinee heeft men, behalven de Koninkryken Juda, Ardres en Benin, de Goud-Tand-en Slaavenkuſt, alwaar de voornaamſte handel gedreeven wordt. De Europeaanen hebben zig, langs de Goudkuſt, nedergezet. De twee voornaamſte Veſtingen, die 'er de Weſtindiſche Maatſchappy heeft, hebben wy reeds genoemd. De Veſting S. George Del Mina heeft vier Batteryen van binnen, en één in het Buitenwerk. Zy is op eene Rots gebouwd, en van twee Graſten voorzien, welken met Regenwater gevuld zyn. By de Veſting is een klein Vlek, dat den naam van Mina voert (c). De Sterkte Naſſau, die ſomtyds ook wel Moure, naar een naby gelegen Vlek, genoemd wordt, legt beooſten Del Mina. Zy is omtrent vierkant; doch van vooren wat breeder dan van agteren gebouwd (d). De verdere Sterktens en Handelplaatſen der Maatſchappye zyn 't Fort S. Antoni te Axim, Hollandia by Pocqueſoe, Dorothea te Akoda, Bateſtein te Boutry, Witſen by Tokorari, Oranje te Sakonde, S. Sebaſtiaan te Chama, Vredenburg te Komma-

Sterktens S. George Del Mina en Naſſau of Moure, enz.

(c) *W. Bosman, Guineeſe Goudkuſt,* III Brief, bl. 44. des Druks van 1709.

(d) Id. IV Brief, bl. 56.

mani, Koenraadsburg te S. Jago, Amſterdam by Kormantyn, Lydzaamheid te Apam, de goede Hoop te Berkoe en Crevecoeur te Akra (4). De voornaamſte Koopmanſchappen, die de Maatſchappy van Guinee brengt, zyn Goud, zo wel in Staaven als Stofgoud, en Olifantstanden. Zy dryft, langs deeze Kuſten, daarenboven ſterken handel in Slaaven, die naar Amerika gevoerd, en aldaar aan de Spanjaards en Portugeezen verhandeld, of in de Nederlandſche Volkplantingen gebruikt worden. Men betaalt van zestig tot tagtig Guldens, en ſomtyds meer voor eenen Neger, die van agttien tot dertig jaaren oud is. Doch deeze betaaling geſchiedt in Koopmanſchappen, die daar te Lande getrokken zyn, als Yzer, Spykers, Linnen, Papier, koperen Ketels en Bekkens, en Brandewyn of andere ſterke Dranken, daar de Negers zeer graag naar zyn. Ingevolge van het laatſte Oktroi der Maatſchappye, is zy gehouden, zo lang dat Oktroi duurt, dat is tot het jaar 1760 toe, jaarlyks ten minſten twee duizend vyf honderd Slaaven op Suriname te leveren, en die daar, by openbaare opveilinge, aan den meeſtbiedenden te doen verkoopen (5). Het Goud

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

(4) Wy hebben deeze Sterktens opgenoemd, in die orde, als ze, langs de Guineeſe Kuſt, van het Weſten naar het Ooſten. geplaatſt zyn. Het Kaſteel S George Del Mina ſtaat tuſſchen Vredenburg en Koenraadsburg, en de Sterkte Naſſau, tuſſchen Koenraadsburg en Amſterdam

(5) In 't voorgaande jaar 1738, heeft de Maatſchappy geene Slaaven op Suriname geleverd, alzo zy van de

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Goud van Axim wordt voor het fynste gehouden. Het is van twee en twintig en drie en twintig Karaaten. Dat van Fetu valt het grofst. Tot den handel van het Stofgoud, wordt meer dan gemeene bekwaamheid vereischt. De Mooren doen 'er kleine Stukjes Koper onder, die zy *Quaquara* noemen. Somtyds smelten ze dezelven wel onder het Stofgoud, wanneer de vervalsching nog moejelyker te merken is. De Tandenkust levert de schoonste Olifantstanden van gantsch Afrika uit: en 't is niet ongemeen Tanden aan te treffen, die twee honderd Ponden haalen konnen. Men weet, dat de Olifantstanden het Ivoor zyn, dat tot veelerlei gebruik dient. De Maatschappy laat hier te Lande de Tanden van gelyke zwaarte by malkanderen schieten, en veilt ze by koopen van omtrent zes honderd Ponden op.

De Regeering der Guineesche Kust, zo ver de Maatschappy zig op dezelve gevestigd heeft, wordt door haar toevertrouwd aan eenen Direkteur-Generaal, wien men eenen Raad, bestaande uit den Fiskaal, de Opper-Koopluiden, en somtyds nog één of twee Persoonen meer heeft toegevoegd. De Regt- en Regeeringszaaken worden by deezen Raad afgedaan, in welken egter de Direkteur het meeste gezag heeft. De Bedienden, welken de Maatschappy hier heeft, zyn

de laatsten maar honderd en tagtig Guldens hadt konnen maaken. Deeze geringe prys was veroorzaakt, door eenige byzondere Luiden, die de Slaaven alleen opkogten. *Uit medegedeelde Berigten.*

zyn eenige Opper- en Onder-Kommizen of Koopluiden, Adſiſtenten en Boekhouders. Ook is 'er een Pakhuismeeſter-Generaal. Eén Prédikant is 'er aan het Kaſteel S. George Del Mina, die rang heeft naaſt den Direkteur-Generaal. West-Indische Maatschappy.

Curaçao, een Eiland, in de Noordzee benoorden Terra Firma en het Landſchap Venezuela gelegen; is niet grooter dan tien mylen in de lengte, en omtrent vyf in de breedte. Men heeft 'er twee Havens. De voornaamſte is aan de Zuidooſtzyde van het Eiland, daar eene braave Stad en eene ſterke Veſting by geſtigt is. Men heeft op Curaçao eenige Suikerplantaadjen aangelegd. Doch dat Eiland is min te waardeeren, om het gene het uitlevert, dan om dat het zeer bekwaam is, om van daar met de Spanjaards, langs de Vaſte Kuſt, te handelen. Men zendt 'er jaarlyks verſcheiden' Schepen heen, die 'er verſcheidenerlei Lywaaten, Wollen en Zyden Stoffen, Speceryen, Kanten, Passementen, Touwwerk, Buskruid en veelerlei andere Goederen naar toe voeren. Zy brengen Goud, gemunt Zilver, Cacao, Huiden, Indigo, Verwhout, Suiker, Tabak, Schildpad of Karet en veelerlei andere Waaren wederom te rug. Men heeft eene Gereformeerde Kerk, op Curaçao, die van éénen Predikant wordt bediend. Curaçao.

S. Eustatius is één van de Voor-Eilanden van Amerika, ten Noordweſten van 't Eiland S. Kriſtoffel, en ten Zuidooſten van het Eiland Saba gelegen. Men getuigt, dat het niet boven vyf mylen in den omtrek haalen kan. S. Euſtatius.

Het

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

Het gantſche Eiland is eigentlyk niet anders dan een Berg, die zig in 't midden, in de gedaante van een Suikerbrood, verheft. De Maatſchappy heeft 'er eene Sterkte laaten bouwen. Ook is 'er eene Gereformeerde Kerk, die van éénen Predikant wordt bediend. Men plant 'er veel Suiker en Tabak. Ook worden 'er gedroogde Huiden van daan gehaald. De Maatſchappy verhuurt haare Plantaadjen op dat Eiland, voor een zeker getal van jaaren, aan byzondere Handelaars. De Goederen, die men 'er heenen zendt, zyn dezelfden, als die naar Curaçao en elders gebragt worden.

Iſequebo.

ISEQUEBO is eene Volkplanting aan eene Rivier van den zelfden naam, in het Landſchap Guiana, in Zuid-Amerika. De Maatſchappy, die dezelve aangelegd heeft, moedigde voor ruim twintig jaaren een iegelyk aan, om zig aldaar metter woon neder te zetten, en Suiker te planten: en ſedert heeft men 'er ook Suiker van daar gebragt. Die op zyn eigen koſten, landwaards in trekken wil, om Mynen te ontdekken; kan deswegen onderrigting, by de byzondere Kamers der Weſtindiſche Maatſchappye, bekomen. Op Iſequebo is eene Gereformeerde Kerk, die van éénen Predikant wordt bediend.

Voordeelen der Maatſchappy.

Schoon de Maatſchappy ook nog eenige Schepen voor haare eigene Rekening naar Afrika en Amerika zendt, trekt zy egter haar meeſte voordeel van de Rekognitiegelden, die haar van de byzondere Handelaars betaald worden. Sedert dat de handel op Afrika opengeſteld is, worden alle de

Plaat-

Plaatſen, die de Maatſchappy bezit, van byzondere Koopvaarders bezogt. Voor eenige jaaren, heeft de Maatſchappy Schepen ter Walviſchvangſt uitgezonden, op de hoogte van omtrent twee en dertig of drie en dertig graaden, Zuiderbreedte. Hier onthoudt zig veel Walviſch, doch hy valt zo klein, dat men 'er wel zeſtig ſtuks in een Schip kan laaden. De Maatſchappy heeft egter ſedert deeze onderneeming geſtaakt, alzo de voordeelen de koſten niet konden goedmaaken.

WEST-INDISCHE MAATSCHAPPY.

De Maatſchappy doet geene geregelde jaarlykſche Uitdeeling aan de Houders der Aktien. Somtyds verloopen 'er wel twee of drie jaaren, eer zy iets uitdeelt (6). De Uitdeeling, die zy, ſedert haare vernieuwing, tot nu toe, gedaan heeft, kan door een niet veel boven twee en een half ten honderd jaarlyks haalen. Deeze geringe Uitdeeling en eenige andere toevallen, hebben de waarde van haare Aktien merkelyk doen minderen; zo dat men ſedert eenigen tyd nog geen veertig voor ieder honderd Guldens van de Hoofdſom maaken kan. Om de waarde der Aktien te doen ryzen, wendt de Maatſchappy poogingen aan, om de zelven vry van Verpondingen (7) te doen verklaaren.

Uitdeelingen.

VYF-

(6) De jongſte Uitdeeling is in 't jaar 1735 gedaan.

(7) Deezen beloopen, in Holland, twee en zeventig, en in Zeeland dertig Guldens van eene Aktie van zes duizend Guldens.

SOCIETEIT VAN SURINAME.

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

Van het GENOOTSCHAP *of de* SOCIETEIT VAN SURINAME.

Overmeestering van Suriname.

TOen de Koning van Engeland, Karel de II, in den jaare 1666, last gegeven hadt, om de Nederlanders, uit derzelver Volkplantingen, in Amerika, te verdryven, waren de Zeeuwen voor anderen in de weer, om het uitvoeren van dit bevel den Engelschen te beletten. Zy rustten drie Oorlogschepen uit, onder den Kapitein Abraham Krynszoon, en staken, in den Winter des gemelden jaars, in Zee. In Maart van 't volgende jaar, kwamen ze aan de Rivier van Suriname, alwaar de Engelschen eene Volkplanting aangelegd hadden. De Zeeuwen lieten de Engelsche Vlag waajen, en zeilden de Rivier op, tot onder de Sterkte der Engelschen. Doch alzo zy onkundig van de Seinen der Engelschen waren, deedt de Bevelhebber der Sterkte terstondt op hen los branden. Zy gaven hem de volle laag wederom, stapten aan Land, en maakten zig wel haast meester van de Sterkte, die slegt voorzien was, en by verdrag overging. De Zeeuwen maakten vervolgens een Verdrag met de Ingezetenen en Suikerplanters, aan de Rivieren van Suriname en Kommawine, die den Eed aan de Staaten van Zeeland afleiden. De Goederen en Landeryen van de weigerigen, en van den Engelschen Bevelhebber werden tot buit, en de

Sol-

Soldaaten tot Krygsgevangenen gemaakt. Ook moeſten de Ingezetenen terſtond honderd duizend ponden Suikers voor de Staaten van Zeeland opbrengen (a). De Zeeuwen lieten Van Romen tot Bevelhebber van Paramaribo, en eene Bezetting van honderd en twintig Man, in de Sterkte, die toen den naam van Zeelandia kreeg. Zy zonden de gemaakte Buit met een Fluitſchip naar Zeeland. De Staaten van Zeeland bleeven eenige jaaren in 't bezit der overmeeſterde Volkplanting (1); doch werden, in 't jaar 1682, te raade, dezelve aan de Weſtindiſche Maatſchappy, die toen pas van haare drukkende Schulden ontlaſt was, voor eene Somme van twee honderd en zeſtig duizend Guldens, over te doen. De Algemeene Staaten verleenden 'er, den 23 September des gemelden jaars, Oktroi op (b). De Weſtindiſche Maatſchappy, ziende, welke zwaare koſten 'er tot het in ſtand houden deezer Volkplanting vereiſcht zouden worden, eer men 'er eenige merkelyke voordeelen van kon trekken, beſloot, in 't volgende jaar 1683, twee derden deelen van dezelve af te ſtaan; van welken het ééne door de Stad Amſterdam, en het andere door Kornelis van Aarſſens, Heer van Sommelsdyk, tot den zelfden prys werdt overgenomen; behoudende egter de Algemeene Staaten de

SOCIETEIT VAN SURINAME.

(a) *Uit een Afſchr. van de Oorſpr. Capitulatie tusſchen den Cap. Comm. Abr. Crynſen en den Eng. Majoor Willem Byam, in dato 6 Maart 1667.*

Opregting van het Genootſchap van Suriname.

(b) *Groot Plakaatboek*, III Deel, bl. 1424.

(1) In 't jaar 1678, werdt egter, van wegen hunne Hoogmogenden en den Prins van Oranje, de Heer JOANNES HEINSIUS tot Gouverneur van Suriname aangeſteld. Zie *Reſol, General.* 9 Sept. 1678.

SOCIETEIT VAN SURINAME.

Oppermagt over de Volkplanting (c) De Stad Amſterdam, de Weſtindiſche Maatſchappy en de Erfgenaamen van den Heere van Sommelsdyk maaken dus gezamentlyk het Genootſchap of de SOCIETEIT VAN SURINAME uit.

(c) *Conditien tuſſchen de Drie reſpective Leden van de Societ. van Suriname, Geconveniëert in dato 21 May 1683.*

De Heer van Sommelsdyk trok zelf, in September des jaars 1683, naar Suriname, en aanvaarde de Landvoogdy over die Volkplanting. Hy ſtigtte 'er twee Sterktens, die hy van behoorlyke Bezetting en Oorlogsbehoeftens voorzag. Niet lang na zyne aankomſt, vielen 'er eenige klagten over zyne beſtiering. Men beſchuldigde hem, dat hy de Raaden van Juſtitie en Politie niet vroeg genoeg aangeſteld, noch behoorlyk gekend hadt. Ook waren de Opgezetenen hooger door hem bezwaard geworden, dan volgens 't Oktroi geſchieden mogt. Hy eiſchte twee en een half ten honderd van alle Goederen, zo dikwils als zy verhandeld werden, en volgens 't Oktroi mogt zulks alleenlyk van de Goederen, die uitgevoerd werden, gevorderd worden. Verders bragt men tot zyne bezwaaringe in, dat hy een Pakhuis hieldt van allerlei Goederen, tot merkelyk nadeel der Opgezetenen. Ook was 'er een Schip, voor rekening van eenige byzondere Direkteuren, aangekomen, dat in Ierland aangeweeſt was, en van daar gezouten Oſſen- en Verkens-vleeſch op Suriname gebragt hadt; daar, volgens 't Oktroi, de Schepen regelregt uit het Vaderland komen moeſten. De Heer van Sommelsdyk hadt daarenboven twee Paapſche Geeſtelyken, tegen 't oogmerk

merk der Staaten (2), in de Volkplanting laaten komen. Ook bragt men tegen hem in, dat hy den eenen boven den anderen begunstigde, in het waarderen der Suikeren, die men ter waage aanbragt, en waar van twee en een half ten honderd betaald moest worden, welker prys somtyds op zes, somtyds op agt en ook wel op tien Duiten het Pond gesteld werdt. De Algemeene Staaten schreeven, over deeze bezwaarnissen, aan den Heere van Sommelsdyk (d), die 'er sedert verandering in schynt gemaakt te hebben. Immers sommigen getuigen, dat hy de Volkplanting, eenige jaaren, tot genoegen der Opgezetenen, bestierd heeft (e). Doch in 't jaar 1688 ontstondt 'er eene gevaarlyke muitery onder 't Krygsvolk, die den Landvoogd het Leven kostte. By gebrek van toevoer uit het Vaderland, was men genoodzaakt geweest, het dagelyks deel der Soldaaten te verminderen. Dit hadt hen baloorig gemaakt, en de Wapenen doen opvatten. De Opperhoofden der Regeeringe ston-

SOCIETEIT VAN SURINAME.

(d) *Resolut. General.* 10 *Octob.* 1684.

(e) R. *de Hooge Spiegel van Staat*, II Deel, V Verd. Hoofdst. XI. bl. 84.

(2) Die van Zeeland waren zelfs bedugt, dat Suriname onder 't bestier of den eigendom geraaken mogt van iemant, die van den Roomschen Godsdienst was, waarom zy, toen de nieuwe Societeit was opgeregt, hunne toestemming daar toe ter Generaliteit niet gaven, dan met deezen *mids, dat geene Persoonen hier te Lande of aldaar in Suriname zouden worden toegelaaten tot eenige directie of bewind in de voorsz. Colonie, die professie souden doen van den Paapschen Godsdienst, en dat vervolgens ook niemant van de Paapsche Religie part of deel in de voorsz. Societeit zoude mogen hebben of houden* enz. *Resol. General.* 5 *Octob.* 1686.

SOCIETEIT VAN SURINAME.

ſtonden hunne woede allereerſt ten doel. De Landvoogd ontving, in deezen Oploop, zeven en veertig Wonden, aan welken hy op ſtaande voet overleedt. De Bevelhebber Verboom, die anders wel by 't Krygsvolk gezien was, werdt met eenen Kogel in den Buik getroffen, waar aan hy na negen dagen ſtierf. De Muiters maakten zig meeſter van de Sterkte en van twee Schepen, die op de Rivier lagen. Zy waren van zins te vertrekken; wanneer zy van 't Volk van eenige Schepen, die in Kommewine lagen, en van de Opgezetenen der Volkplantinge, die ſedert in de Wapenen gebragt waren, zo hevig werden aangevallen, dat zy zig, op genade en ongenade, moeſten overgeeven. Agt van de grootſte Belhamels werden met de dood geſtraft, en daar op alles in ruſt gebragt. De Heer François van Aarſſens, toen Heer van Chatillon, en Zoon van den omgebragten Landvoogd, was Luitenant ter Zee voor het Kollegie ter Admiraliteit, te Amſterdam, en verkreeg verlof om naar Suriname te gaan tot het byeen zamelen der verſtrooide nalatenſchap zyns Vaders. Deeze Heer leeft nog, en bekleedt nu het Ampt van Vice-Admiraal, onder het zelfde Kollegie te Amſterdam. De Volkplanting is ondertuſſchen van tyd tot tyd toegenomen. Veele Nederlandſche Huisgezinnen, en een goed getal van Franſche Vlugtelingen om den Godsdienſt zyn 'er naar toe getrokken, 't welk alles veel toegebragt heeft, om Suriname in eenen bloejenden ſtaat te ſtellen.

In

In Oktober des jaars 1712, kwamen de Franſchen, met zeven Oorlogſchepen en vyf en dertig kleiner Vaartuigen, onder 't beleid van Jaques de Caſſard, de Rivier van Suriname opzeilen. Zy zetteden terſtond een goed getal Soldaaten aan Land, die alles verwoeſtten wat hun voorkwam. Paramaribo werdt gebombardeerd. Van het Kaſteel Zeelandia en van eenige Koopvaardyſchepen, die Geſchut op hadden, gaf men dapper vuur op de Franſchen. Deezen hielden ondertuſſchen aan, met plonderen en vernielen; tot zo lang dat de Opgezetenen raadzaamſt oordeelden, met de Franſchen te verdraagen, en de verdere verwoeſting hunner Huizen en Goederen, voor eene ſomme van omtrent zeven honderd en vyftig duizend Guldens, af te koopen. Men klaagde uit Suriname, dat dit ongeluk voornaamlyk te wyten was, aan de ſlegte beſtiering hier te Lande. De Opgezetenen der Volkplanting beweerden, dat de Direkteurs geene genoegzaame zorg hadden gedraagen, gelyk ze, volgens het Oktroi, moeſten doen, dat de Veſtingwerken in behoorlyken ſtaat van tegenweer geſteld, en van Manſchap voorzien gehouden werden. De Direkteurs verdedigden zig egter zo wel by de Algemeene Staaten, dat die oordeelden, dat zy ten onregte beſchuldigd werden. Ondertuſſchen heeft men, na dien tyd, zo wel hier als in Suriname, met ernſt, om de verſterking dier Volkplanting beginnen te denken. En in 't jaar 1733, kreegen de Surinaamſche Gemagtigden alhier bevel, om met

SOCIETEIT VAN SURINAME.

Verrigtingen der Franſchen in Suriname.

SOCIETEIT VAN SURINAME.

de Direkteurs der Societeit over een Ontwerp des aangaande te handelen. Men is eindelyk overeen gekomen; de Artikelen der Overeenkomst zyn, den 19 December 1733, door hunne Hoogmogenden bevestigd, en in eene Resolutie der Algemeene Staaten veranderd. Volgens dezelve moet de Volkplanting Suriname, door het maaken en voltoojen der Vestingwerken, binnen den tyd van zeven jaaren in volkomen' staat van tegenweer gesteld worden. De Direkteurs zyn verbonden de nodige Werklieden en Bouwstoffen van hier naar Suriname te zenden; en de Gouverneur en Raaden van Politie in Suriname moeten een bekwaam getal van Slaaven verschaffen, tot het vervaardigen der vereischte noodwendigheden, en het arbeiden aan de Vestingwerken. Geduurende de gemelde zeven jaaren, zyn de Direkteuren gehouden, twintig duizend Guldens jaarlyks tot de Kosten te draagen. De Opgezetenen en Planters moeten daar toe jaarlyks zestig duizend Guldens opbrengen. Alle deeze Penningen mogen tot geen ander einde, dan tot het maaken en verbeteren der Vestingwerken, besteed worden. Zy worden bestierd door eenen byzonderen Ontvanger, die voor zyne Wedde een en een half ten honderd van 't gene hy ontvangt, geniet, en jaarlyks met open' deuren Rekening van Ontvangst en Uitgaave aan den Gouverneur en Raaden doen, en een Afschrift van dezelve aan de Direkteuren der Societeit alhier overzenden moet. 't Gene 'er van de opgebragte Penningen, na het

vol-

voltrekken der Vestingwerken, mogt overschieten, moet aan de Direkteuren voor een vierde, en aan de Opgezetenen en Planters voor drie vierde deelen wederom uitgekeerd worden. Om de zestig duizend Guldens, die in Suriname moeten opgebragt worden, te vinden, zyn 's Lands Vrugten belast. Ook is 'er eene Belasting gelegd, op zulke Persoonen, die hun bestaan niet in het planten vinden. De Direkteurs moeten, op hunne kosten, vier Kompagniën Soldaaten, ieder Kompagnie met de Officiers vyf en twintig Koppen sterk, in de Volkplanting onderhouden; die, zesmaal in 't jaar, door den Gouverneur en de twee oudste Raaden, moeten gemonsterd worden. Zo men, door den tyd, eenige Goud- of Zilvermynen in Suriname mogt ontdekken, zyn de Direkteurs gehouden, een derdendeel van 't gene zy daar uit genieten, te leveren in de Kasse der Opgezetenen, genaamd *de Kasse der modique Lasten*, tot zo lang dezelven of hunne Erfgenaamen voldaan zullen zyn van 'tgene zy, tot het maaken en verbeteren der Vestingwerken, hebben opgebragt.

SOCIETEIT VAN SURINAME.

Alle Ingezetenen der Vereenigde Nederlanden hebben vryheid, om op Suriname te handelen, en zig aldaar metter woon neder te zetten. Doch het Genootschap vordert van alle Schepen, die binnen de Haven van Suriname komen, of uit dezelve vertrekken, drie Guldens van 't Last; en van ieder Ingezeten, zwarten zo wel als blanken, een Hoofdgeld van vyftig ponden Suikers jaarlyks. De Koopmanschappen, die herwaards

Vrye Vaart.

Societeit van Suriname.

Befchryving der Volkplanting Suriname.

gezonden of in 't Land verkogt worden, betaalen twee en een half ten honderd voor waaggeld.

De Volkplanting van Suriname, in het Landfchap Guiana, een gedeelte van Zuid-Amerika, legt tusfchen de zes en zeven graaden Noorderbreedte aan eene Rivier van den zelfden naam. Zy wordt door verfcheiden' andere Rivieren en Kreeken befproeid en doorfneeden, als door de Korrentine, Kommewine, Kottika, Perika, Marrawine enz. De Volkplanting ftrekt zig wel dertig mylen boven den mond der Riviere van Suriname uit (3). De Rivier behoudt de wydte van omtrent eene myl, tot daar zy de

(3) De nette grenzen der Volkplanting van Suriname fchynen niet ten naauwften bekend te zyn. Zie hier het gene wy 'er van weeten. Uit een Affchrift van een *Provifioneel Contract*, tusfchen de Bewindhebbers der Weftindifche Maatfchappy en de Steden Middelburg, Vlisfingen en Veere, over de Volkplantingen in de Weftindiën, op den 24 December 1657, gemaakt, blykt, dat de Maatfchappy toen al oordeelde, regt te hebben *over de vafte Wilden-Kuft, tusfchen één en tien graaden*. En op den 5 April 1667, fchreef de Kommandeur Abraham Krynszoon aan den Franfchen Gouverneur van Kajana, dat de Volkplanting van Suriname zig uitftrekte, van den Ooftkant der Riviere Marrawine, tot aan den Weftkant der Riviere Coppename. (*Extract uit een Regifter van Suriname berustende ten Comptoire van d'Ed. Mog. Heeren Staaten van Zeeland*) Deeze twee Bewysftukken waren de eenigften, die de Direkteuren der Societeit, ten Komptoire van Zeeland, in den jaare 1723, wiften op te fpooren, zynde in de Rekenkamer dier Provincie desaangaande niets te vinden geweeft. *Extr. uit een Misfive van den Hr.* ABRAH. DUVELAER, *Burgem. te Middelburg, gedagtekend den 12 Febr.* 1723.

de Rivier Kommewine ontvangt. Verder landwaards in zyn beide die Rivieren omtrent eene halve myl wyd, en zo diep, dat zy van de grootste Schepen, tot zo verre als zig de Volkplanting uitstrekt, bevaaren konnen worden. Twee mylen van den Mond der Riviere van Suriname staat de Sterkte Zeelandia, die van Schelpsteen gebouwd en met aarden Buitenwerken voorzien is. Zy dekt het Vlek Paramaribo, dat omtrent vier honderd Huizen groot is. Hooger op ontmoet men het Dorp Zandpunt, dat uit omtrent dertig Huizen en eene Kerk bestaat. Nog meer landwaards in, staat een ander Dorp, de *Savane* genoemd. Het wordt meest door Jooden bewoond. Hier was eertyds het einde van de Volkplanting; doch toen de Zuster des Heeren van Sommelsdyk in Suriname kwam, bragt zy een aanmerkelyk getal van Labadisten mede, die nog hooger op Plantaadjen aanleiden, welken nog naar hen genoemd worden. Het Krabbenbosch, eene moerassige Landstreek, is gelegen ter plaatse, daar de Rivier van Suriname en de Kommewine samenvloejen. Hier heeft men, sedert het jaar 1733, eene geregelde Sterkte beginnen te bouwen, die thans in staat van tegenweer is gebragt. Zy staat een weinig beneden de plaats, alwaar de Franschen, in 't jaar 1712, landden, en dekt de beide Rivieren, op eene zeer bekwaame wyze. Ter plaatse, daar de Rivier Kommewine zig in twee Armen verdeelt, waar van de ééne den naam van Kommewine behoudt, en de an-

SOCIETEIT VAN SURINAME.

Societeit van Suriname.

dere dien van Kottika aanneemt, ſtaat nog eene Sterkte, die naar den eerſten Beſtierder der Volkplanting, van wegen de tegenwoordige Societeit, *Sommelsdyk* genoemd is. De Rivier van Suriname heeft een groot getal van Takken en Sprugtels, langs welken men overal Suikermolens gebouwd en Plantaadjen aangelegd heeft. Men telt 'er in 't byzonder zeer veel, langs den gemeldėn Arm Kottikȧ, en langs een ander klein Riviertje, Perika geheeten, dat uit Kottika in Kommewine valt. Het getal der Surinaamſche Plantaadjen wordt in 't geheel op meer dan vier honderd begroot.

De grond van deeze Volkplanting is overal niet eenerlei. Hier valt ze bergagtig; elders laag en moeraſſig. Men hadt 'er verſcheiden' Boſſchen, die door de Opgezetenen om ver gehouwen, en op de plaats, daar ze ſtonden, verbrand zyn; waar na men den grond met Suikerriet beplant heeft; dat 'er zeer wel tiert. De Lugtſtreek is 'er vry gezond; onaangezien het Land zo digt aan de Evennagtslyn legt. Zelden verneemt men 'er zwaare Stormen. Van het einde van November tot aan het begin van Juni, is 'er de hitte gemaatigd, om dat de Lugt dan doorgaans zeer betrokken is, en 'er veel Regen valt. Ook waait 'er de Noordooſten Wind dan ſchier zonder ophouden. In 't overige gedeelte van 't jaar, is het 'er geweldig heet, byzonderlyk wanneer het niet regent. Nagt en dag is 'er altyd omtrent even lang. De Zon gaat 'er ten zes uuren, of een half

uurtje

uurtje vroeger of laater, op en onder. Men merkt aan, dat dit Land veel gezonder is voor oude Luiden, dan voor jongen.

SOCIETEIT VAN SURINAME.

Bestiering der Societeit.

De zaaken der Societeit worden, hier te Lande, bestierd, door DIREKTEUREN of Gemagtigdens der drie Leden, de Stad Amsterdam, de Westindische Maatschappy en het Huis van Sommelsdyk. Elk Lid mag zo veele Direkteuren stellen, als het goedvindt; want het getal der Stemmen wordt, in de Vergaderingen der Societeit, niet gerekend, volgens 't getal der Direkteuren; maar volgens dat der Eigenaaren van de Volkplanting, zo dat 'er in 't geheel niet meer dan drie Stemmen zyn. De Direkteuren hebben volle magt, om alle zaaken der Societeit te bestieren en deswegen te besluiten. Zy trekken geene Wedden ten lasten der gemeene Maatschappye; doch het staat elk der drie Leden vry, zyne Gemagtigden naar eigen goedvinden te beloonen. Tegenwoordig zyn 'er vier Direkteurs van wegen de Stad Amsterdam, vier wegens de Westindische Maatschappye en drie wegens het Huis van Sommelsdyk. Zy hebben éénen Sekretaris, verscheiden' Boekhouders en andere Bedienden in hunnen dienst, en houden hunne Vergaderingen, den eersten Woensdag in ieder maand, te Amsterdam, op het Westindisch Binnenhuis. De Boeken der Societeit moeten, alle jaaren, ten minsten binnen de eerste zes maanden na het einde van 't jaar, geslooten worden (d). In de Volkplanting zelve wordt de regeering waar-

Direkteurs.

(d) *Condition tusschen de drie Leden.* Art. XIV. p. m. 39.

SOCIETEIT VAN SURINAME.

waargenomen door eenen Gouverneur en bygevoegde Raaden.

Gouverneur.

De GOUVERNEUR, die te gelyk Kolonel over het Krygsvolk is, heeft het oppergebied over de Volkplanting, zo wel in Regeerings- als in Krygszaaken, in handen. Hy wordt door de Societeit verkooren; doch die verkiezing moet by de Algemeene Staaten worden goedgekeurd. In gewigtige zaaken, is hy gehouden den Raad van Politie by een te roepen, in welken hy altyd voorzit, zo wel als in den Raad van Justitie. De openvallende Ampten worden door den Gouverneur by voorraad begeven, tot dat'er, van wegen de Direkteurs, ander bevel kome. De Gouverneur draagt zorg voor de beveiliging der Volkplanting, en geeft deswegen de nodige bevelen; doch wanneer dezelve tegen vyandlyke aanvallen beschermd moet worden, vergadert hy den grooten Krygsraad, die uit den Bevelhebber, alle de Kapiteinen en zo veele Leden van den politiken Raad, als 'er Krygsofficieren in den Krygsraad zyn, bestaat. De Gouverneur zit voor in deeze Raadsvergadering, en stelt 'er voor, 't gene hy, tot verzekering der Volkplanting, nodig oordeelt. Eindelyk is de Gouverneur, volgens zyne Instructie (e), ook gehouden den Hervormden Godsdienst in Suriname te beschermen en voort te planten. De Gouverneur heeft eenen Geheimschryver, die door de Direkteurs betaald wordt. Het onderhoud van alle Bedienden in Suriname wordt, uit de Belastingen, op de

(e) Zie dezelve *Groot Plakaatboek*, IV Deel, bl. 1337.

de Ingezetenen gelegd, gevonden. De Direkteurs bekostigen alleenlyk het Gouvernement, en voor een gedeelte de soldy van het Krygsvolk en het onderhoud van de Bezetting.

SOCIETEIT VAN SURINAME.

Raad van Politie en Lyfstraffelyke Justitie.

De RAAD VAN POLITIE *en* CRIMINEELE JUSTITIE bestaat uit tien Raadsheeren, onder welken de Bevelhebber over de Sterktens en het Krygsvolk begreepen is, die den titel van *Eersten Raad* voert; één' Fiskaal en één' Geheimschryver. Wy hebben reeds aangemerkt, dat de Gouverneur altyd in deezen Raad voorzit.

Raad van Civile Justitie.

De RAAD VAN CIVILE JUSTITIE bestaat uit den Gouverneur en zes Persoonen; benevens eenen Geheimschryver. De burgerlyke zaaken worden voor deezen Raad afgedaan. Doch men kan van deszelfs Vonnissen by de Algemeene Staaten *Revisie* verzoeken. De Gouverneur heeft 'er maar ééne Stem, behalven wanneer de Stemmen steeken; in welk geval zyn gevoelen gevolgd wordt. De Raaden van Politie en Justitie trekken geene Wedde. Zy worden door den Gouverneur gekooren uit een dubbel getal, dat by meerderheid van Stemmen van alle de Opgezetenen benoemd is. Zy moeten allen, by plegtigen eede, verklaaren, dat zy het Oktroi, door de Algemeene Staaten, aan de Volkplanting verleend, in allen deele zullen naarkomen en handhaaven: en dat zy zig, in alle andere zaaken, schikken zullen naar de bevelen, die hun van tyd tot tyd door de Direkteurs zullen gegeven worden (f).

(f) *Art.* XXI. *van 't Oktroi Groot Plakaatboek*, III Deel, bl. 1417.

Men

SOCIETEIT VAN SURINAME.

Kamer van Kleine Zaaken.

Men heeft te Paramaribo ook eene *Kamer van Kleine Zaaken*, en eene *Wees- en onbeheerde Boedelkamer*. De eerfte beftaat uit zeven Kommiffariffen en eenen Geheimfchryver; de andere uit vier Weesheeren, die eenen Klerk en eenen Boekhouder tot hunnen dienft hebben.

Wees- en onbeheerde Boedelkamer.

Krygsmagt.

De Krygsmagt, die in Suriname gehouden wordt, beftaat uit vier Kompagniën Voetvolk. De Gouverneur is Kolonel over dit Krygsvolk, en Kapitein van de eerfte Kompagnie. De Bevelhebber der Sterktens heeft het gebied over de tweede. Hy maakt, nevens de Kapiteinen, Luitenanten en Vaandrigs, den kleinen Krygsraad uit. De zeven Provincien hebben beloofd de koften te draagen van een' Man van ieder Kompagnie, op den Staat van Oorlog gebragt, tot befcherming van de Volkplanting Suriname.

Burgerkompagniën.

De gantfche Volkplanting is in agt deelen verdeeld: volgens welke Verdeeling, men een gelyk getal van Schutteryen of Burgerkompagniën heeft opgeregt; over ieder van welke een Kapitein het gebied heeft. De twee eerfte Kompagniën beftaan uit Inwooners van Paramaribo; de derde beftaat uit Ingezetenen der Verdeeling van Thorarika; de vierde is uit de Boven-Verdeeling van Kommewine; de vyfde uit de Beneden Verdeeling van Kommewine; de zesde van Kottika en Perika; de zevende van Para en Paulus Kreek, en de agtfte is van de Joodfche Natie.

Kerken en Kerkelyk Beftier.

In de gantfche Volkplanting van Suriname zyn drie Hervormde Kerken, ééne te Para-

Paramaribo; die van de Nederlanders en van de Franſche Vlugtelingen gebruikt wordt; éénе in de Beneden-Verdeeling van Kommewine, en ééne in de Verdeeling van Kottika en Perika. Deeze drie Kerken worden door vier Predikanten, drie Nederduitſchen en eenen Franſchen, bediend. De Kerken, Predikanten en Voorlezers worden, op kosten van de Ingezetenen der Volkplanting, onderhouden. De Predikanten genieten, boven vrye wooning en eenige andere voordeelen, eene jaarlykſche Wedde van twaalf honderd Guldens. Hunnen Weduwen wordt een Weduwen-Traktement van vier honderd Guldens toegelegd. Eens 's jaars, in de maand February, komen alle de Predikanten met de Ouderlingen aan de Hoofdplaats Paramaribo by een, om den Staat en behoeften der Kerken te overweegen. In deeze Byeenkomſt, bekend onder den naam van *Conventus Deputatorum*, heeft een Raadsheer uit het Hof van Politie de voorzitting, als *Kommisſaris Politik.*

SOCIETEIT VAN SURINAME.

De Waaren, die men naar Suriname zendt, zyn dezelfde, welke men gewoon is naar andere Plaatſen in de Weſtindiën te voeren. De voortbrengſels des Lands, welken men herwaards brengt, zyn Suiker, Koffy, Kakao, Katoen, Hout tot Schrynwerk en Verwſtoffen; nog eenig Limoenſap, kleine gekonfyte Citroenen of Limmetjes, Gengber en andere Kleinigheden.

Handel in

De Suiker geldt 'er doorgaans van zes tot twaalf Duiten het pond. Het Riet, daar de Suiker uit geperſt wordt, is zes of zeven

Suiker;

Voe-

SOCIETEIT VAN SURINAME. voeten hoog, en drie of vier duimen dik. Het wordt om 't jaar gesneeden, en het sap wordt 'er, door middel van eenen Molen, uitgeperst. Men kookt het, tot op eene maatige dikte, in koperen Ketels, en doet het vervolgens in vierkante Kuipen, die boven wyd zyn, en naar onderen allenkskens naauwer worden. Onder aan deeze Kuipen is een gat, zo groot als een Stuiver; dat men toehoudt, tot dat de Suiker koud geworden en gestold is. Dan opent men het zelve, om 'er de Siroop te laaten doorloopen. De Suiker blyft nog eenigen tyd in de Kuip, en als men ze 'er uit schept, wordt ze in Vaten gedaan en alzo verzonden. Van de Siroop wordt zekere sterke drank gestookt, *Drum* geheeten, die merkelyk sterker dan Brandewyn is, en veel naar de Engelsche Volkplantingen vervoerd wordt.

Koffy enz. De Koffy heeft men, sedert eenige jaaren, eerst in Suriname beginnen te planten. Zy komt 'er zo wel voort, dat men 'er groote partyen herwaards van overgezonden heeft: dat niet verminderen, maar veel eer toeneemen zal, onaangezien verscheiden' in- en uitlandsche Maatschappyen, door het rykelyk aanbrengen van Koffy, die Koopmanschap op eenen zeer laagen prys gebragt hebben. De Volkplanting Suriname is zo naby gelegen, en de Koffy kan aldaar met zo geringe kosten aangekweekt worden, dat de Societeit meent in staat te zyn, om dezelve altoos beter koop dan andere Maatschappyen herwaards te konnen brengen.

Suri-

Suriname levert ook Tabak, en eenige andere Gewassen uit, daar egter weinige of geene verzending in is. De Tabak is zo goed niet als de Virginische: zy wordt alleen onder de Inboorlingen, Indiaanen en Zwarten, gesleeten; want alles rookt 'er, tot de Vrouwen en Kinderen toe.

SOCIETEIT VAN SURINAME.

De Surinaamsche Plantaadjen worden door Afrikaansche Slaaven bewerkt (4). De Westindische Maatschappy heeft alleen regt, om Slaaven in Suriname te brengen. Zy moet 'er, zo lang als haar Oktroi duurt, dat is tot het jaar 1760, jaarlyks ten minsten twee duizend vyf honderd Slaaven leveren, en zo de Volkplanting verder uitgebreid wordt, een grooter getal, naar evenredigheid der gemelde Uitbreiding. De geschillen, over den Slaavenhandel vallende, worden door den Gouverneur en Raaden afgedaan. Doch de Westindische Maatschappy kan zig van derzelver Vonnissen, op den Hoogen Raad in Holland beroepen (f). De Slaaven worden in 't openbaar aan de meestbiedende by Paaren tevens verkogt. Men onderscheidt ze in *Piece d'India* of leverbaare en *Makkaroens* of onleverbaare Slaaven. De leverbaare Slaaven gelden 'er doorgaans omtrent twee honderd vyf en twintig Guldens het Stuk. Doch wy hebben te vooren reeds aangetekend,

(f) *Conditien tusschen de drie Leden, Art.* VIII, *p. m.* 34.

(4) Eenige jaaren na dat Suriname door de Zeeuwen bemagtigd was, gebruikte men Hoogduitschers, Brabanders, Gulikkers, Luikenaars en diergelyke Vreemdelingen om in de Plantaadjen te arbeiden. *Zie Resol. Gener.* 9 *Septemb.* 1678.

COLONIE DE BERBICE.

kend, dat men, ſedert eenigen tyd, de Pryzen der Slaaven, op Suriname, merkelyk gedrukt heeft. Hoewel 'er onder deeze Slaaven eenigen gedoopt zyn, hebben de meeſten nogtans genoegzaam geene begrippen van Godsdienſt. Zy gelooven de Zielverhuizing, en hebben hoop van, na hunnen dood, wederom in hun Vaderland te zullen komen.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Volkplanting of COLONIE DE BERBICE.

Hiſtorie van de Volkplanting de Berbice.

DE Volkplanting of COLONIE DE BERBICE is, in 't begin der voorgaande eeuwe, door de Nederlanders aangelegd. Omtrent het jaar 1626 of 1628, begon zeker voornaam Heer van Vliſſingen, van Peere genaamd, Schepen derwaards te zenden. Ook voerde hy, van tyd tot tyd, eenige Europeaanen naar Berbice, zo om met de Indiaanen te handelen, als om het Land daar, tot het voortbrengen van Suiker en andere Gewaſſen, bekwaam te maaken. 't Beſtier deezes handels, die merkelyke voordeelen gaf, werdt den Schippers toevertrouwd, die zig eenigen tyd in de Volkplanting ophielden, en dan door anderen wederom afgeloſt werden. Doch naderhand werdt 'er een vaſte Kommandeur naar de Volkplanting gezonden, dien men eenen

Raad

Raad van vyf of zes Persoonen toevoegde. De Planters leeden ondertusschen veel van de Indiaanen, met welken zy nu en dan overhoop lagen. Ook werdt 'er een gevaarlyke opstand, door eenige misnoegde Opgezetenen, verwekt. De Franschen kwamen ook, omtrent het jaar 1690, met eenige Schepen na de Berbice, en werden, na 't verwoesten van eenige Plantaadjen, te vrede gesteld met eene Somme van omtrent twintig duizend Guldens, die hun, in een' Wisselbrief op de Eigenaars der Volkplanting te Vlissingen, betaald werdt. De Westindische Maatschappy, onder welker Oktroi de Volkplanting lag, hadt dezelve, eerst in den jaare 1678 (a), en naderhand op den 14 December 1703, tot een onsterflyk Erfleen opgedraagen aan Abraham van Peere; Schepen en Raad te Vlissingen en zyne Nakomelingen. Deezen bleeven Eigenaars der Volkplanting, tot in het jaar 1712. Wy hebben, in 't voorgaande Hoofdstuk, reeds gewag gemaakt van den geweldigen inval der Franschen in de Volkplanting Suriname, die in Oktober des gemelden jaars 1712 voorviel. Ter zelfder tyd, begaf zig de Baron de Mouans, met een Schip en eenige kleine Vaartuigen van het Esquader van Monsieur de Cassard, dat door eenige Fransche Koopluiden ter Kaap uitgerust was, naar de Berbice. Het Neêrlandsch Fort Nassau werdt door hem vier dagen agter een gebombardeerd: in welken tyd 'er wel honderd zeven en zestig Bomben op gespild werden. Men verdroeg zig toen

COLONIE DE BERBICE.

(a) *Resolut. Holland.* 17 *Septemb.* 1678.

COLO-NIE DE BERBICE.

met de Franſchen, en beſloot den ondergang der Volkplanting met eene ſomme van drie maal honderd duizend Guldens af te koopen. Deeze ſomme moeſt, voor rekening der Eigenaaren van de Volkplanting, worden opgebragt; doch behalven de zelve, werdt den Opgezetenen eene Brandſchatting van tien duizend Guldens afgeperſt, die, door de aanzienlykſten, in goud, zilver en andere Goederen, zo ver zulks ſtrekken kon, betaald werdt. Van de drie maal honderd duizend Guldens werdt ook een gedeelte (1), in Slaaven, gereed ſtaande Suikeren, Kargazoengoederen, Lyftogt, een Bark met zyn toebehooren enz. opgebragt; doch tot voldoening van het overige werdt den Franſchen een Wiſſelbrief van omtrent honderd twee en tagtig duizend Guldens (2) ter hand geſteld, getrokken den 8 December 1712, door den Kommandeur, en alle de Raaden der Volkplanting (3), ten laste van de Heeren Johan en Kornelis van Peere, beide Raaden en Oud-Burgemeeſters van Vliſſingen, te betaalen op zes maanden na zigt, aan de order van den Baron de Mouans. Tot Gyzelaars voor de voldoening des Wiſſelbriefs, namen de Franſchen de

(1) Te weeten 118024 Guldens en 14 Stuivers.

(2) Eigentlyk van 181975 Guldens 6 Stuivers. *Uit de Acte van Ceſſie en Tranſport der Colonie de Berbice, door Joſeph Mallet aan Van Hoorn* enz. 14 Oktober 1714.

(3) Steven de Waterman, Laurens de Feer, Mozes Kryn, Klaas Ras, Antony Tierens, Gerard de Veerman en Hendrik van Doorn.

COLONIE DE BERBICE.

de twee jongſte Raaden, de Veerman en van Doorn, aan boort van hunne Schepen. De eerſte overleedt nog in de Weſtindien, en de tweede, eenigen tyd na dat hy te Toulon in Vrankryk aangekomen was. De Heeren van Peere weigerden ondertuſſchen den Wiſſelbrief te voldoen, en verkooren de Volkplanting voor de Franſchen over te laaten. Omtrent twee jaaren hier na, kwamen de Reeders in de Franſche Kaapers en de Houders van den gemelden Wiſſelbrief (4) overeen met vier Amſterdamſche Koopluiden (5), dat deezen den Wiſſelbrief met honderd en agt duizend Guldens betaalen, en daar voor den eigendom der Volkplanting bekomen zouden. Hier op volgde de overdragt der Volkplanting, den 14 Oktober 1714, aan de Van Hoorns, Dix en Schuurmans. Ruim eene maand laater (6), ſtonden de Heeren van Peere af van hun Regt op de Volkplanting, ten behoeve der nieuwe Koopers, waar onder de Heer Kornelis van Peere egter wederom voor een vierde gedeelte gerekend werdt. Vervolgens wendden de Eigenaars

 der

(4) Van der Kruis, Fils en Engelbregts te Amſterdam.

(5) NIKOLAAS en HENDRIK VAN HOORN, ARNOLD DIX en PIETER SCHUURMANS.

(6) Den 28 November. De Opdragt geſchiedde, door de Heeren Johan en Kornelis van Peere, Vrouwe Zuzanna Maria van Peere, Weduwe van den Heer Kornelis Kien, Burgemeeſter van Veere, en de Heer Thomas Alexander Konink, Baljuw der Stad Veere, welken met malkanderen Eigenaars der Volkplantinge geweeſt waren.

COLONIE DE BERBICE.

der Volkplanting hunne vlyt aan, om dezelve in goeden ſtaat te ſtellen. De meeſte zwaarigheid was, hoe men een genoegzaam aantal van Slaaven bekomen zou, om de Volkplanting te bearbeiden. De onderneemers wilden die gaarne zelven uit Afrika haalen. Doch hier kantte zig de Weſtindiſche Maatſchappy met alle kragt tegen. De overneeming der Volkplanting, die toen nog niet geſchied was, zou hier byna door geſtremd geweeſt zyn; ten ware de Algemeene Staaten, den 10 September des jaars 1714 (b), een Reglement beraamd hadden, in het welke beide de Partyen genoegen namen; en dat zo lang ſtand moeſt grypen, als het Oktroi der Maatſchappye duurt. De Weſtindiſche Maatſchappye werdt daarby gelaſt aan de Gevolmagtigden van Van Hoorn en Schuurmans in de Berbice te leveren, voor eerſt twee honderd en vyftig Koppen Ardra of Angola Slaaven, twee derden Mans en een derde Vrouwen Ps: d'India, en vervolgens zodaanig een aantal van Slaaven, als tot het bearbeiden van de Volkplanting zou vereiſcht worden. Van Hoorn en Schuurmans moeſten voor de betaalinge dier Slaaven de vereiſchte borg ſtellen. De prys der gemelde twee honderden vyftig Koppen Ps: d'India Slaaven werdt op twee honderd twaalf Guldens en tien Stuivers het ſtuk; en die der Makkaroens of onleverbaaren op honderd vyf en zeſtig Guldens vaſtgeſteld. De afſcheiding der Ps: d'India van de Makkaroens moeſt, vier of vyf dagen na de aankomſt van de Schepen der Weſtindiſche Maat-

(b) Zie *Groot Plakaatboek*, V Deel, bl. 1548.

Maatſchappy, door den Schryver, twee Stuurluiden en den Heelmeeſter van ieder Schip, nevens vier Perſoonen, door van Hoorn en Schuurmans aangeſteld, geſchieden. De Slaaven, die, na de gemelde twee honderd en vyftig, door de Maatſchappy zouden worden aangebragt, moeſten tegen twee honderd en vyftig Guldens de Ps: d'India, of zo veel minder, als de Maatſchappy die aan andere Volkplantingen leverde, betaald worden. En zo de Maatſchappy het vereiſchte aantal van Slaaven niet aanbragt, ſtondt het Van Hoorn en Schuurmans vry, die te gaan haalen, daar zy goedvonden, mids aan de Maatſchappy behoorlyke Rekognitie betaalende. Van Hoorn en Schuurmans kreegen vryheid, om de Volkplanting Berbice ten allen tyde te verlaaten, en zig van hunne Slaaven op de beſte wyze te ontdoen. Zy werden verbonden, om voor ieder Schip, dat zy naar de Berbice zouden zenden drie honderd Guldens aan de Maatſchappy te betaalen (7), en ongehouden verklaard, om de Goederen, die zy van daar te rug zouden ontvangen, in de Pakhuizen der Maatſchappye, op te doen ſlaan. Voor het eerſte Schip alleenlyk, behoefden zy niet meer dan twee honderd Guldens te betaalen. De Volkplanting op deezen voet door Van Hoorn en Schuurmans beſtierd wordende, kwamen zy, in 't jaar 1719, overeen met eenen Jood, die naar de

COLONIE DE BERBICE.

(7) Hier is ſedert verandering in gemaakt, waar van terſtond nader.

COLONIE DE BERBICE.

Volkplanting trok om Mynen op te zoeken; doch niets uitregtte. In 't jaar 1720, waren 'er reeds zes Suikerplantaadjen in ſtaat gebragt. Men hadt 'er toen ook Kakao en Indigo beginnen aan te kweeken. De Windhandel, die, in dat jaar, het gantſche Land deedt waagen, gaf den Eigenaaren der Volkplanting aanleiding, om hunne Maatſchappy uit te breiden en nieuwe Deelgenooten aan te neemen. Zy beſlooten eene hoofdſom uit te maaken van drie millioenen en twee honderd duizend Guldens, Hollandſch Bankgeld, waar van de helft, in agt *termynen*, de laatſte voor den eerſten April 1724, zou moeten worden opgebragt. Van deeze helft, moeſt vooraf aan de Eigenaars der Volkplanting eene ſomme van agt maal honderd duizend Guldens betaald worden (8), voor welke zy al hun Regt op de Volkplanting, met alle de Plantaadjen, Slaaven, Sterktens, Geſchut, Koejen, Paarden, Klein Vee, drie Schepen en eenige Suikeren aan de nieuwe Deelgenooten wilden afſtaan. Men vondt terſtond Liefhebbers. De oude Eigenaars hielden, by voorkeur, vier honderd Parten, ieder van twee duizend Guldens, in de Maatſchappye, en mogten daarenboven zo veel meer neemen, als vryſtondt, te weeten ieder tot tien Parten toe. Op de Hoofdſom van 3200,000 Guldens is, in verſcheiden' tyden, tot heden toe omtrent agt maal honderd duizend Guldens verſtrekt (9). Niemant mogt

(8) De Verkoopers hebben, alzo de graagte tot den handel niet lang aanhieldt, een merkelyk gedeelte van hunnen eiſch laaten vallen.

(9) Eigentlyk 790440 Guldens.

mogt meer Parten dan tien intekenen, noch minder dan drie. En die tien Parten heeft, wordt voor eenen Hoofddeelgenoot gerekend. De Parten of Aktien in deeze Maatschappy, daar agt honderd en veertig Guldens op verstrekt is, gelden tegenwoordig zeven honderd en dertig Guldens. In de laatste jaaren heeft men drie en vier ten honderd van de ingelegde Hoofdsom uitgedeeld. De Volkplanting, dus aan meer Deelgenooten gemeen gemaakt, wordt nog op den zelfden voet aangehouden.

COLONIE DE BERBICE.

Zy legt aan eene Rivier van denzelfden naam, op de hoogte van omtrent zes graaden twintig minuuten Noorderbreedte, in het Landschap Guiana, in Zuid-Amerika. De mond der Rivier van Suriname legt omtrent zeven en dertig mylen oostwaards, en die der Rivier Isequebo omtrent half zo ver westwaards van de Rivier de Berbice. Deeze is, daar zy in Zee valt, meer dan een vierendeel uurs wyd, en niet zeer diep. Hooger op is zy wat dieper. Langs deeze Rivier zyn tegenwoordig reeds omtrent honderd Plantaadjen aangelegd. De Direkteurs deezer Volkplanting krygen meest Suiker van daar te rug. Men brengt 'er ook Katoen, Koffy, Kakao, Tabak en zekere Verwstof, Orliaan of Rokou geheeten, van daan. De Goederen, die 'er naar toe gezonden worden, zyn dezelfde, die op andere plaatsen van de Westindiën getrokken zyn. Twee Sterktens dekken de Rivier. De ééne wordt de Brandwagt, en de andere het Fort Nassau geheeten. Tegen

Gelegenheid der Volkplanting Berbice.

COLO-NIE DE BERBICE.

over dit laatste Fort heeft men eene Reduit opgeworpen. Landwaards in zyn nog eenige Buitenposten. Men heeft aan deeze Volkplanting sedert eenigen tyd eene nieuwe Kerk opgeregt, die door éénen Predikant wordt bediend.

Direkteuren van de Colonie de Berbice.

De Volkplanting de Berbice wordt thans, hier te Lande, bestierd, door negen DIREKTEUREN, die uit en door de Hoofddeelgenooten gekooren worden. Zy genieten tot eene Wedde twee honderd Guldens Bankgeld. Jaarlyks moeten zy Rekening doen, wanneer alle de Hoofddeelgenooten geregtigd zyn, hunne Vergadering by te woonen, of twee of drie uit hun, tot het naarzien der Rekeningen, te magtigen, welk laatste tegenwoordig alleen in gebruik is. De Direkteuren mogen zo veel en op zulk eenen tyd uitdeelen, als zy oordeelen te behooren. Zy hebben twee Boekhouders in hunnen dienst, en houden hunne Byeenkomsten te Amsterdam.

Gouverneur en Raaden van Regeeringe en Justitie.

In de Volkplanting zelve, wordt, sedert het jaar 1732, de Regeering omtrent op den voet als die van Suriname waargenomen. Men heeft 'er een' GOUVERNEUR en eenen RAAD VAN REGEERINGE. De Gouverneur wordt, door de Direkteuren, aangesteld, aan wier bevelen hy onderworpen is. De Raaden van Regeeringe worden, door den Direkteur, gekooren uit een dubbel getal, dat, voor de eerste maal, door de gezamentlyke *Koloniërs* benoemd is geweest; doch, in vervolg van tyd, door de overgebleeven' Raaden, moet benoemd

wor-

worden. De algemeene Regeering en Lyfstraffelyke Regtsoefening wordt, door Gouverneur en Raaden, waargenomen. Doch tot het waarneemen der Burgerlyke Regtsoefening, dient de RAAD VAN JUSTITIE, bestaande uit den Gouverneur en zes Persoonen, welken, door den Gouverneur, gekooren worden uit een dubbel getal, dat door hem en de Raaden van Regeering, zo uit de Koloniërs als uit den Raad van Regeering, gemaakt is. Van de zes Raaden van Justitie moeten 'er drie, om de twee jaaren, afgaan. De Raaden van Regeeringe en Justitie genieten geene Wedde. Van hunne Vonnissen, in burgerlyke zaaken, kan men *Revisie* by hunne Hoogmogenden verzoeken.

COLONIE DE BERBICE.

In 't jaar 1732, werden de Direkteurs van de Berbice te raade, de Vaart op hunne Volkplanting voor alle Ingezetenen van den Staat, onder zekere Voorwaarden, open te stellen. Eer zy hier toe verlof van hunne Hoogmogenden verkreegen, kwamen ze, met de Bewindhebberen der Westindische Maatschappye overeen; dat zy, noch iemant anders, eenige Schepen uit de Berbice naar andere Gewesten van Amerika of Afrika, binnen het Oktroi der Maatschappye gelegen, zenden zouden; waar van alle Schepen, die naar de Berbice uitgerust worden, plegtige verzekering aan de Maatschappy moeten geeven. De Pasporten, voor Schepen en Goederen, die naar de Berbice gaan, moeten by de Westindische Maatschappy gehaald worden. De Direkteurs bedongen toen ook, dat zy, zo lang het Oktroi der Westindi-

Voorwaarden op welken de Vaart op de Berbice opengesteld is.

Colonie de Berbice.

indische Maatschappy duurde, niet meer dan zes honderd Guldens jaarlyks voor Rekognitie aan dezelve betaalen zouden, 't zy 'er veel of weinig Schepen naar de Berbice gezonden werden. Het Reglement, dat door de Direkteurs ontworpen was, om de Vaart op de Berbice voor elk open te zetten, werdt, op den zesden December des jaars zeventien honderd twee en dertig, door de Algemeene Staaten goedgekeurd, en behelst de volgende Artikelen. De Direkteurs krygen vryheid, om de Vaart op hunne Volkplanting open te zetten, en van ieder' Opgezeten, zo Blanken als Negers, een Hoofdgeld van vyftig ponden Suiker jaarlyks te heffen, benevens een Waaggeld van twee ten honderd van alle de Goederen, die in de Volkplanting verkogt, of van daar verzonden zullen worden, en drie Guldens van 't Last van alle inkomende en uitgaande Schepen. Binnen de eerste tien jaaren, mogen zy geen meer Lasten heffen, en na dien tyd niets dan met goedkeuring van hunne Hoogmogenden. Boven de Sterkte of Sterktens alreeds aangelegd, moeten de Direkteurs eene Sterkte op het zogenaamde Krabben-Eiland doen opwerpen, en Geschut en Bezetting onderhouden, mids daar voor een buitengewoon Hoofdgeld genietende. De Direkteurs moeten de Ingezetenen, op hun verzoek, voorzien van eenen Predikant, Schoolmeester, Voorlezer enz. zonder egter daar toe iets meer te bekostigen, dan de vrye Tafel van den Bevelhebber voor den Predikant, nevens een Anker Brandewyn en

een

een half Oxhoofd Wyn, moetende het overige, door de Opgezetenen worden bekostigd. By ieder vyftien Negers, moeten de Planters eenen Blanken houden, die hun van hier zal worden toegezonden, zonder dat zy iets meer dan dertig Guldens, voor het overbrengen en Kostgeld zullen behoeven te betaalen. Alle Suikeren moeten ter waage gewoogen, en door Keurmeesteren met het merk der Plantaadjen, op welken zy gewonnen zyn, getekend worden. De Planers mogen geene Slaaven koopen dan van de Westindische Maatschappy, door middel van de Direkteuren der Volkplanting (10). Zy mogen hunne Plantaadjen, Slaaven, Beesten enz. naar hun goedvinden verkoopen. Geene Gewassen der Volkplanting mogen anders dan naar deeze Landen vervoerd worden. Ook mag 'er geen handel op of van de Volkplanting geschieden, dan uit en naar deeze Landen, en wel regtstreeks zonder eenige Landen onderweeg aan te doen. Alle Ingezetenen van den Staat hebben vryheid, om onder de gemelde voorwaarden op de Berbice te handelen; mids dat zy een Pasport van de Direkteurs haalen, en borg stellen van met hunne Lading in deeze Landen te zullen wederkeeren. Alle Schippers zyn

Colonie de Berbice.

(10) De Direkteurs betaalen aan de Westindische Maatschappy, voor eenen leverbaaren Slaaf, tegenwoordig twee honderd en vyftig Guldens; en krygen 'er wederom twee honderd twee en zestig Guldens en tien Stuivers voor van de Bezitters der Plantaadjen. *Uit medegedeelde Berigten.*

COLONIE DE BERBICE.

zyn gehouden, ter begeerte van de Direkteurs, ieder dertig Perſoonen mede te neemen, twee Perſoonen voor één gerekend, indien zy onder de twaalf jaaren oud zyn, en dat voor dertig Guldens ieder Perſoon zonder meer. De Schepen van byzondere Perſoonen zullen even wel en ſpoedig afgevaardigd worden, als die van de Weſtindiſche Maatſchappy, en die van de Direkteurs der Volkplanting. De Schippers mogen, in de Volkplanting, zodanige Legplaatſen verkiezen, als zy goedvinden. Daar worden geene uitgaande noch inkomende Regten aan de Admiraliteit deezer Landen van de gemelde Schepen en Goederen betaald. Ieder die naar de Volkplanting metterwoon vertrekt, mag zodanig bekend Verſterfregt verkiezen, als hem behaagt, om by zyn overlyden zyne nalatenſchap daar naar uit te keeren; en indien hy geene keuze gedaan heeft, wordt het Reglement gevolgd, dat door hunne Hoogmogenden, den 10 January 1661, aan de Ooſtindiſche Maatſchappy deezer Landen verleend is.

